

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

Народна банка Србије

2016

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2016

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 100 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2016. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 8. јуна 2017. године.

Извршни одбор Народне банке Србије:

Јоргованка Табаковић, гувернер

Веселин Пјешчић, вицегувернер

Диана Драгутиновић, вицегувернер

Ђорђе Јевтић, директор Управе за надзор над финансијским институцијама

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012 и 14/2015.

² „Службени гласник РС”, бр. 12/2013 и 18/2015.

Уводна реч гувернера

Иза нас је година пуна изазова, напорног и преданог рада, међународних неизвесности и турбуленција. Остаће упамћена по одговорним одлукама, али и завидним резултатима, по даљем побољшању макроекономског и пословног окружења, постигнућима која нас обавезују да истрајемо и у свакој наредној будемо још бољи.

Макроекономске перформансе и перспективе Србије су у 2016.

години додатно побољшане. Настављено смањење интерне и екстерне неравнотеже допринело је и већој отпорности привреде на потенцијалне негативне потресе из међународног окружења. Остварен је највиши привредни раст у периоду након светске економске кризе од 2,8%, који је, за разлику од преткризног, био вођен инвестицијама и извозом. Дефицит текућег рачуна платног биланса снижен је на 4,0% бруто домаћег производа и другу годину заредом у потпуности је покривен нето приливом страних директних инвестиција, који је достигао 5,5% бруто домаћег производа. Побољшан је пословни амбијент и Србија је сврстана међу десет земаља које су оствариле највећи напредак на Doing Business листи конкурентности Светске банке. Заједно са снижавањем трошкова задуживања створен је простор за раст инвестиција. Фискални дефицит је смањен на 1,3% бруто домаћег производа, премашивши сва очекивања и пројекције, а годину дана пре планираног започето је смањење учешћа јавног дуга у бруто домаћем производу.

Поносна сам на чињеницу да је Народна банка Србије у великој мери допринела добрим резултатима домаће економије.

И протеклу годину су обележили ниски инфлаторни притисци из домаћег и међународног окружења. Инфлација је у просеку у 2016. износила 1,2%. Од међународних фактора, цене нафте и примарних пољопривредних производа највише су утицале на ниске трошковне притиске на домаће цене, док су од домаћих највећи допринос имали ефекти фискалне консолидације, одлична пољопривредна сезона, релативна стабилност девизног курса и усидрена инфлациона очекивања. Да су ниски инфлаторни притисци трајнијег карактера, указује и кретање базне инфлације, која је крајем године износила 1,5% међугодишње. Три године узастопно ниска и стабилна инфлација, знатно поправљање макроекономских фундамената и изгледа наше

привреде за наредни период, као и инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде, која се већ дужи период крећу у распону 2–3%, омогућили су да Народна банка Србије, у сарадњи с Владом Републике Србије, донесе одлуку о снижењу циљане стопе инфлације на $3,0\% \pm 1,5$ процентних поена почев од 2017. године. Снижењем циља истовремено је потврђена наша одлучност да инфлација у средњем року остане ниска, стабилна и предвидива. На тај начин се доприноси даљем унапређењу пословне и инвестиционе климе, паду дугорочних динарских каматних стопа, као и већој употреби динара у финансијским трансакцијама, а тиме и смањењу трошкова и валутног ризика за све тржишне учеснике.

Ублажавање монетарне политике је настављено током 2016, али опрезном динамиком. При томе, у обзир су узети ефекти претходног ублажавања монетарне политике, неизвесност у међународном окружењу, а крајем године и пројектовано кретање инфлације у границама новог нижег циља од почетка 2017. Референтна каматна стопа је током године смањена два пута, за укупно 50 базних поена, на 4,0%, чиме је од маја 2013, када је започет циклус ублажавања монетарне политике, смањена за укупно 775 базних поена. Додатни подстицај кредитној активности банака дат је кроз смањење стопа девизне обавезне резерве, које су у периоду од шест узастопних месеци (од септембра 2015. закључно са фебруаром 2016. године) укупно снижене за по шест процентних поена. Настављен пад каматних стопа на динарске и на девизно индексирани кредити, уз ослобођена средства по основу смањења девизне обавезне резерве, допринео је даљем расту кредитне активности, који је у 2016. години износио 1,9%, упркос појачаним активностима банака на решавању питања проблематичних кредита кроз њихову продају и отпис.

Одржана је и релативна стабилност курса динара, и то у условима изразите неизвесности у међународном окружењу. Променљиве околности, геополитичке тензије, дивергентне монетарне политике водећих централних банака (Система федералних резерви и Европске централне банке), Брегзит, избори у САД и превирања на светским берзама изазивали су током године притиске на слабљење динара. С друге стране, његову стабилност обезбеђивали су добри резултати на смањењу унутрашње и спољне неравнотеже, последично нижа премија ризика и већа заинтересованост страних инвеститора за улагање у дугорочне динарске хартије од вредности Републике Србије у другој половини године. Правовременим интервенцијама Народне банке Србије (продајом 980 милиона евра и куповином 820 милиона евра) омогућено је несметано функционисање девизног тржишта и спречене су прекомерне краткорочне осцилације курса динара у оба смера. Девизне резерве Народне банке Србије одржане су на више него адекватном нивоу и крајем године су износиле 10,2 милијарде евра. Истовремено, нето девизне резерве (које искључују обавезе према банкама по основу

девизне обавезне резерве) остале су готово непромењене у поређењу с 2015. и крајем године су износиле 8,4 милијарде евра. Народна банка Србије је и у 2016. при улагању остала доследна опредељењу да ризике сведе на низак ниво, што је омогућило очување високог нивоа њихове сигурности и ликвидности. У складу с тим, у структури девизних резерви учешће злата је додатно повећано, на око 6,5% крајем 2016.

Одговорно вођење монетарне и фискалне политике и њихова пуна координација допринела је повољнијем финансијском резултату домаће привреде, који је у 2016. у односу на 2014. повољнији за преко 360 милијарди динара. Скоро половина тог износа може се приписати стабилности домаће валуте, захваљујући којој су негативне курсне разлике смањене за 157,6 милијарди динара. Поред тога, око 45 милијарди динара износиле су уштеде на расходима по основу камата, што је директан резултат ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, смањења премије ризика земље услед повољнијих макроекономских перформанси наше привреде и ублажавања монетарне политике Европске централне банке.

Народна банка Србије је, као и претходних година, једнаку пажњу посветила остваривању и свог другог циља – очувању финансијске стабилности. Домаћи банкарски систем је ликвидан, а адекватност капитала је, иако знатно изнад минималног нивоа прописаног и међународним и домаћим регулаторним оквиром, током 2016. додатно повећана – на 21,8% крајем године. У 2016. повећана је и профитабилност финансијског сектора Србије у свим његовим сегментима, највише у банкарском сектору, који је остварио позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања у износу од 21,3 милијарде динара (наспрам 9,7 милијарди динара у 2015. години). И поред бројних изазова којима је био изложен током и након кризе, наш банкарски сектор је остао стабилан и отпоран на поремећаје из домаћег и међународног окружења, што потврђују и стрес-тестови које редовно спроводи Народна банка Србије. У 2016. години први пут је спроведен и стрес-тест сектора осигурања у Србији, који је показао да би и сектор осигурања у случају реализације екстремних и мало вероватних потреса остао стабилан и високо капитализован.

Захваљујући високој покривености резервама за процењене губитке, проблематични кредити на постојећем нивоу не угрожавају пословање банкарског сектора, нити општу финансијску стабилност. Током 2016. посебне напоре усмерили смо на јачање капацитета пословних банака да решавају питање проблематичних кредита, као и на подстицање развоја тржишта проблематичних кредита. Унапредили смо регулаторни оквир и спровели активности које омогућавају продају проблематичних потраживања пре рока њиховог доспећа под непромењеним условима. Такође, омогућено је и умањење регулаторних резервисања за банке које су интензивно решавале проблематичне кредитне. Као резултат предузетих мера које су део

Стратегије за решавање питања проблематичних кредита, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима смањено је током 2016. за 4,6 процентних поена, на 17,0%, што је најнижи ниво још од јануара 2011. године.

У настојању да стално унапређује пословање банака у складу с међународним стандардима и регулативом Европске уније, Народна банка Србије је у 2016. интензивирала рад на успостављању регулаторног оквира, у складу са стандардима Базел III. Као резултат тих активности, у децембру је усвојен сет прописа којима се у Србији уводе стандарди Базел III. Циљеви тих прописа су повећање квалитета и увођење заштитних слојева капитала, као и даље јачање тржишне одговорности и повећање транспарентности пословања банака.

Финансијски систем се и током 2016. године ширио. Крајем године издата је дозвола за рад Bank of China Srbija, једној од пет највећих банака у свету по вредности тржишних трансакција, која је изабрала Србију као центар за развој свог пословања за Балкан, Источну и Западну Европу. Пратећи савремене тенденције у начинима плаћања, Народна банка Србије је у 2016. години дала и прву дозволу за издавање електронског новца, чиме је проширено српско тржиште платних услуга.

Раст употребе динара у домаћем финансијском систему био је и остаће један од наших стратешких циљева, с обзиром на његов значај за финансијску стабилност и ефикасност мера монетарне политике. Захваљујући макроекономској, пре свега ценовној стабилности, дат је допринос продужењу рочности динарске криве приноса и повећању учешћа динарског дуга у укупном јавном дугу, а омогућен је и раст учешћа динарске штедње и динарских кредита грађана. Значајно признање постигнутом у процесу динаризације представља прва емисија динарске дугорочне хартије од вредности од стране једне међународне финансијске институције – Европске банке за обнову и развој. Овом хартијом, емитованом крајем 2016. године, трговаће се на Београдској берзи, а средства од њене продаје биће искоришћена за динарско кредитирање.

Протеклу годину обележило је и успешно спровођење актуелног стендбај аранжмана из предострожности с Међународним монетарним фондом. Сви квантитативни критеријуми извршења постављени програмом као и у 2015. години, били су испуњени. Одржавањем ниске и стабилне инфлације и стабилног финансијског система Народна банка Србије је дала знатан допринос спровођењу тог аранжмана, а захваљујући пуној координацији монетарне и фискалне политике обезбеђена је подршка започетим реформским процесима. При томе, политичка стабилност и посвећеност Владе Републике Србије и Народне банке Србије реформама и побољшању

домаћег макроекономског окружења осигурале су несметано спровођење аранжмана и недвосмислену опредељеност ка фискалној консолидацији и у периоду око ванредних парламентарних избора, одржаних у априлу 2016. У оквиру сарадње с Међународним монетарним фондом, издајамо и реформу квота, у складу с којом је квота Републике Србије код ове институције повећана на 654,8 милиона специјалних права вучења.

Народна банка Србије је наставила успешну сарадњу и с другим међународним институцијама – Светском банком, Европском банком за обнову и развој, Европском централном банком и Европском комисијом, с којима смо редовно одржавали дијалог на високом нивоу и размењивали макроекономске пројекције и виђење кључних питања за одрживи раст и развој Србије. Поменуте институције су током године у својим саопштењима и извештајима истицале наше резултате на плану макроекономске стабилности, а рејтинг агенције су повећале кредитни рејтинг Србије и/или побољшале изгледе за његово повећање. При томе су из домена активности Народне банке Србије истицани ниска и стабилна инфлација, очувана финансијска стабилност, као и напредак на пољу динаризације и решавања питања проблематичних кредита.

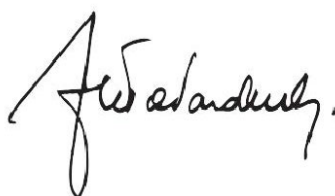
У процесу придруживања Европској унији радили смо на припреми бројних стратешких докумената и активно учествовали у телима формираним за праћење Споразума о стабилизацији и придруживању. Након успешно завршеног скрининга и процене Европске комисије да је ниво усаглашености правног поретка Србије с правним тековинама Европске уније задовољавајући, Савет Европске уније је позвао Републику Србију да поднесе преговарачке позиције за две преговарачке области којима руководи Народна банка Србије (Финансијске услуге и Економска и монетарна политика), као и у три области у којима учествује као члан (Право привредних друштава, Заштита потрошача и заштита здравља и Финансијска и буџетска питања).

Током 2016. године Народна банка Србије је наставила с транспарентним и правовременим информисањем јавности о циљевима и резултатима спроведених активности. Наставили смо и с пружањем помоћи корисницима финансијских услуга, бројним едукативним и друштвено одговорним, пре свега хуманитарним активностима, водећи бригу за добробит целокупног друштва. У 2016. години успостављена је и сарадња с једанаест факултета широм Србије како би се допринело стварању подстицајног амбијента који ће омогућити да најбољи студенти по завршетку студија остану да раде у Србији.

Народна банка Србије је у 2016. години остварила укупну добит након опорезивања у износу од преко 49 милијарди динара. У складу са

одредбама Закона о Народној банци Србије, добит која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви, а која је у 2016. износила 13,7 милијарди динара, расподељује се тако да 10% улази у основни капитал Народне банке Србије, 20% у посебне резерве Народне банке Србије, док се 70% ове добити преноси у буџет Републике Србије. Народна банка Србије је по том основу у буџет Републике Србије пренела део добити у износу од 9,6 милијарди динара.

Постигнути резултати обавезују нас да и у наредним годинама, у оквирима својих надлежности, останемо потпуно посвећени очувању постигнутог и даљем унапређењу амбијента за доношење одлука о пословању и улагању, потрошњи и штедњи. Као и до сада, ради очувања ценовне и финансијске стабилности, а према потреби, Народна банка Србије ће користити све расположиве инструменте. Уверени смо да ћемо на тај начин у највећој мери допринети изградњи перспективне економије која свој раст заснива на јачању конкурентности у стабилним условима.

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

BIS – Банка за међународне обрачуне
БДП – бруто домаћи производ
б.п. – базни поен
EBRD – Европска банка за обнову и развој
ЕЦБ – Европска централна банка
ЕИБ – Европска инвестициона банка
ЕУ – Европска унија
ИПЦ – индекс потрошачких цена
мг. – међугодишњи
МДТ – међубанкарско девизно тржиште
млн – милион
млрд – милијарда
ММФ – Међународни монетарни фонд
NPL – проблематични кредити
ОПЕС – Организација земаља извозница нафте
П – полугодиште
ПАК – показатељ адекватности капитала
п.п. – процентни поен
RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу
SDR – специјална права вучења
Т – тромесечје
ФЕД – Систем федералних резерви Сједињених Америчких Држава
ННП – Херфиндал–Хиршманов индекс
ХоВ – хартије од вредности

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

САДРЖАЈ

I. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ	
БАНКЕ СРБИЈЕ	13
I.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије	13
I.2. Органи Народне банке Србије	16
I.2.1. Извршни одбор	16
I.2.2. Гувернер и вицегувернери	17
I.2.3. Савет гувернера	18
I.3. Организација пословања Народне банке Србије	20
II. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ	
ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	23
II.1. Монетарна политика	23
II.1.1. Монетарна политика у 2016. години	23
II.1.2. Остварење циљане инфлације у 2016. години	32
II.2. Регулација и супервизија финансијских институција	35
II.2.1. Банке	35
II.2.2. Сектор осигурања	51
II.2.3. Добровољни пензијски фондови	59
II.2.4. Финансијски лизинг	63
II.2.5. Платне институције и институције електронског новца	66
II.2.6. Супервизија информационих система	
финансијских институција	68
II.2.7. Оцена стања у финансијском сектору	
на крају 2016. године	70
II.3. Функција реструктурирања банака	76
II.4. Стабилност финансијског система	79
II.4.1. Функција финансијске стабилности	79
II.4.2. Оцена стабилности финансијског система	81
II.4.3. Унапређење финансијског система	84
III. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ	
НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	87
III.1. Управљање девизним резервама	87
III.2. Емисија новца и управљање токовима готовине	96
III.2.1. Издавање новчаница и готовог новца	96
III.2.2. Управљање токовима готовине	99
III.2.3. Активности филијала Народне банке Србије	100
III.3. Платни систем	107

III.3.1. Активности у области платног система	107
III.3.2. Принудна наплата	110
III.3.3. Платне картице	112
III.4. Остале активности.....	114
III.4.1. Економска истраживања и статистика	114
III.4.2. Међународна сарадња.....	120
III.4.3. Законодавно-правни послови	130
III.4.4. Комуникација с јавношћу	133
III.4.5. Заштита и едукација корисника финансијских услуга	135
III.4.6. Друштвена одговорност.....	137
III.5. Управљање	139
III.5.1. Управљање људским ресурсима	139
III.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима	144
III.5.3. Информационо-комуникациона технологија	145
IV. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ.....	147
IV.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије.....	147
IV.2. Рачуноводствени принципи и стандарди.....	150
IV.3. Изложеност и управљање ризицима	155
IV.4. Извештај независног ревизора.....	160
IV.5. Годишњи финансијски извештаји	162
IV.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.....	167
ДОДАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ.....	171
Публикације Народне банке Србије	171
Списак графикана и табела	172

I. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

I.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу Устава Републике Србије посвећеном економском уређењу и јавним финансијама. Наиме, чланом 95. Устава утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. Устава додатно је потврђена зајамчена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

Закон о Народној банци Србије

Законом о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС) уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање свог основног циља, доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- издаје и одузима платним институцијама дозволе за пружање платних услуга и издаје и одузима институцијама електронског новца дозволе за издавање овог новца, врши надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, а обавља и друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- утврђује испуњеност услова за покретање поступака реструктурирања банака, односно чланова банкарске групе и спроводи ове поступке, одлучује о инструментима и мерама које ће се предузети у реструктурирању и обавља друге послове у вези с реструктурирањем банака, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима операторима платног система дозволе за рад овог система, врши надзор над њиховим пословањем и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање и друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, у складу са законом;

- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- обавља законом, односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући притом своју самосталност и независност.

Положај Народне банке Србије

У складу с међународним правилима и стандардима, Законом о Народној банци Србије ближе је уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије тако што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају, нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу вршити утицај на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има Статут, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом и другим државним органима и у оквиру своје надлежности, не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција и може сарађивати са страним централним банкама, регулаторним телима и финансијским и кредитним институцијама, о чему Народну скупштину обавештава достављањем редовних шестомесечних извештаја, а по потреби и чешће, ради извршавања свог основног циља и својих функција. Народна банка Србије, не угрожавајући остваривање својих циљева, може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, не може давати гаранције за измирење обавеза тих субјеката или на други начин обезбеђивати измирење њихових обавеза, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране

монетарног финансирања представљају дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиривања обавеза по основу чланства у ММФ-у. Када је реч о банкама у којима контролно учешће имају Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе – ове банке имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке.

I.2. Органи Народне банке Србије

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије,
- гувернер Народне банке Србије, и
- Савет гувернера Народне банке Србије.

Извршни одбор, гувернер и директор Управе за надзор над финансијским институцијама одговорни су за остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених Законом о Народној банци Србије.

I.2.1. Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер, директор Управе за надзор над финансијским институцијама и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије и начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;
- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;

– мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике.

Поред тога, Извршни одбор има знатна овлашћења у области супервизије финансијских институција. Извршни одбор, на предлог Управе за надзор над финансијским институцијама, доноси прописе Народне банке Србије из области контролне и надзорне функције, у складу са законом, а такође одлучује о давању и одузимању финансијским институцијама (банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга, друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима, платним институцијама и институцијама електронског новца) дозвола за рад, односно обављање делатности.

Извршни одбор доноси и прописе и друге опште и појединачне акте у области реструктурирања банака у складу са законом којим се уређују банке.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно, и то ако су присутна најмање три члана Извршног одбора. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. Члан Извршног одбора не може се уздржати од гласања. На седнице Извршног одбора позива се министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Извршног одбора.

I.2.2. Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора, Савета и Управе за надзор над финансијским институцијама;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако Законом о Народној банци Србије није друкчије уређено;
- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;

- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;
- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним Законом о Народној банци Србије.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере бира Народна скупштина, на предлог гувернера, на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе Закона о Народној банци Србије које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују Статутом Народне банке Србије.

I.2.3. Савет гувернера

Савет чини пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе Закона о Народној банци Србије које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет:

- доноси Статут Народне банке Србије, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;
- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;
- одлучује о чланству у међународној организацији и институцији;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;

- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;
- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова од укупног броја чланова. Члан Савета не може се уздржати од гласања. Савет доноси пословник о свом раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Савета.

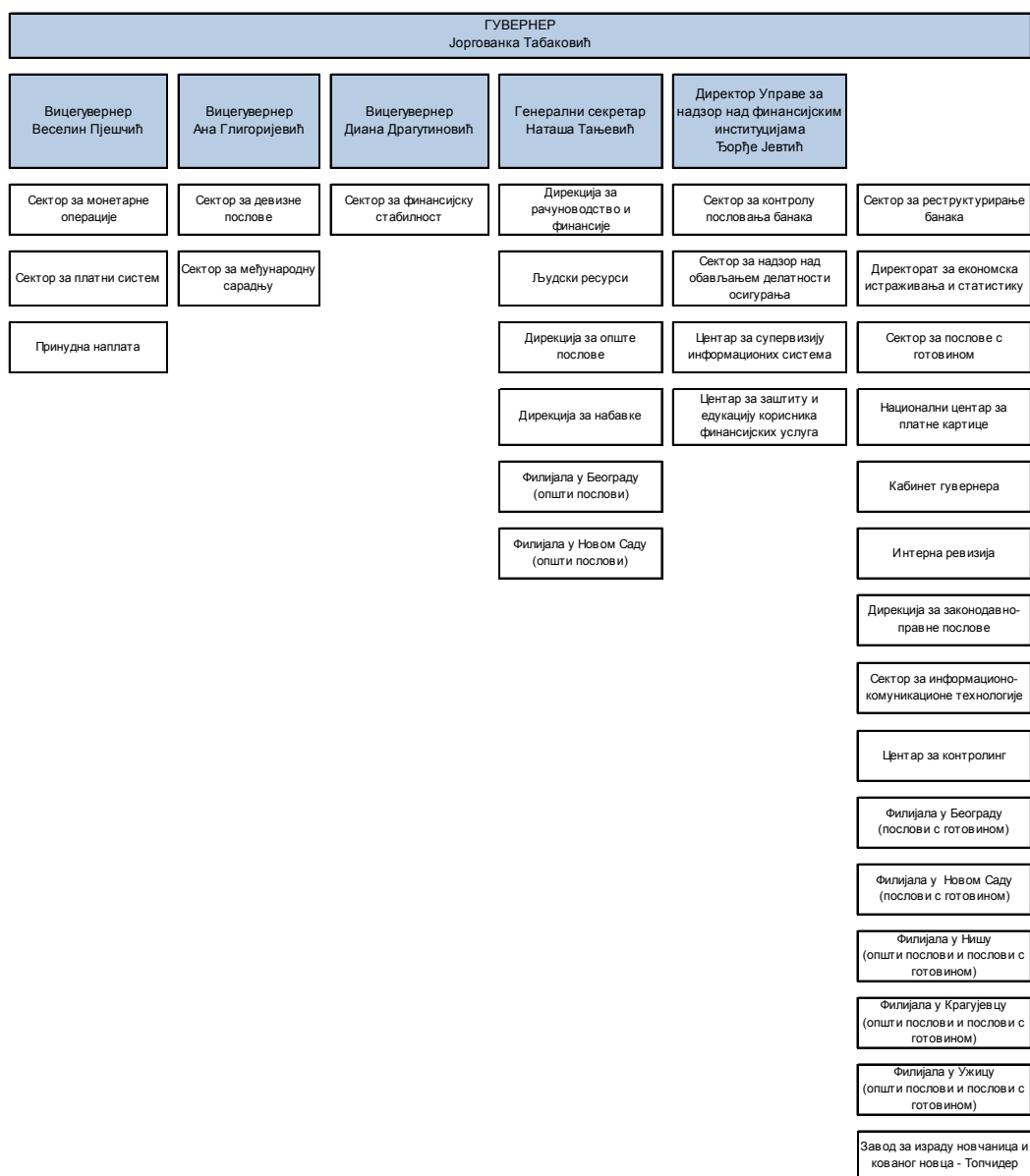
I.3. Организација пословања Народне банке Србије

РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2016)

КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2016)

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2016)

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ							
Организационе јединице							Специјализована организација
Основне организационе јединице	Управа за надзор над финансијским институцијама	Филијала у Београду	Филијала у Новом Саду	Филијала у Нишу	Филијала у Крагујевцу	Филијала у Ужицу	Завод за израду новчаница и кованог новца - Топчидер
Сектор за монетарне операције	Сектор за контролу пословања банака	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Центар за развој и квалитет
Сектор за девизне послове	Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одсек за опште послове	Дирекција за припрему
Сектор за финансијску стабилност	Центар за супервизију информационих система		Одсек за опште послове	Одсек за опште послове	Одсек за опште послове		Дирекција за производњу новчаница
Сектор за реструктурирање банака	Центар за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга						Дирекција за производњу кованог новца
Директорат за економска истраживања и статистику							Дирекција за вредносне и заштићене папире
Сектор за међународну сарадњу							Центар за производњу и персонализацију
Сектор за платни систем							Дирекција за одржавање и енергетику
Сектор за послове с готовином							Дирекција за продају
Национални центар за платне картице							Одељење за економске послове
Принудна наплата							Одељење за опште послове
Кабинет гувернера							
Интерна ревизија							
Дирекција за законодавно-правне послове							
Дирекција за рачуноводство и финансије							
Сектор за информационо-комуникационе технологије							
Људски ресурси							
Дирекција за опште послове							
Дирекција за набавке							
Центар за контролинг							

II. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

II.1. Монетарна политика

II.1.1. Монетарна политика у 2016. години

Монетарна политика се у 2016. водила у складу с **Програмом монетарне политике Народне банке Србије у 2016. години.**³ Пошто су пројекције указивале на то да ће инфлаторни притисци у 2016. бити ниски, Програм је предвиђао да ће монетарна политика бити експанзивна како би давала подстрек започетом економском опоравку. Притом, Програмом је утврђено да ће ублажавање монетарне политике пратити темпо фискалног прилагођавања и да ће зависити од кретања актуелних макроекономских показатеља и економских ризика – и домаћих и екстерних. Очекивало се да смањење стопе обавезне резерве и позитивни ефекти примене Стратегије за решавање проблематичних кредита допринесу бољем функционисању кредитног канала, а тиме и ефикаснијој трансмисији мера монетарне политике на реални сектор. Такође, у Програму је истакнуто да ће Народна банка Србије, у окружењу ниске и предвидиве инфлације и стабилног девизног курса, наставити да спроводи стратегију динаризации како би смањила осетљивост привреде и становништва на промене курса динара и истовремено повећала ефикасност мера монетарне политике.

Имајући у виду ефекте дотадашњег ублажавања монетарне политике и чињеницу да су дешавања у међународном окружењу налагала повећану опрезност при доношењу одлука о референтној каматној стопи, ублажавање монетарне политике спровођено је у 2016. опрезном динамиком. У посматраном периоду референтна каматна стопа смањена је за по 25 б.п. у фебруару и јулу, на 4,0%. Од маја 2013, када је започет циклус ублажавања

³ „Службени гласник РС”, бр. 102/2015.

монетарне политике, референтна каматна стопа је смањена за укупно 7,75 п.п. Додатни простор за ублажавање монетарне политике омогућили су ниски инфлаторни притисци и доследно спровођење фискалне консолидације и структурних реформи, који су повећали отпорност домаће привреде на екстерне потресе.

Као и у претходном периоду, инфлаторни притисци су током 2016. били ниски по основу већине домаћих фактора, као и ниских трошковних притисака из међународног окружења услед ниске цене нафте и примарних пољопривредних производа на светском тржишту и генерално ниске инфлације у међународном окружењу. Постепени раст мг. инфлације очекивао се средином године, повратак у границе циља почетком 2017, а након тога њено кретање у границама дозвољеног одступања од циља. Таквом кретању инфлације требало је да допринесе постепено слабљење дезинфлаторних притисака по основу светских цена примарних производа, домаће тражње и инфлације у међународном окружењу. Ризици остварења пројекције инфлације односили су се првенствено на факторе из међународног окружења, тј. на даља кретања на светском робном и финансијском тржишту. Истовремено, кретање економске активности било је повољније у односу на наша очекивања, а наше пројекције раста БДП-а неколико пута током године су кориговане навише.

Раст неизвесности у међународном окружењу био је главни фактор **задржавања референтне каматне стопе у јануару 2016. на 4,5%.** Такође, Извршни одбор је имао у виду и очекиване ефекте дотадашњег смањења референтне каматне стопе и постепеног смањења стопе девизне обавезне резерве⁴ на кретање инфлације у наредном периоду. Екстерни ризици су у највећој мери потицали од неизвесне реакције тржишних учесника на различите монетарне политике ФЕД-а и ЕЦБ-а, као и успоравање привредног раста Кине, а тиме и неповољније изгледе за глобални раст. ФЕД је средином децембра 2015. започео нормализацију монетарне политике и повећао референтну каматну стопу. Такву одлуку ФЕД-а тржишта су очекивала, али је неизвестан био темпо и обим повећања референтне каматне стопе током 2016, као и то у којој мери ће се одразити на токове капитала према земљама у успону, јер је ЕЦБ истовремено повећала степен експанзивности монетарне политике. Успоравање привредног раста Кине и депрецијација њене валуте појачали су нестабилност на међународном робном и финансијском тржишту. Поред тога, неизвесност у међународном окружењу изазвале су и геополитичке тензије, пре свега на Блиском истоку.

Поновни пад цена нафте и других примарних производа крајем 2015. и почетком 2016. године довео је до ревизије кретања тих цена наниже за

⁴ Почев од септембра 2015, па у наредних шест месеци, стопе девизне обавезне резерве смањиване су за по 1 п.п., чиме је Народна банка Србије и тим инструментом дала подршку опоравку кредитне, а тиме и економске активности. Стопе динарске обавезне резерве су остале непромењене (5,0% на изворе до две године и 0% на изворе дужих рочности), тако да су банке и даље стимулисане да користе динарске изворе финансирања.

наредни период и повећао изгледе да ће глобална инфлација још неко време бити изузетно ниска. Такође, процењивало се да би све извесније успоравање раста појединих земаља у успону могло имати негативне ефекте на глобалну тражњу и привредни раст. Водеће централне банке су реаговале најавама да ће водити стимулативнију монетарну политику него што се до тада очекивало. Како би подржала повратак инфлације ка циљу, као и економски опоравак зоне евра, ЕЦБ је у јануару најавила могућност увођења нових експанзивних мера у марту, иако је монетарну политику додатно ублажила у децембру 2015. године. ФЕД је најавио спорију динамику повећања референтне каматне стопе од претходно очекиване, што је донекле умирило финансијска и робна тржишта. Очекивало се да се то позитивно одрази на ликвидност на међународном финансијском тржишту и токове капитала према земљама у успону, а тиме и Србији. Такође, стимулативне мере економске политике које је предузела Кина умањиле су ризик од наглог успоравања њеног, а тиме и глобалног раста.

Имајући у виду наведене повољније околности у међународном окружењу, као и ниске инфлаторне притиске по основу већине домаћих фактора, који су се очекивали и у наредном периоду, Извршни одбор је донео одлуку о **смањењу референтне каматне стопе у фебруару 2016. за 25 б.п., на 4,25%**. Ниским инфлаторним притисцима доприносиле су и рестриктивна фискална политика, релативна стабилност динара, као и још увек ниска агрегатна тражња. На ниске инфлаторне притиске указивала су и додатно снижена инфлациона очекивања тржишних учесника. Инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде и даље су била испод централне вредности циља за инфлацију од 4,0% како за једну, тако и за две године унапред. Поред смањења референтне стопе, Извршни одбор је у фебруару одлучио да додатно **сузи коридор каматних стопа за 0,25 п.п., са $\pm 2,0$ п.п. на $\pm 1,75$ п.п.**, у односу на референтну каматну стопу.

Након смањења у фебруару, Извршни одбор **до јула није мењао висину референтне каматне стопе**. Њено задржавање на непромењеном нивоу било је првенствено опредељено дешавањима у међународном окружењу, као и оценом да постојећи степен експанзивности монетарне политике обезбеђује ниску и стабилну инфлацију у средњем року, уз постепен опоравак економске активности. Неизвесност је посебно била изражена у погледу кретања цена нафте и примарних пољопривредних производа, као и различитих оцена о динамици повећања референтне каматне стопе ФЕД-а. С друге стране, ублажавању екстерних ризика доприносиле су мере ЕЦБ-а донете у марту, смањење референтне каматне стопе на 0,0% и одлука о повећању месечног нивоа куповине aktive са 60,0 млрд евра на 80,0 млрд евра до априла 2017. године.

Нестабилност на међународном финансијском и робном тржишту изазвала је у јуну и одлука грађана Велике Британије о изласку из ЕУ. Иако су директни ефекти такве одлуке на Србију веома мали, с обзиром на то да Србија има ограничену директну изложеност ка Великој Британији путем

трговинског и финансијског канала, могући су индиректни ефекти, пре свега преко утицаја на зону евра, која је наш главни трговински партнер. Забринутост за последице које би Брегзит могао имати на привредни раст зоне евра због очекиване економске и политичке несигурности иницијално је смањила прогнозу раста зоне евра, пре свега за 2017.

Након Брежита очекивало се да ће настала неизвесност допринети и томе да ФЕД одложи повећање референтне каматне стопе за крај године, као и да ће монетарна политика ЕЦБ-а бити експанзивнија. То је требало да има позитиван ефекат на ликвидност на међународном финансијском тржишту и токове капитала у земље у успону, а тиме и Србију, посебно ако се има у виду константно поправљање наших макроекономских фундамената. Поменута дешавања у међународном окружењу, заједно с ниским инфлаторним притисцима по основу већине домаћих фактора и новим падом цена нафте и примарних пољопривредних производа на светском тржишту од краја јуна, одредили су одлуку Извршног одбора о даљем **смањењу референтне каматне стопе – на 4,0% у јулу**. Поред смањења референтне каматне стопе, Извршни одбор је на седници у јулу усвојио и измену Одлуке о каматним стопама Народне банке Србије, којом је **коридор каматних стопа у односу на референтну каматну стопу даље смањен, са $\pm 1,75$ п.п. на $\pm 1,50$ п.п.**

До краја 2016. референтна каматна стопа је задржана на непромењеном нивоу. Таква одлука Извршног одбора била је заснована на очекиваним ефектима дотадашњег смањења референтне каматне стопе, као и очекиваном кретању инфлације у наредном периоду. Према оцени Извршног одбора, очекивало се да ће повратак мг. инфлације у границе циља почетком 2017. бити вођен пре свега ниском базом код цена нафтних деривата, постепеним растом агрегатне тражње у Србији и постепеним растом инфлације у међународном окружењу, док ће је ниски трошкови у производњи хране још неко време успоравати.

Кад је реч о кретањима у међународном окружењу у овом периоду, током летњих месеци повећана су улагања страних инвеститора у ХоВ земаља у успону. Ипак, како је постало све јасније да су краткорочни негативни ефекти Брежита на зону евра мањи од претходно очекиваних, смањивала се и спремност инвеститора за портфолио улагања у земље у успону. Постајало је и извесније да ће се повећати дивергентност монетарних политика водећих централних банака. ФЕД је повећање референтне каматне стопе померио на децембар, али су повећани изгледи да ће даља нормализација монетарне политике бити бржа него што се очекивало. С друге стране, ЕЦБ није мењала висину референтне каматне стопе, али је у децембру продужила трајање програма квантитативних олакшица до краја 2017, с тим да ће обим куповина од априла смањити са 80,0 на 60,0 млрд евра месечно. Поред тога, светска цена нафте почела је да се опоравља, уз изражену волатилност, у светлу најаве водећих светских произвођача да ће ограничити њену производњу. Процењивало се да ће то, уз ефекат ниске базе код цена нафтних деривата, допринети постепеном расту мг. инфлације у наредном периоду. Све то је

упућивало на опрезност у вођењу монетарне политике. Ипак, за монетарну политику Народне банке Србије од посебног значаја било је успешно спровођење фискалне консолидације и структурних реформи, као и смањење спољне неравнотеже. Захваљујући бољим перформансама наше привреде, а пре свега смањењу интерне и екстерне неравнотеже, курс динара је био релативно стабилан. Томе су допринеле и интервенције Народне банке Србије, како продајом тако и куповином девиза, ради спречавања прекомерних краткорочних осцилација девизног курса.

Позитивне макроекономске перформансе и изгледе потврђивали су и оцене ММФ-а, пад премије ризика земље и напредак на међународним листама конкурентности захваљујући унапређењу пословног и инвестиционог амбијента. Агенција *Fitch* је у јуну повећала кредитни рејтинг Србије, док је агенција *Standard & Poor's* у децембру поправила изгледе за побољшање кредитног рејтинга Србије због резултата фискалне консолидације и спровођења структурних реформи, као и убрзања привредног раста заснованог на инвестицијама и извозу.

Захваљујући знатно бољим макроекономским перформансама и изгледима за наредни период, Извршни одбор Народне банке Србије је у **новембру донео одлуку о смањењу циљане стопе инфлације на $3,0\% \pm 1,5$ п.п. од 2017. године**. Доносећи одлуке у новембру и децембру да не мења висину референтне каматне стопе, Извршни одбор је, поред осталог, имао у виду и нови, нижи циљ за инфлацију. Очекивао је да ће се м.г. инфлација у границе новог циља вратити почетком 2017. године и да ће се након тога кретати у тим границама.

Извршни одбор ће и у наредном периоду пажљиво пратити и оцењивати кретања на домаћем и међународном тржишту и користиће све инструменте како би инфлација остала ниска и стабилна у средњем року. Тиме ће, уз одржавање финансијске стабилности, дати најбољи допринос привредном расту на одрживим основама. Такође, Извршни одбор очекује да ће позитивни ефекти фискалне консолидације и структурних реформи, као и пуна координација монетарне и фискалне политике, наставити да доприносе отпорности домаће привреде на екстерне потресе, а тиме и укупној макроекономској стабилности.

Инструменти монетарне политике

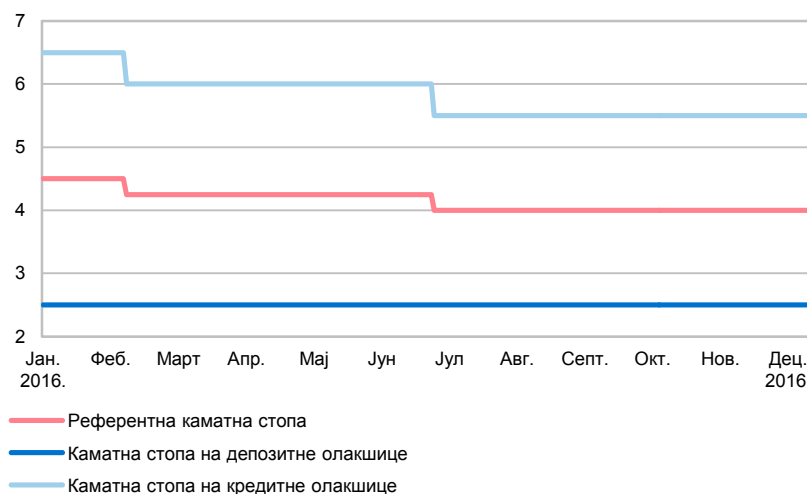
Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије јесте **референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту**. Улога референтне каматне стопе подржана је **коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту**. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега **обавезну резерву и операције на девизном тржишту**.

Операције на отвореном тржишту

Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије и током 2016. године биле су **једнонедељне реверзне репо трансакције**, тј. репо трансакције продаје ХоВ (повлачење ликвидности).

Графикон II.1.1. **Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа**

(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

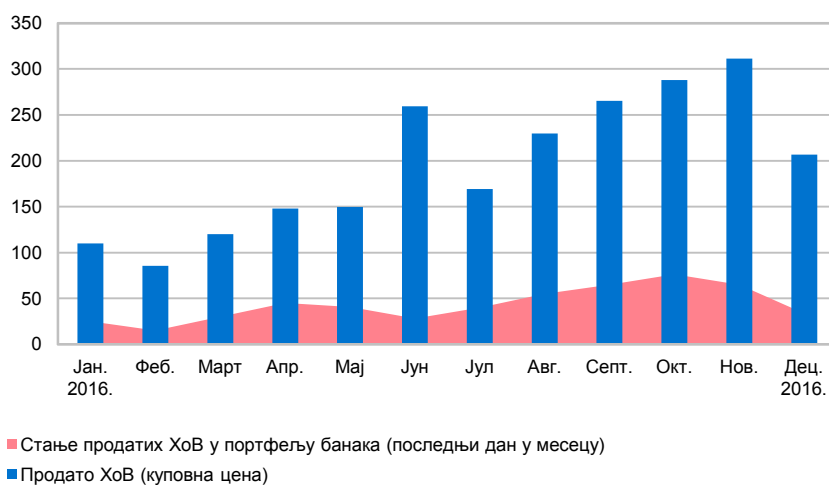
Репо трансакције Народна банка Србије је спроводила својим ХоВ. За потребе репо продаје у 2016. години емитована је једна серија благајничких записа, у укупној номиналној вредности од 500,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година која банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Током 2016. године организоване су 52 аукције репо продаје ХоВ. Аукције су организоване једном недељно, **по моделу варијабилне вишеструке каматне стопе**. Укупна продаја ХоВ износила је 2.343,4 млрд динара. Остварени обим продаје био је виши него у 2015. години (1.504,7 млрд динара).

Просечно стање ХоВ Народне банке Србије у портфолију банака током 2016. године износило је 45,0 млрд динара, што је за 16,5 млрд динара више него у 2015. Посматрано у односу на крај 2015. године, стање тих ХоВ је повећано за 3,2 млрд динара и крајем децембра је износило 33,8 млрд динара.

Обим продаје ХоВ постепено се повећавао током 2016. године, а посебно у П2. Укупна продаја ХоВ у П1 износила је 872,7 млрд динара, а у П2 1.470,7 млрд динара.

Графикон II.1.2. **Репо продаја и стање продатих ХоВ**
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Депозитне и кредитне олакшице

Народна банка Србије је током 2016. године наставила да примењује Одлуку о условима и начину депоновања вишкова ликвидних средстава банака код Народне банке Србије, којом су уређене депозитне олакшице.

У складу с том одлуком, банке су и у 2016. години наставиле с преконоћним депоновањем средстава код Народне банке Србије. Просечно дневно стање депонованих средстава банака код Народне банке Србије у 2016. години износило је 27,8 млрд динара, што је за 18,1 млрд динара мање него 2015. године, када је износило 45,9 млрд динара. Максимално просечно месечно стање депонованих средстава забележено је у јануару (57,3 млрд динара), а минимално у новембру (13,9 млрд динара).

Током 2016. године Народна банка Србије је наставила да примењује и Одлуку о условима и начину одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залог ХоВ, којом су уређене кредитне олакшице.

У посматраном периоду банке су користиле кредитне олакшице само као унутардневни кредит (укупно седам банака), док преконоћни кредит није коришћен. Унутардневни кредит је коришћен у укупном износу од 29,2 млрд динара, а највећи износ коришћења био је у Т3 (15,2 млрд динара).

Обавезна резерва

Одлука о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, која је у примени од 2011. године, током 2016. године није мењана.

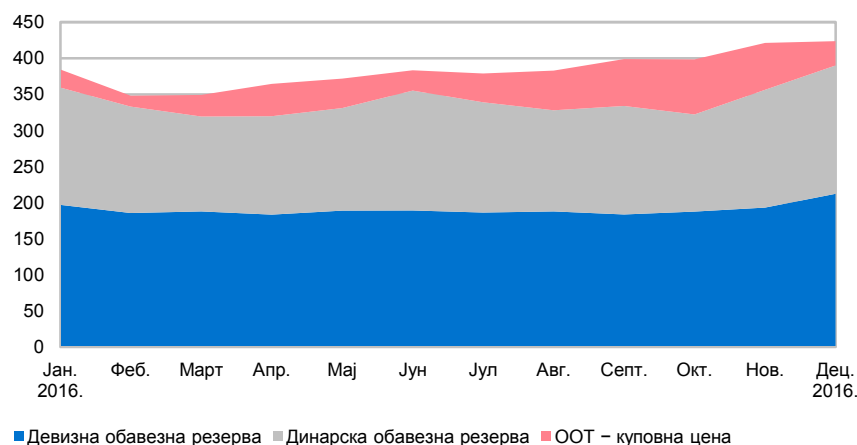
Међутим, на основу измене Одлуке из септембра 2015. године настављен је процес постепеног смањења стопа обавезне резерве на девизне обавезе са уговореном рочношћу до и преко две године и у том циклусу су у шест

наредних месеци ове стопе снижене за по 1,0 п.п. Тај процес је окончан у фебруару 2016. године, када су те стопе утврђене **на нивоу од 20,0% на обавезе са уговореном рочношћу до две године и на нивоу од 13,0% на обавезе са уговореном рочношћу преко две године.**

На основу измене Одлуке из децембра 2015. године, **стопа обавезне резерве на динарске обавезе индексиране девизном клаузулом почев од јануара 2016. године повећана је са 50,0% на 100,0%.** Утврђивањем тако рестриктивне стопе обавезне резерве на обавезе индексиране девизном клаузулом настављен је процес подржавања динаризације финансијског система.

Обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима крајем 2016. године је повећана у односу на крај претходне године за 2,0 млрд динара, на 147,3 млрд динара, што је резултат повећања динарске основице за 100,6 млрд динара. У истом периоду обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама, и поред раста девизне основице за 446,9 млн евра, смањена је за 79,3 млн евра и у децембру 2016. износила је 1,5 млрд евра. Такво кретање је последица смањења динарских обавеза индексираних девизном клаузулом, као и девизних обавеза с рочношћу преко две године.

Графикон II.1.3. **Обим стерилизације инструментима монетарне политике**
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Операције на девизном тржишту

У складу с Програмом монетарне политике за 2016. годину, Народна банка Србије је наставила да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса. Према том програму, Народна банка Србије **интервенише на девизном тржишту ради смањења прекомерних краткорочних осцилација девизног курса, очувања стабилности финансијског система и одржавања адекватног нивоа девизних резерви.**

У 2016. години динар је номинално депрецирао према еврџ за 1,5%. Народна банка Србије је на МДТ-у интервенисала нето продајом 160,0 млн евра (продаја 980,0 млн евра и куповина 820,0 млн евра). У П1 су преовладавали депрецијацијски притисци, па је Народна банка Србије интервенисала углавном на страни продаје девиза (820,0 млн евра нето), док су П2 обележили апрецијацијски притисци, па је интервенисала претежно на страни куповине девиза (660,0 млн евра нето). Девизне интервенције су имале за циљ ублажавање прекомерних краткорочних осцилација девизног курса, а реализоване су искључиво по тржишним условима, прихватањем курсава које су нудиле банке (улога *price taker-a*).

Депрецијацијски притисци на домаћем девизном тржишту током П1 су у највећој мери били последица појачаних турбуленција на међународном финансијском тржишту и раста неизвесности по основу геополитичких тензија. Фактори попут кризе на азијским берзама (која се прелила и на европска и америчка тржишта), пада цене нафте, различитих монетарних политика највећих централних банака, па и Брегзита за последицу су имали повлачење страних инвеститора из ХоВ земаља у развоју, тиме и динарских ХоВ на секундарном тржишту. То је било праћено нето откупом девиза од стране нерезидената. Поред тога, слабљење динара почетком године било је делом узроковано и сезонски повећаном тражњом домаћих предузећа – увозника енергената за девизама. Такође, потреба банака за куповином девиза како би смањиле изложеност својих билансних позиција девизном ризику у условима знатног смањења нето индексиране имовине изазвала је депрецијацијске притиске у П1 2016. године. Ипак, благовремене интервенције Народне банке Србије на МДТ-у допринеле су томе да се, и поред снажних притисака, одржи релативна стабилност девизног курса.

Током Т3 умирене су тензије на међународним тржиштима. Поред тога, извесност све бољих макроекономских резултата (смањење унутрашње и спољне неравнотеже, ниска и стабилна инфлација, неколико ревизија раста БДП-а навише) утицала је на повећану заинтересованост страних портфолио инвеститора за улагање у дугорочне динарске државне ХоВ. Таква кретања су у потпуности преокренула ситуацију на девизном тржишту, на коме су у Т3 доминирали апрецијацијски притисци. Народна банка Србије је са истим циљем, одржавања релативне стабилности девизног курса, интервенисала на МДТ-у на страни куповине девиза (475,0 млн евра). Релативно стабилна кретања на девизном тржишту у Т3 су била последица и знатно мање нето продаје девиза домаћим предузећима (укупно 351,6 млн евра), наставка високог откупа ефективног страног новца од овлашћених мењача и физичких лица, као и благог повећања нето имовине индексиране валутном клаузулом.

Кретања на домаћем девизном тржишту и у Т4 су у великој мери одредили међународни фактори. И поред повећане неизвесности на међународном финансијском тржишту крајем октобра и почетком новембра у ишчекивању повећања референтне каматне стопе ФЕД-а, кретања на домаћем девизном тржишту остала су релативно стабилна, а Народна банка Србије је

интервенисала куповином девиза како би ублажила прекомерно краткорочно јачање динара. Ипак, као и претходне године, децембар 2016. карактерисали су депрецијацијски притисци изазвани сличним факторима – сезонски појачаном тражњом домаћих предузећа увозника енергената за девизама, изласком нерезидената из динарских државних ХоВ и смањењем нето индексиране активе услед већих исправки вредности потраживања.

Девизни своп

Народна банка Србије је у 2016. години наставила са организовањем редовних тромесечних и двонедељних аукција своп продаје и куповине девиза за динаре ради развоја међубанкарске своп трговине и омогућавања банкама да ефикасније управљају својом ликвидношћу. У 2016. години организовано је 100 редовних двонедељних своп аукција, на којима је Народна банка Србије своп продала и своп купила по 295,0 млн евра, и 100 редовних тромесечних своп аукција, на којима је своп продала и своп купила по 145,0 млн евра. Највећи обим реализације у 2016. години забележен је у септембру, када је своп продала и своп купила по 80,0 млн евра. На крају 2016. године стање девизних потраживања и девизних обавеза Народне банке Србије по основу тромесечних своп аукција износило је по 36,0 млн евра, док по основу двонедељних своп аукција није имала девизна потраживања, ни девизне обавезе према банкама.

Остале каматне стопе

Одлука о каматним стопама које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике у току 2016. године измењена је два пута.

Оба пута приликом снижавања референтне каматне стопе током 2016. године сужаван је коридор каматних стопа (каматне стопе на кредитне и депозитне олакшице) – у фебруару са $\pm 2,0$ п.п. на $\pm 1,75$ п.п. и у јулу са $\pm 1,75$ п.п. на $\pm 1,50$ п.п. у односу на референтну каматну стопу.

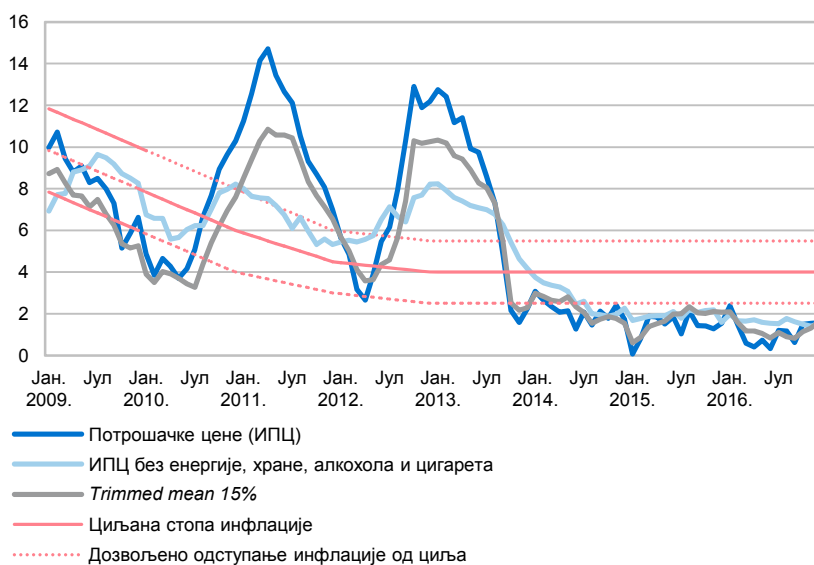
II.1.2. Остварење циљане инфлације у 2016. години

Ниски инфлаторни притисци карактерисали су и 2016. годину. Када је реч о домаћим факторима, томе су највише допринели ефекти фискалне консолидације, релативна стабилност девизног курса, ниска инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде и ефекти одличне пољопривредне сезоне, који су се одразили на ниже цене воћа и поврћа и ниске трошкове у производњи прерађене хране. Иако је крајем године забележен изванредан опоравак светске цене нафте, који је подстакао и умерен раст инфлације у зони евра, утицај цена из међународног окружења остао је релативно низак.

Након што се у јуну спустила на 0,3% м.г., инфлација је у наредним месецима бележила очекиван умерен раст, пре свега због ниске базе, поскупљења електричне енергије, цигарета и нафтних деривата и на крају године је износила 1,6%. Просечна стопа инфлације у 2016. износила је 1,2%.⁵

Цене хране су, укупно посматрано, у 2016. порасле за 0,4% (допринос инфлацији 0,1 п.п.). У оквиру тога, **цене непрерађене хране** снижене су за 0,4%, пре свега због одличне пољопривредне сезоне, која се одразила на пад цена воћа и поврћа од око 7%. С друге стране, позитиван допринос укупној инфлацији од 0,3 п.п. потекао је од цена свежег меса, које су због поскупљења на светском тржишту током лета бележиле већи раст од сезонски уобичајеног. **Цене прерађене хране** у децембру су биле више за 0,9% м.г., тако да је њихов допринос укупној инфлацији у 2016. остао низак (0,2 п.п.), пре свега захваљујући и даље ниским ценама примарних пољопривредних производа (првенствено пшенице и кукуруза) на светском и домаћем тржишту. Највећи позитиван допринос потекао је од цена шећера и кондиторских производа, као и од млека и млечних прерађевина.

Графикон II.1.4. Кретање цена
(м.г. раст, у %)

Извор: РСЗ и прерачун НБС.

Цене индустријских производа без хране и енергије у децембру су биле више за 1,8% м.г., а њихов допринос инфлацији износио је 0,5 п.п. Раст цена ове групе доминантно је одредило поскупљење цигарета у јулу од 4,7% (допринос инфлацији 0,2 п.п.), а у мањој мери и фармацеутских производа. Релативна стабилност курса динара и ниска домаћа тражња ограничавале су раст цена осталих производа у овој групи, тако да је он био умерен.

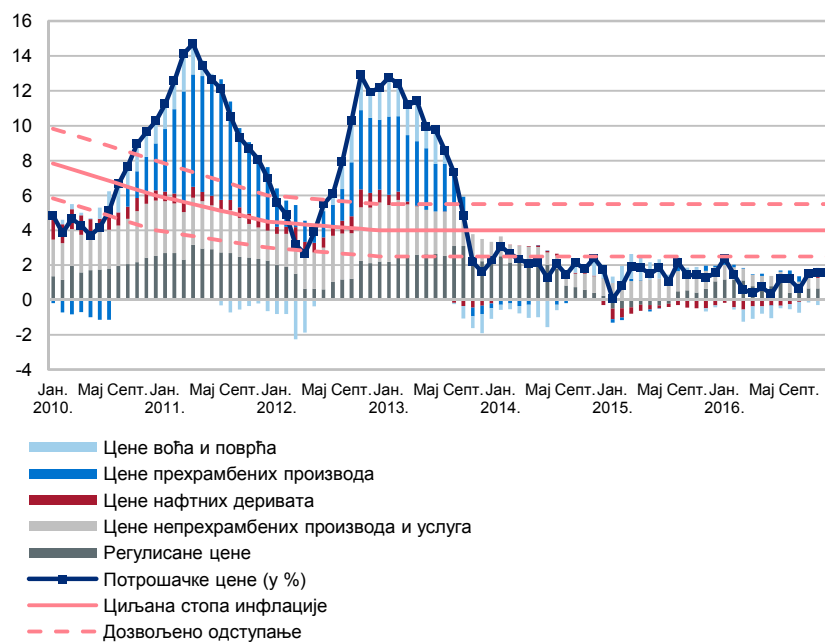
⁵ Према оцени Републичког завода за статистику.

Цене услуга су на нивоу године порасле за 1,6% (допринос инфлацији 0,4 п.п.), чему је највише допринело поскупљење туристичких пакет-аранжмана.

Највећи раст цена током 2016. забележен је у групи **енергије** (3,3%, допринос инфлацији 0,5 п.п. у децембру). Притом, допринос цена нафтних деривата мг. инфлацији, након што је достигао минимум у марту (−0,5 п.п.), растао је у остатку године и у децембру је износио 0,3 п.п. Поред очекиваног ефекта ниске базе, томе је допринео и опоравак светске цене нафте крајем године након постигнутог договора земаља *ОПЕС*-а о ограничавању њене производње. Позитиван допринос укупној инфлацији од 0,2 п.п. дало је и поскупљење електричне енергије од 3,8% у октобру (допринос инфлацији 0,2 п.п.), а у мањој мери и дрва за огрев (0,1 п.п.). У супротном смеру је деловало појефтињење гаса за домаћинства (−0,1 п.п.).

Регулисане цене, тј. цене на које директно или индиректно утиче држава, порасле су у 2016. за 2,2%, уз допринос укупној инфлацији од 0,4 п.п. Раст ове групе цена је готово у потпуности био одређен поскупљењем електричне енергије и цигарета. У супротном смеру је деловало појефтињење гаса за домаћинства и услуга друштвене заштите деце.

Графикон II.1.5. Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији (у п.п.)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

Базна инфлација,⁶ као део ИПЦ-а на који монетарна политика има највећи утицај, такође је наставила да се креће испод доње границе дозвољеног одступања од циља и у децембру је износила 1,5% мг., што је блиско нивоу на коме се налазила годину дана раније. Такво кретање базне

⁶ ИПЦ по искључењу цена енергије, хране, алкохола и цигарета, који представља најчешће коришћену меру базне инфлације.

инфлације указује на то да су ниски инфлаторни притисци трајнијег карактера и да су у највећој мери резултат рестриктивне фискалне политике, релативне стабилности курса динара и усидрених инфлационих очекивања, као и ниске инфлације у међународном окружењу. Посматрано по групама производа и услуга, једини већи позитиван допринос базној инфлацији током 2016. године потекао је од цена туристичких пакет-аранжмана.

II.2. Регулација и супервизија финансијских институција

II.2.1. Банке

У току 2016. године структура финансијског сектора, у делу који је под контролом Народне банке Србије, није се битније променила. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу и представља кључан фактор његове стабилности. У укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије, која је у 2016. години износила око 86% БДП-а, банкарски сектор учествује са 91,1%.

Тренд смањења броја запослених лица у банкарском сектору Србије, започет још у 2009. години, настављен је и у 2016. На крају године у радном односу је било 23.847 лица, што је за 410 лица мање него на крају 2015. године.

Табела II.2.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2015.			31. децембар 2016.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	30	3.047,8	91,5	30	3.241,5	91,1
Даваоци финансијског лизинга	16	60,3	1,8	16	66,3	1,9
Друштва за осигурање	24	191,8	5,8	23	215,6	6,1
Добровољни пензијски фондови	7	28,9	0,9	7	32,8	0,9
Укупно	77	3.328,8	100,0	76	3.556,2	100,0

Извор: НБС.

Структура банкарског сектора

Укупан број банака које су у Републици Србији пословале у 2016. непромењен је у односу на претходну годину и износио је 30.⁷ Притом, у

⁷ Народна банка Србије је издала дозволу за рад *Bank of China Srbija* а.д. Београд 20. децембра 2016. године, али како банка није оперативно почела с радом у 2016. години, није обухваћена овим извештајем.

банкарском сектору на крају 2016. године 22 банке су биле у већинском власништву страних акционара,⁸ две банке с претежно приватним домаћим капиталом и шест банака у већинском власништву Републике Србије.⁹

Табела II.2.1.2. Власничка структура банкарског сектора у 2016.

	Билансна сума ¹⁰ (у млн RSD)	Учешће (%)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (%)
Банке у власништву домаћих лица:	755.857	23,3	130.418	20,6
– државне	561.077	17,3	76.080	12,0
– приватне	194.780	6,0	54.338	8,6
Банке у власништву страних лица	2.485.648	76,7	502.068	79,4
Укупно	3.241.505	100,0	632.486	100,0

Извор: НБС

Банке у власништву државе у 2016. имале су мање учешће у укупном капиталу и укупној билансној суми банкарског сектора (за 2,1 п.п., односно 0,7 п.п.), док су банке у власништву страних лица то учешће повећале (за 1,9 п.п., односно 0,6 п.п.), истовремено остваривши и највеће номинално повећање капитала и билансне суме.

Од банака у власништву страних лица, највеће учешће у укупној активи имале су банке из Италије (27,3%) и Аустрије (15,2%), иза којих су банке из Грчке (12,4%) и Француске (10,1%), док се на банке из осталих земаља (њих девет) односило 11,7% укупне активе.

Степен концентрације

Посматрано према висини билансне суме, на крају 2016. године најбројнија је била група банака чија билансна сума прелази 100 млрд динара.

Табела II.2.1.3. Распоред банака по вредности билансне суме

	31. децембар 2015.		31. децембар 2016.	
	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)
Преко 100.000	12	2.548.596	11	2.617.911
Од 50.000 до 100.000	4	287.351	5	390.807
Од 10.000 до 50.000	8	175.488	10	208.528
До 10.000	6	36.390	4	24.259
Укупно	30	3.047.825	30	3.241.505

Извор: НБС.

⁸ KBM banka a.d. Kragujevac постала је априла 2016. приватна банка и јула 2016. године променила је име у Direktna banka a.d. Kragujevac.

⁹ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

¹⁰ Сви подаци у овом извештају дати су на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а које нису ревидирали екстерни ревизори, нити је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

Билансна сума те групе чини преко 80%, а билансна сума прве три банке у групи скоро 40% укупне билансне суме банкарског сектора.

Табела II.2.1.4. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора
(у %)

	31. децембар 2015.	31. децембар 2016.
Учешће у билансној суми		
Прва банка	16,0	17,0
Првих пет банака	54,2	54,7
Првих десет банака	76,8	77,4
Учешће у бруто кредитима		
Прва банка	14,6	14,8
Првих пет банака	51,4	51,2
Првих десет банака	74,6	74,7
Учешће у депозитном потенцијалу		
Прва банка	16,2	16,9
Првих пет банака	53,6	54,3
Првих десет банака	78,3	77,9

Извор: НБС.

Степен тржишне концентрације мерен индексом ННН¹¹ благо је повећан у 2016. години у делу билансне суме, кредита и депозита. Његова вредност је и даље испод 1.000, што указује на то да у банкарском сектору Србије није присутна концентрација.

Табела II.2.1.5. Степен концентрације (ННН)

	Билансна сума	Бруто кредити	Депозитни потенцијал
31. децембар 2015.	796	734	816
31. децембар 2016.	813	736	827

Извор: НБС.

Структура активе и пасиве банкарског сектора

Структура активе

Билансна сума банкарског сектора Србије је на крају 2016. износила 3.241,5 млрд динара, што је за 6,4% више у односу на крај 2015. године. У укупној активи банака, највећи удео на крају 2016. имали су кредити и

¹¹ ННН израчунава се као сума квадрата учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

потраживања¹² (53,9%), финансијска средства расположива за продају (17,1%) и готовина и средства код централне банке (14,9%).

Највећи део кредита и потраживања (89,3%) био је пласиран комитентима, а остатак банкама и другим финансијским организацијама. Уколико се посматрају само нето кредити (1.749,2 млрд динара на крају 2016. године), они су повећани за 7,0% као последица повећања кредита за ликвидност и обртна средства и готовинских кредита (за 64,5 млрд динара, односно 55,3 млрд динара). Посматрано по секторима, најзначајнији је раст кредита становништву и привредним друштвима (10,8% и 9,4%, респективно), тако да су они на крају 2016. године чинили 39,7% и 44,5% укупних нето кредита, респективно.

Табела II.2.1.6. Структура aktive банака на дан 31. децембра 2016.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (%)
Готовина и средства код централне банке	484.115	14,9
Заложена финансијска средства	4.396	0,2
Фин. средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	21.286	0,7
Фин. средства која се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха	6.431	0,2
Фин. средства расположива за продају	554.916	17,1
Фин. средства које се држе до доспећа	91.497	2,8
Кредити и потраживања од банака и других финансијских организација	210.358	6,5
Кредити и потраживања од комитената	1.747.878	53,9
Промена фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	223	0,0
Потраживања по основу финансијских деривата намењених заштити од ризика	109	0,0
Инвестиције у придружена друштва и заједничке подухвате	476	0,0
Инвестиције у зависна друштва	4.989	0,2
Нематеријална улагања	9.892	0,3
Некретнине, постројења и опрема	52.430	1,6
Инвестиционе некретнине	16.899	0,5
Текућа пореска средства	534	0,0
Одложена пореска средства	2.459	0,1
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	3.920	0,1
Остала средства	28.697	0,9
Укупно актива	3.241.505	100,0

Извор: НБС.

¹² Поред датих кредита и депозита, ова билансна ставка укључује и девизне рачуне у иностранству, потраживања по каматама, накнадама и провизијама и остала потраживања (факторинг, форфетинг, авалирања, акредитиви и друга јемства), а искључује депоноване вишкове ликвидних средстава и девизну обавезну резерву код Народне банке Србије.

Структура пасиве

Највеће учешће (68,0%) у укупним изворима средстава банкарског сектора Србије на крају 2016. године имали су депозити и остале обавезе¹³ (при чему се на депозите и остале обавезе према другим комитентима, искључујући банке, друге финансијске организације и централну банку, односило 68,0% укупне пасиве) и капитал (19,5%).

Депозитни потенцијал банака износио је 2.252,4 млрд динара. Његово повећање у 2016. години (12,1%) остварено је првенствено по основу повећања трансакционих депозита (28,8%), пре свега становништва и привредних друштава. На крају 2016. депозити становништва чинили су 53,7%, а привредних друштава 22,9% укупних депозита банкарског сектора, при чему је учешће привредних друштава повећано, а учешће становништва смањено у односу на 2015. годину.

Табела II.2.1.7. Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2016.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (%)
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	427	0,0
Финансијске обавезе које се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха	0	0,0
Обавезе по основу финансијских деривата намењених заштити од ризика	664	0,0
Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци	311.244	9,6
Депозити и остале обавезе према другим комитентима	2.201.981	68,0
Промене фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	1	0,0
Издате сопствене ХоВ и друга позајмљена средства	123	0,0
Субординиране обавезе	45.571	1,4
Резервисања	11.761	0,4
Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0	0,0
Текуће пореске обавезе	824	0,0
Одложене пореске обавезе	666	0,0
Остале обавезе	35.757	1,1
Укупно обавезе	2.609.018	80,5
Капитал	632.486	19,5
Укупно пасива	3.241.505	100,0

Извор: НБС.

Капитал банкарског сектора је на крају 2016. износио 632,5 млрд динара и био је за 2,2% виши у односу на крај 2015. године. Пораст капитала био је пре свега резултат веће профитабилности банкарског сектора у 2016. години.

¹³ У складу с новим билансним шемама, ставка Депозити и остале обавезе, поред депозита, обухвата и примљене кредите и обавезе по каматама, накнадама и провизијама.

С друге стране, акцијски капитал и резерве су смањени као последица покрића губитка из ранијих година.

Табела II.2.1.8. **Структура капитала банака**
(у млн RSD)

	31. децембар 2015.	31. децембар 2016.
Акцијски и остали капитал	402.517	401.513
Сопствене акције	0	0
Резерве*	200.434	195.921
Добитак	60.595	79.102
Губитак	44.462	44.050
Укупно	619.084	632.486

Извор: НБС.

* И нереализовани губици.

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора су на крају 2016. године износиле 7.128,5 млрд динара и у поређењу с крајем 2015. биле су незнатно мање (за 0,1%). Посматрано по висини ванбилансних ставки, највећи број банака (њих девет) има те ставке у интервалу 100–500 млрд динара и чине 28,5% укупних ванбилансних ставки банкарског сектора. Код шест банака оне су више од 500 млрд динара и чине преко 66% ванбилансних ставки целокупног банкарског сектора, при чему се на једну банку односи више од трећине тог износа. Најзначајније ванбилансне ставке су друга ванбилансна актива¹⁴ (81,6% укупних ванбилансних ставки), које не носе кредитни ризик, тј. по којима не може доћи до плаћања. Најзначајније ванбилансне ставке које носе кредитни ризик су потраживања по дериватима (7,1%) и дате гаранције и друга јемства (3,8%).

Табела II.2.1.9. **Распоред банака по висини ванбилансне суме**

	31. децембар 2015.		31. децембар 2016.	
	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)
Изнад 1.000.000	1	1.679.004	1	1.728.947
Од 500.000 до 1.000.000	5	3.006.686	5	2.982.402
Од 100.000 до 500.000	9	2.063.541	9	2.033.741
Од 50.000 до 100.000	3	189.662	3	189.568
Од 10.000 до 50.000	6	167.277	6	160.644
Од 1.000 до 10.000	4	27.534	5	32.424
Испод 1.000	2	718	1	735
Укупно	30	7.134.421	30	7.128.461

Извор: НБС.

¹⁴ Примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, средства из депо и кастоди послова, одобрени оквирни кредити и кредитне линије, преузете опозиве обавезе и остала ванбилансна актива.

Девизни подбиланс

Валутна структура биланса стања банкарског сектора Србије благо је побољшана у 2016. години, тј. учешће динарске активе и пасиве је повећано.

Табела II.2.1.10. **Валутна структура биланса банака**
(у %)

	Активa		Пасивa	
	2015.	2016.	2015.	2016.
Биланс				
Динари и остала заштита	39,0	39,5	42,1	42,8
Девизе и средства заштићена девизном клаузулом	61,0	60,5	57,9	57,2
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБС.

На крају 2016. укупна отворена девизна позиција банака износила је 11,1 млрд динара, а изложеност банкарског сектора девизном ризику (исказана показатељем девизног ризика) 2,7%, што је знатно испод прописаног максимума (20%).

Табела II.2.1.11. **Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2016.**
(у млн RSD)

Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
8.441	1.337	1.928	94	143	1.535	629	93	94	—	11.141	3.059	11.141

Извор: НБС.

Квалитет активе

Бруто *NPL* показатељ банкарског сектора у Србији од маја 2015. испољава опадајући тренд. Према подацима на крају децембра 2016. године, овај показатељ је смањен на 17,0%, што је за 4,6 п.п. ниже него пре годину дана и истовремено најнижи забележени ниво *NPL* показатеља још од јануара 2011.

Бруто *NPL* на крају 2016. године износили су 345,8 млрд динара, што је за 18,6% ниже у поређењу с крајем 2015.

NPL су и даље највећи у сектору привреде, са учешћем *NPL* од 17,2%, које је, ипак за 4,5 п.п. мање од прошлогодишњег. Највиши *NPL* показатељ у оквиру привреде забележен је у грађевинском сектору (30,9%). Учешће нефинансијских лица у стечају у укупним *NPL* смањено је и на крају 2016. године износило је 23,5%.

NPL физичких лица чине 24,2% свих *NPL*. Тренд раста *NPL* показатеља у сектору становништва заустављен је у П2 2015, а преокренут у наредној години, тако да је на крају 2016. износио 9,3%, што је знатно ниже од просека за све секторе. Иако је на раст *NPL* показатеља у сектору становништва највише утицао степен наплативости стамбених кредита, *NPL* показатељ код стамбених кредита је нижи од просека за сектор становништва (8,7% на крају 2016. године).

Упркос високом учешћу *NPL* у укупним кредитима банкарског сектора Србије, они су у великој мери покривени исправкама вредности, у складу с међународним рачуноводственим стандардима (67,8%), као и обрачунатом резервом за процењене губитке (118,9%).

Табела II.2.1.12. Структура *NPL*
(у млн RSD)

	31. децембар 2015.	31. децембар 2016.
Укупни бруто <i>NPL</i>		
износ	424.624	345.779
показатељ	21,6%	17,0%
Привреда ¹⁾		
износ	216.797	172.787
показатељ	21,7%	17,2%
Физичка лица ²⁾		
износ	88.172	83.692
показатељ	11,7%	10,0%
Друга правна лица – нефинансијски сектор у стечају		
износ	112.356	81.106
показатељ	99,9%	99,9%
Остало		
износ	7.300	8.194
показатељ	7,2%	7,4%

Извор: НБС.

¹⁾ Јавна предузећа и привредна друштва.

²⁾ Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистровани пољопривредни произвођачи.

Квалитет aktive банкарског сектора, мерен учешћем најлошије класификоване aktive (категорије Г и Д) у укупној класификованој активи, знатно је побољшан у току 2016. године (смањење са 19,6% на 15,6%).

Табела II.2.1.13. Класификација aktive банака
(у млн RSD)

	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће активе класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			А + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2016.					
Билансна актива	3.585.392	2.221.428	1.795.002	426.426	19,2
Ванбилансне ставке	7.128.461	720.428	688.337	32.091	4,5
Укупно	10.713.853	2.941.856	2.483.339	458.517	15,6
31. децембар 2015.					
Билансна актива	3.419.322	2.138.086	1.634.040	504.047	23,6
Ванбилансне ставке	7.134.421	655.163	610.635	44.528	6,8
Укупно	10.553.743	2.793.249	2.244.675	548.574	19,6

Извор: НБС.

Укупно обрачуната потребна резерва за процењене губитке по основу класификоване билансне активе и ванбилансних ставки на крају 2016. износила је 426,1 млрд динара, а исправке вредности и резервисања класификоване билансне активе и ванбилансних ставки 277,8 млрд динара (што представља смањење за 15,1%, односно за 11,1% у односу на крај 2015).

Усклађеност показатеља пословања

На крају 2016. године, од укупно 30 банака, усклађеност с прописаним лимитима показатеља пословања била је потпуна код 27 банака. Једна банка имала је неусклађена два показатеља, а једна банка један показатељ. Једна банка није испунила услов из члана 22. Закона о банкама.¹⁵

¹⁵ Банка је дужна да у свом пословању обезбеди да капитал банке увек буде у висини која није мања од динарске противвредности 10,0 млн евра према званичном средњем курсу.

Табела II.2.1.14. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2016.	Број банака с неусклађеним показатељима
ПАК (мин. 12%)	21,8%	0
Показатељ великих и највећих могућих кредита (макс. 400%)	83,4%	0
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	17,2%	2
Показатељ ликвидности*	2,05	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	2,7%	1

Извор: НБС.

* Просечни месечни показатељ.

Профитабилност

У 2016. години банкарски сектор Србије је остварио позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања у износу од 21,3 млрд динара (за 11,6 млрд динара више него у 2015).

Табела II.2.1.15. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2015.		31. децембар 2016.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	34.664	17	41.398	19
2. Губитак	24.942	13	20.096	11
Финансијски резултат (1–2)	9.722	30	21.302	30

Извор: НБС.

Главни покретач пораста нето добитка у 2016. години било је смањење нето расхода по основу обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки (за 19,0 млрд динара), највећим делом код индиректних отписа билансних позиција. С друге стране, услед наставка тренда смањења висине активних и пасивних каматних стопа, нето приходи од камата мањи су за 5,9 млрд динара (узроковано снажним падом и прихода и расхода за 19,4 и 13,5 млрд динара, респективно). Нето приходи од накнада били су на прошлогодишњем нивоу (пораст у делу прихода за 2,2 млрд динара и у делу расхода за 1,9 млрд динара).

У 2016. години с добитком је пословало 19 банака, док је 11 банака остварило негативан финансијски резултат. Притом, постоји тренд концентрације укупно оствареног добитка и губитка, тако да је 78% укупног добитка банкарског сектора остварило пет банака с највећим нето добитком, док је губитак две банке с највећим нето губитком чинио 73% укупног губитка сектора.

Табела II.2.1.16. Показатељи профитабилности банкарског сектора
(у %)

	2015.	2016.
Принос на активу	0,32	0,68
Принос на капитал	1,58	3,40
Каматна маржа / просечна билансна актива	4,3	3,9
Каматна маржа / укупни оперативни приходи	70,7	70,4
Пословни расходи / укупни оперативни приходи	62,2	64,8
Расходи зарада / пословни расходи	36,7	37,7

Извор: НБС.

Активности у области контроле пословања банака

Регулаторна активност

У јуну 2016. године Извршни одбор усвојио је Одлуку о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке („Службени гласник РС”, бр. 61/2016), чији је циљ регулаторно уређење ризика од спречавања прања новца и финансирања тероризма, имплементација Акционог плана за спровођење Стратегије за решавање питања проблематичних кредита, уређење лоше активе и с тим у вези прецизирање појединих одредаба које се односе на реструктурирање и уступање потраживања, унапређење третмана непокретности које банке узимају као средство обезбеђења, као и усклађивање са Законом о платним услугама („Службени гласник РС”, бр. 139/2014).

У јуну 2016. године усвојена је и Одлука о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке („Службени гласник РС”, бр. 61/2016) ради имплементације Акционог плана за спровођење Стратегије за решавање питања проблематичних кредита, и то кроз унапређење регулаторног третмана реструктурираних потраживања, боље праћење квалитета активе, хармонизоване дефиниције проблематичних и реструктурираних потраживања, као и ради либерализације појединих регулаторних захтева у вези са средствима обезбеђења и елементима кредитног досијеа банке, без умањивања достигнутих стандарда банкарског пословања.

Такође, у јуну 2016. године усвојена је и Одлука о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака („Службени гласник РС”, бр. 61/2016), ради имплементације Акционог плана за спровођење Стратегије за решавање питања проблематичних кредита. Наведена одлука је усвојена како би се увођењем нових, односно изменом и допуном постојећих извештаја боље пратио квалитет активе, у складу са усаглашеним дефиницијама проблематичних и реструктурираних потраживања.

У августу 2016. године Извршни одбор је, ради подстицања банака да ефикасније решавају питање *NPL* у својим портфолијима, усвојио Одлуку о измени и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке („Службени гласник РС”, бр. 69/2016). Наведена одлука је усвојена с циљем да банкама буде омогућено коришћење модела за смањење, односно укидање износа потребне резерве за процењене губитке у зависности од смањења, односно од нивоа *NPL* показатеља у портфолију банака. С тим у вези, наведеним изменама и допунама, између осталог, предвиђено је да банке које на дан 30. јуна 2016. године и на извештајни датум имају *NPL* показатељ (посматрано за недржавни и нефинансијски сектор) мањи или једнак 10% могу да обрачунају потребну резерву за процењене губитке, која се третира као одбитна ставка од капитала и активе пондерисане кредитним ризиком у износу који је једнак нули, док банке које на дан 30. јуна 2016. године имају *NPL* показатељ (посматрано за недржавни и нефинансијски сектор) изнад 10% и на извештајни датум тај показатељ смање могу применом прописане формуле обрачунати износ умањења износа потребне резерве за процењене губитке. Поред тога, како би се створили услови за стимулисање раста кредитне активности, предвиђена је и могућност умањења процента за обрачун резерве за процењене губитке са 2% на 0% за потраживања класификована у категорију Б по основу уговора закључених након 30. септембра 2016. године, под условом да није реч о пласманима намењеним рефинансирању или реструктурирању потраживања.

У августу 2016. године усвојена је и Одлука о изменама Одлуке о извештавању банака („Службени гласник РС”, бр. 69/2016) како би се регулаторни извештајни систем ускладио са изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке и омогућила провера испуњености услова за умањење, односно укидање потребне резерве за процењене губитке кроз увођење новог извештајног обрасца НПЛ 5, као и детаљнија анализа узрока високог нивоа и учешћа *NPL* у укупним кредитима прикупљањем додатних информација о структури *NPL* по највећим дужницима из нефинансијског и недржавног сектора.

У октобру 2016. године Извршни одбор је усвојио Одлуку о изменама и допунама Одлуке о адекватности капитала („Службени гласник РС”, бр. 85/2016) ради дугорочног обезбеђења стабилности износа и квалитета капитала банака потребног за покриће свих ризика којима су изложене или могу бити изложене у свом пословању, и то прописивањем услова за искључивање из обрачуна регулаторног капитала одређених елемената капитала. Прописана је обавеза банке да поднесе захтев за добијање претходне сагласности Народне банке Србије ако намерава да смањи вредност елемената основног капитала – уплаћеног акцијског капитала (осим преференцијалних кумулативних акција), резерви из добити и добити банке, при чему се ове одредбе не примењују на стицање сопствених акција банке. Прописана је нова обавеза банке да, изузетно од већ постојеће обавезе обавештавања Народне банке Србије о свакој промени услова под којима је

банка у допунски капитал укључила хибридне инструменте капитала и субординиране обавезе, поднесе захтев за добијање претходне сагласности Народне банке Србије ако намерава да измени услове под којима је субординирана обавеза настала.

У новембру 2016. године Извршни одбор је усвојио Одлуку о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке („Службени гласник РС”, бр. 91/2016). Измене су донете с циљем да се, са становишта класификације потраживања, изједначи третман рефинансираног потраживања банке од дужника (реструктурирано потраживање према раније важећем решењу) са случајем „рефинансирања” потраживања другог правног лица коме је уступљено потраживање према том дужнику (које се није сматрало реструктурираним потраживањем према раније важећем решењу). Измењена је дефиниција рефинансирања потраживања, тако да се под тим појмом, поред одобравања новог пласмана банке ради измирења дела или целог износа постојеће обавезе коју дужник има према банци, подразумева и одобравање новог пласмана банке ради измирења дела или целог износа постојеће обавезе коју дужник има према другом правном лицу коме је уступљено потраживање према том дужнику.

Ради усклађивања с релевантним правним актима ЕУ у области банкарства, у децембру 2016. године Извршни одбор је, у складу с трећом фазом Стратегије за увођење стандарда Базел III, усвојио следеће одлуке, објављене у „Службеном гласнику РС”, бр. 103/16, којима су стандарди Базел III уведени у наш правни систем:

- Одлука о адекватности капитала банке;
- Одлука о објављивању података и информација банке;
- Одлука о извештавању о адекватности капитала банке;
- Одлука о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака;
- Одлука о управљању ризиком ликвидности банке;
- Одлука о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке.

Побројане одлуке су ступиле на снагу, а примењују се од 30. јуна 2017. године.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже (подаци добијени у поступку непосредне контроле) и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, размени информација и координацији супервизорских активности). Ради препознавања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, припремане су редовне информације и годишње анализе финансијског положаја и ризичног профила

банака. На основу тих анализа припремљен је предлог плана непосредних контрола за 2017. годину. Посредна контрола банака је у великој мери појачала напоре на додатном праћењу финансијског стања и тенденција у домаћим банкама с државним власништвом (где је држава највећи појединачни или већински власник). Настављена је сарадња са ЕЦБ-ом, ММФ-ом, као и са страним супервизорима банкарских група које послују у Републици Србији. Током 2016. године спроведено је и девет посредних контрола пословања банака, од чега су три контроле спровођења одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга и шест контрола отварања и вођења рачуна нерезидената.

Спречавање прања новца и финансирање тероризма

Народна банка Србије активно учествује у раду Манивала, комитета Савета Европе који окупља експерте који процењују усклађеност држава чланица са свим релевантним међународним стандардима за борбу против прања новца и финансирања тероризма у области правне праксе, финансијског система и унутрашњих послова кроз процес узајамне евалуације равноправних чланова. Циљ Манивала је да све државе чланице имају делотворне системе за борбу против прања новца и финансирања тероризма и да буду усклађене с релевантним стандардима у тој области, пре свега с Препорукама ФАТФ¹⁶, као и са одређеним међународним конвенцијама. Извештаји Манивала садрже препоруке за унапређење делотворности система мера и радњи за борбу против прања новца и финансирања тероризма у појединачним државама, као и капацитета за сарадњу на међународном нивоу.

Манивал је, у оквиру петог круга евалуације, спровео процену радњи и мера које Република Србија предузима ради спречавања прања новца и борбе против финансирања тероризма. Извештај о петом кругу евалуације објављен је на сајту Манивала у јуну 2016. године.

Непосредна контрола пословања банака

У току 2016. године извршене су 34 непосредне контроле: **шест циљаних контрола** (три контроле процеса интерне процене адекватности капитала, једна контрола управљања кредитним ризиком и адекватности капитала, једна контрола управљања кредитним ризиком и адекватности капитала и контрола управљања банком и једна контрола управљања банком), **четири контроле управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и платног промета**, једна контрола отварања и вођења рачуна нерезидената **физичких лица**, једна контрола спровођења одредаба

¹⁶ Тело које поставља стандарде у области борбе против прања новца и финансирања тероризма.

закона који регулише заштиту корисника финансијских услуга и 22 контроле спровођења налога и мера (14 по контролама бонитета и законитости пословања са аспекта управљања ризицима, седам по контролама управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и платног промета и једна по контроли спровођења одредаба које регулишу заштиту корисника финансијских услуга).

Предузимање мера према банкама

Народна банка Србије је у вези с поступцима контроле пословања банака у 2016. години предузела следеће мере: упутила банкама десет писмених опомена; донела девет решења којима су банкама изречени налози и мере, једно решење којим су банци изречене мере ране интервенције и четири решења о привременој мери; поднела је против банке и одговорних лица у њој један захтев за покретање прекршајног поступка. У 2016. години закључцима је било обустављено 14 контролних поступака.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање дозволе за рад, различитих сагласности и одобрења, у складу са Законом о банкама, Народна банка Србије је у току 2016. године водила: један поступак за давање прелиминарног одобрења за оснивање банке (решен позитивно); један поступак за давање дозволе за рад банци (решен позитивно); један поступак за давање сагласности на акта оснивачке Скупштине банке (решен позитивно); 27 поступака у вези с давањем сагласности на статут, односно на измене и допуне оснивачког акта и/или статута банке (решени позитивно); 106 поступака у вези с давањем претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора банке (од којих је 99 решено позитивно, а седам обустављено); четири поступка у вези с давањем претходне сагласности за стицање директног власништва у банци (од којих су два решена позитивно, један одбијен, а један је спојен с поступком по захтеву за давање претходне сагласности за стицање директног власништва); један поступак у вези с давањем сагласности банци да не укључи подређено друштво у консолидовани финансијски извештај (решен позитивно); један поступак у вези са стицањем подређеног друштва у финансијском сектору (решен позитивно); два поступка о давању претходног одобрења за расподелу добити исплатом дивиденди свом акционару (од којих један решен позитивно, а један одбијен); један поступак у вези са стављањем на листу спољних ревизора (решен позитивно).

Народна банка Србије је поступила и по осам обавештења банака о намери укључења субординиране обавезе у допунски капитал, као и по 170 обавештења банака о поверавању својих активности трећим лицима.

Акциони план Народне банке Србије за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита

Стратегија за решавање проблематичних кредита, коју је Влада Републике Србије усвојила у августу 2015, израђена је у сарадњи надлежних министарстава и Народне банке Србије. Циљ Стратегије је обезбеђивање подстицаја и уклањање препрека идентификованих у систему које спречавају правовремено решавање *NPL*, као и успостављање система који ће спречити акумулацију *NPL* до нивоа који може имати негативне ефекте на финансијску стабилност и привредни раст. У складу са Стратегијом за решавање проблематичних кредита, Извршни одбор је усвојио Акциони план Народне банке Србије за њено спровођење, у складу са својим надлежностима.

Народна банка Србије је спровела све активности предвиђене њеним Акционим планом у задатим роковима. Наиме, реализовани циљеви усмерени су на: јачање капацитета банака за решавање *NPL*, унапређење пракси реструктурирања потраживања, као и рачуноводствених пракси, анализу могућности унапређења тржишта *NPL*, унапређење транспарентности банака у делу који се односи на квалитет aktive, унапређење управљања средствима обезбеђења у банкама, као и система извештавања регулатора о структури *NPL*.

Током 2016. године реализовани су циљеви који се односе на следеће области:

- *Супервизија банака.* Народна банка Србије је унапредила регулаторни оквир за третман реструктурираних потраживања ради подстицања одрживих пракси реструктурирања и спречавања праксе неодрживог рефинансирања. Поред наведеног, унапређен је процес управљања лошом активом у банкама.

- *Унапређење рачуноводствених стандарда и праксе.* Народна банка Србије је објавила Смернице за примену Међународног рачуноводственог стандарда 39 – умањење вредности и ненаплативост пласмана који се накнадно вреднују по амортизованој вредности. Такође, додатно је унапређен систем извештавања банака о *NPL*.

- *Тржиште NPL.* Проширен је обухват потраживања од правних лица које банке могу да уступају другим правним лицима, тако да, поред доспелих потраживања, предмет уступања могу да буду и потраживања која нису доспела, али се сматрају проблематичним, у складу са одлуком којом се уређује класификација билансне aktive и ванбилансних ставки банке.

- *Објављивање података и информација од стране банке.* Народна банка Србије је објавила Смернице за објављивање података и информација банке које се односе на квалитет aktive.

Подаци показују да системски, међуинституционални и координирани приступ који је предвиђен Стратегијом за решавање проблематичних кредита позитивно утиче на релевантне актере у погледу решавања *NPL*.

Увођење стандарда Базел III

Као део својих тежњи да стално унапређује регулаторни оквир пословања банака у складу с међународним стандардима и регулативом ЕУ, Народна банка Србије је у децембру 2013. године усвојила Стратегију за увођење стандарда Базел III у Србији, којом су предвиђене три фазе за увођење ових стандарда.

Након спроведене све три фазе предвиђене Стратегијом (фаза спровођења анализе (не)усклађености стандарда Базела 2,5 и Базела III и постојећег правног оквира за банке у Србији, фаза процене ефеката и утврђивања динамике увођења и фаза израде прописа), Извршни одбор, на седници одржаној децембра 2016. године, усвојио је пакет прописа којима се у Републици Србији уводе стандарди Базел III.

Планови за 2017. годину

У области контроле пословања банака у току 2017. године планиране су следеће активности:

- 1) доношење упутстава којима се ближе уређују поједине одредбе Одлуке о адекватности капитала банке и даље унапређује регулатива у складу с најбољом светском праксом и локалним специфичностима;
- 2) координација и праћење припреме банака за примену Међународног рачуноводственог стандарда 9 – финансијски инструменти и утврђивање и предлагање измена прописа ради омогућавања примене тог стандарда у банкама;
- 3) унапређење супервизорског процеса и супервизорског дијалога с банкама, посебно у светлу примене нових прописа којима се уређује њихово пословање;
- 4) спровођење плана непосредних контрола;
- 5) даље јачање сарадње с релевантним државним органима и обвезницима над којима се врши надзор у области спречавања прања новца и финансирања тероризма ради примене препорука из Извештаја о евалуацији Манивала, као и усаглашавање са изменама прописа из области спречавања прања новца и борбе против финансирања тероризма.

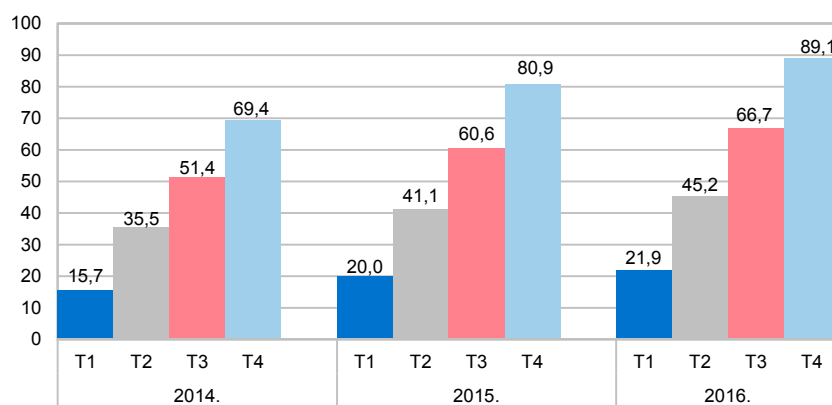
II.2.2. Сектор осигурања

Сектор осигурања знатно утиче на развој економије сваке земље и важан је чинилац стабилности финансијског система. Према показатељима развијености као што су однос укупне премије и БДП-а и премије по становнику, тржиште осигурања у Републици Србији је мање развијено у поређењу са земљама чланицама ЕУ. Наведена два показатеља су у 2016. години благо порасла у односу на претходне године. Премија је у БДП-у имала учешће од 2,1% (раст од 0,1 п.п. у односу на 2015. годину), док је

премија по становнику износила 108 долара или 102 евра (повећање за пет долара, односно осам евра у односу на 2015).¹⁷

На крају 2016. у Републици Србији су пословала 23 друштва за осигурање – једно мање у односу на претходну годину.¹⁸ Притом, пословима осигурања бавило се 19 друштава, а пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бавило се њих пет, искључиво неживотним осигурањем осам, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 17 друштава је било у већинском страном власништву. Завршен је поступак усклађивања друштава за осигурање с правним оквиром, у складу са одредбама новог Закона о осигурању, који је започет у 2015. години.

Графикон II.2.2.1. Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима (у млрд RSD)

Извор: НБС.

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествовало је и: 19 банака и пет давалаца финансијског лизинга, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 89 правних лица (друштва за посредовање у осигурању и друштва за заступање у осигурању), 95 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника). Завршен је поступак усклађивања друштава за посредовање у осигурању, друштва за заступање у осигурању и заступника у осигурању с правним оквиром, у складу са одредбама новог Закона о осигурању, који је започет у 2015. години.

Друштва за осигурање су у 2016. остварила укупну премију у висини од 89,1 млрд динара (око 722 млн евра),¹⁹ што је за 10,1% више него у 2015.

¹⁷ Према подацима *Swiss Re* за 2015. годину, објављеним у јуну 2016. године, учешће премије у БДП-у за земље чланице ЕУ износило је 7,6%, а у групи земаља у развоју 2,9%. Премија по становнику за земље чланице ЕУ износила је 2.412 долара, а у групи земаља у развоју 135 долара.

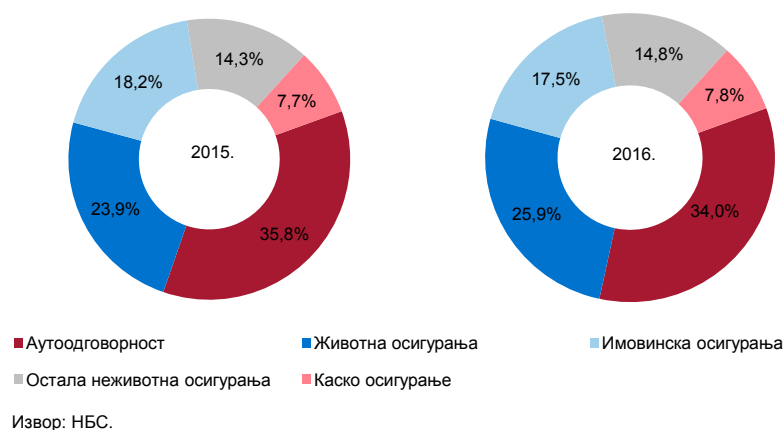
¹⁸ Народна банка Србије је једном друштву за неживотно осигурање дала сагласност за добровољну ликвидацију у мају 2016.

¹⁹ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2016. године.

години. У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 74,1%, а животних 25,9%. Притом, премија животних осигурања остварила је раст од 19,4% у односу на 2015. годину.

Посматрано према врсти осигурања, највеће учешће у укупној премији у 2016. години имало је, као и раније, осигурање од аутоодговорности (34,0%), а иза њега следе животна осигурања (25,9%), имовинска осигурања (17,5%) и осигурање моторних возила – каско (7,8%).

Графикон II.2.2.2. Укупна премија према врстама осигурања

Билансна сума друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања на крају 2016. износила је 215,6 млрд динара и била је за 12,4% већа него годину дана раније. Највећи део aktive друштава за осигурање на крају 2016. године односио се на дужничке ХоВ расположиве за продају (44,6%), дужничке ХоВ с фиксним приносом (14,4%), некретнине, постројења и опрему (8,6%), потраживања (5,8%) и дужничке ХоВ које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (4,3%).

Највећи део пасиве друштава за осигурање чиниле су техничке резерве (68,8%) и капитал и резерве (23,6%). Притом, капитал је у 2016. години повећан за 13,4% (на 50,8 млрд динара), а техничке резерве за 13,2% (на 148,4 млрд динара). Техничке резерве су наставиле да бележе не само номинални него и реални раст. Највеће учешће у тим резервама имала је математичка резерва, која је у 2016. години порасла 20,1%.

Показатељи пословања

Основни ПАК²⁰ код друштава која су се претежно бавила неживотним осигурањима износио је 217,0%, а код друштава која су се претежно бавила животним осигурањима 244,7%. Комбиновани рацио,²¹ као показатељ политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење

²⁰ Однос расположиве и захтеване маргине солвентности.

²¹ Однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања у самопридржају према меродавној премији у самопридржају.

обавеза по основу уговора о неживотном осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2016. години био је задовољавајући (89,1%) и бољи у односу на 2015. (94,8%). То се може објаснити већим растом меродавне премије у самопридржају од раста меродавних штета и трошкова спровођења осигурања у самопридржају.

Бенефит рацио,²² као показатељ адекватности премије животних осигурања, у 2016. износио је 90,1%, што представља благ раст у односу на претходну годину, када је износио 86,9%. То је резултат већег раста решених штета и промене техничких резерви у самопридржају од раста меродавне премије у самопридржају.

Резултат пословања

Сектор осигурања је у 2016. години остварио позитиван нето резултат, који је пре опорезивања износио 6,3 млрд динара, а после опорезивања и распоређивања дела добити 5,7 млрд динара. Укупни приходи друштава за осигурање износили су 137,7 млрд динара и у односу на претходну годину били су већи за 4,8%. Највеће учешће у приходима имали су приходи од техничких премија (55,4%), други пословни (функционални) приходи (14,8%) и приходи од режијског додатка (13,6%). Укупни расходи друштава за осигурање у 2016. износили су 131,4 млрд динара и били су за 2,5% већи него у 2015. години. Највеће учешће у расходима имали су остали пословни (функционални) расходи (38,5%), накнаде штета и уговорених сума (28,7%) и трошкови прибаве (16,1%).

Резултати контроле друштава за осигурање

Годишњим планом непосредних контрола за 2016. годину, који је усвојен децембра 2015, било је предвиђено да се непосредна контрола пословања обави код седам субјеката надзора – пет друштава за осигурање, једног друштва за реосигурање и једног од других субјеката надзора. Поред планираних, у 2016. години извршена је и ванредна циљана контрола код једног друштва за осигурање.

Све планиране непосредне контроле започете су и спроведене у датим временским оквирима. Контрола код три субјекта надзора подразумевала је свеобухватну контролу, код два субјекта надзора – контролу ризичних активности и код једног друштва за осигурање – контролу спровођења мера надзора. Непосредна контрола је извршена и код једне банке која има сагласност Народне банке Србије за обављање послова заступања у

²² Однос збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

осигурању. За све поступке су сачињени записници о извршеној контроли, а у пет случајева и службене белешке по примедбама на записник о контроли.

Свеобухватним контролама код два субјекта надзора констатоване су мање значајне незаконитости и неправилности, које нису битно утицале на пословање ових субјеката, односно пропусти који се могу отклонити корективним мерама надзора, као што су пропусти у систему управљања, у смислу изложености ризицима у пословању, пропусти у рачуноводственом евидентирању и сл.

Циљаним контролама ризичних активности код три субјекта надзора у фокусу је било пословно планирање, тржишно понашање ових друштава за осигурање посматрано кроз поступање по приговорима и предуговорно обавештавање уговарача осигурања, рентабилност одређених врста осигурања, рачуноводствено евидентирање и трошкови спровођења осигурања.

Значајни пропусти уочени су код евидентирања трошкова спровођења осигурања, што је даље утицало на кршење прописа који уређују обавезно осигурање у саобраћају, затим код нереалних резултата пословања по врстама осигурања, односно непоузданих финансијских извештаја по врсти осигурања.

Контролом су, такође, констатоване неправилности у информисању уговарача осигурања, односно осигураника о правима из закљученог уговора о осигурању, нејасно и нетачно оглашавање производа осигурања и сл. У фокусу је било и тржишно понашање субјеката надзора посматрано кроз контролу: канала дистрибуције, маркетинга и промотивних активности, поступања по одштетним захтевима у осигурању од аутоодговорности, поступања субјеката надзора по приговорима и вођење евиденција о томе, пословања с повезаним лицима и сл.

Извршеном контролом спровођења мера надзора код једног друштва за осигурање констатовано је да су мере Народне банке Србије делимично спроведене, због чега су наложене нове мере надзора. У 2016. години извршена је и непосредна провера извештаја о изреченој мери према једном друштву за реосигурање, којом је утврђено да је мера спроведена.

Код једне контролисане банке која има сагласност за обављање послова заступања у осигурању констатовани су пропусти у вези са информисаношћу клијената банке о производима осигурања, односно пропусти приликом пружања информација на начин прописан законом пре закључења уговора о осигурању.

Након спроведених контрола, а за поступке за које су се стекли услови, изречене су мере надзора за укупно девет субјеката надзора – пет субјеката надзора по контролама извршеним на крају 2015. и четири субјекта надзора по контролама извршеним у току 2016. године. Новчана казна је изречена према три субјекта надзора.

Поред наложених мера, донета су и четири закључка о обустави поступка непосредне контроле због тога што су неправилности утврђене контролом

отклоњене у току саме контроле или у року за примедбе или након спроведених мера надзора, а у једном случају због престанка обављања делатности осигурања.

Поред спровођења Годишњег плана непосредних контрола за 2016. активности током 2016. подразумевале су и контролу извештаја о спровођењу мера надзора изречених у 2015. код 13 субјеката надзора, о чему су сачињаване службене белешке.

Извршене су и две посредне контроле друштава за осигурање, од којих је једна и окончана у 2016. години и по том основу изречене су мере надзора које се јавно објављују (разређење и суспензија чланова управе).

Народна банка Србије је у 2016. години, први пут, успешно спровела микрострес-тест сектора осигурања у Србији како би се идентификовала изложеност ризицима појединачних друштава за осигурање и њихова способност да управљају ризицима. Њиме су била покривена три, међусобно независна екстремна сценарија: (1) сценарио „Теже утрживе инвестиције” – губитак због смањења вредности дужничких ХоВ, акција, некретнина и потраживања за премију, (2) сценарио „Реосигурање” – губитак због неизвршења обавезе од стране реосигураваача/ретроцесионара и (3) „Актуарски” сценарио – губитак због повећане смртности услед пандемије и недовољности резервације за штете.²³ Након анализе издато је саопштење за јавност о стабилности сектора осигурања и у случају реализације екстремних шокова, док су појединим друштвима која су се издвојила према повишеном нивоу ризика упућене препоруке ради побољшања управљања ризицима.

У складу с новом регулативом, унапређена је методологија показатеља раног упозорења кроз њихово ажурирање и увођење додатних показатеља, као и проширење субјеката које показатељи раног упозорења обухватају.

Регулаторна активност

Нови регулаторни оквир, имплементиран у сектору осигурања у Србији крајем 2014. и у П1 2015. године (нови Закон о осигурању и подзаконска акта), скоро у потпуности је усклађен с регулаторним оквиром Солвентности I, као и с појединим елементима система Солвентности II, у делу који се односи на квалитативне захтеве другог стуба.

У јулу 2016. године усвојена је Стратегија за имплементацију Солвентности II у Републици Србији, којом се, у складу с процесом приступања ЕУ, планира фазно спровођење. Од активности предвиђених првом фазом, у 2016. години су спроведене: анализа могућности искључења примене директиве Солвентности II на најмања друштва и анализа спремности и капацитета друштава за спровођење Солвентности II, док је

²³ Највећи ефекат на адекватност капитала имао би први сценарио, пре свега због смањења вредности некретнина и потраживања за премију, а затим трећи сценарио, углавном услед повећања техничких резерви, док други сценарио не би имао значајан ефекат.

завршетак ове фазе планиран у Т1 2017. спровођењем геп анализе усклађености домаће регулативе која се односи на осигурање са Солвентношћу II и идентификовањем потребних измена домаће регулативе ради обезбеђења пуне усклађености са Солвентношћу II.

Како би се створили услови да се на модернији, ефективнији и приступачнији начин уреди професионално усавршавање дистрибутера у осигурању у Републици Србији и постигне већа правна сигурност у овој области, током 2016. године вршене су припреме за измене подзаконских аката која уређују ова питања. Припремљене су следеће одлуке (које је Извршни одбор усвојио у фебруару 2017):

- Одлука о изменама и допунама Одлуке о стицању звања и усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, којом је модернизована област која регулише стицање звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању. На прецизан начин је утврђена обавеза континуиране едукације овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању као услов за обављање наведених послова, односно уведене су одговарајуће последице за лица која ту обавезу не изврше;

- Одлука о изменама и допунама Одлуке о садржини и начину вођења регистара података о друштвима за осигурање/реосигурање и другим субјектима надзора у делатности осигурања, којом је прописано да ће јавним регистром података бити раздвојена активна и пасивна овлашћена лица у својству посредника или заступника у осигурању, односно биће јасно видљиво ко може да обавља послове посредника или заступника у осигурању код субјеката надзора.

Планови за 2017. годину

Активности Народне банке Србије ће и у 2017. години бити усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања, обезбеђивање услова за развој сектора и развој функције супервизије, а тиме и на обезбеђење заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања, планира се спровођење Плана непосредних контрола друштава за осигурање/реосигурање и других субјеката, с посебним освртом на тржишно понашање других субјеката надзора. Такође, спроводиће се и извештај број посредних контрола одређених специфичних аспеката пословања друштава за осигурање, првенствено у делу продаје и односа с клијентима. Поред тога, планирано је предузимање мера с циљем отклањања утврђених незаконитости и неправилности, као и праћење да ли контролисани субјекти извршавају изречене мере и праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за осигурање.

Народна банка Србије наставља да на темељима добре и међународно прихваћене праксе развија концепт перманентног надзора базираног на процени ризика. Посебан значај и даље ће се давати адекватном формирању и

инвестирању средстава техничких резерви, адекватности капитала, ажурности у исплати штета и поштовању права осигураника и корисника осигурања и инсистирању на транспарентности рада друштава за осигурање. Поред тога, биће уведен и нови аспект посредног надзора који се односи на активности спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Непосредне контроле у 2017. години биће и даље усмерене на примарну законску функцију, односно на заштиту корисника услуга осигурања кроз надзор тржишног понашања субјеката надзора приликом пружања услуга осигурања (процес развоја производа, рекламирање производа, продајни процеси и информисање клијената, процес поступања по одштетним захтевима, процес поступања по приговорима и сл.), пре свега контролом продајних канала, односно улоге друштава за посредовање, друштава за заступање, односно заступника у осигурању, као и других субјеката који уз сагласност Народне банке Србије обављају ове послове на тржишту осигурања.

Народна банка Србије и у 2017. години планира спровођење микрострес-теста сектора осигурања, уз додатно укључивање и анализе изложености природним катастрофама (земљотрес и поплава) у Републици Србији.

Вршиће се даље унапређење методологије показатеља раног упозорења увођењем додатних показатеља.

У вези с припремама за имплементацију Солвентности II, планира се наставак активности. У складу са Стратегијом за имплементацију Солвентности II у Републици Србији, у Т1 2017. године планиран је завршетак прве фазе, након чега би уследило отпочињање активности у оквиру друге фазе имплементације новог методолошког оквира. Те активности би се односиле на процену ефеката имплементације Солвентности II на сектор осигурања у Републици Србији, што би обухватало и спровођење квантитативне студије утицаја на адекватност капитала и техничке резерве појединачних друштава и сектора осигурања у целини.

У складу с додатним захтевима Солвентности II и препорукама ММФ-а за унапређење актуарске струке, предвиђено је усвајање и објављивање смерница којима се обезбеђује имплементирање тих захтева: Смернице о сопственој процени ризика и солвентности, Смернице о хомогеним групама ризика, Смернице о примени фактора пола, Смернице о реосигурању, Смернице о квалитету података за обрачун техничких резерви, Смернице о претпоставкама при обрачуна техничких резерви и Смернице о методама за обрачун и валидацију техничких резерви.

Сагласно Националном програму за усвајање правних тековина ЕУ у погледу Директиве о дистрибуцији осигурања, сачиниће се план имплементације наведене директиве у Републици Србији, а на основу геп анализе прописа који регулишу дистрибуцију осигурања у Србији и наведене директиве. Ради усклађивања са Уговором о функционисању ЕУ у погледу слободе улагања институционалних инвеститора у страним облицима улагања, припремиће се план усклађивања у области иноулагања осигурања.

Ради даљег усклађивања с правном тековином ЕУ у овој области, у 2017. години планира се измена и допуна подзаконских аката који регулишу техничке резерве, стицање звања и усавршавање овлашћеног актуара, као и спровођење одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање појединих сагласности Народне банке Србије.

Представници Народне банке Србије учествују у радној групи у оквиру Комисије за заштиту конкуренције за израду прописа о условима за групно изузеће од забране споразума у сектору осигурања и учествоваће у радној групи у оквиру надлежног министарства за израду измена и допуна Закона о обавезном осигурању у саобраћају.

Обезбеђивање услова за даљи развој сектора осигурања обухватаће и наставак активности на унапређењу комуникације с друштвима, као и на доследној супервизији друштава с циљем одржавања стабилности и сигурности сектора. Такође, организоваће се испити за стицање звања овлашћеног актуара, као и овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању и др.

Развој супервизије спроводиће се путем: континуираног побољшања метода рада и унапређења показатеља раног упозорења; узимања учешћа на супервизорским колегијумима; унапређења стандарда, одлука и смерница у сферама заштите осигураника, управљања ризицима, тржишног понашања, поузданости извештавања, обелодањивања података; унапређења базе података, начина управљања подацима и система електронског извештавања; перманентне едукације и стручног усавршавања запослених у Народној банци Србије и сл.

II.2.3. Добровољни пензијски фондови

На крају 2016. године на тржишту добровољних пензијских фондова пословала су четири друштва, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова. Имовина свих фондова води се на рачунима код једне кастоди банке. Услуге посредовања приликом закључења уговора о чланству у добровољним пензијским фондовима пружало је пет банака посредника, а услуге информисања о чланству у тим фондовима 493 агента продаје (од укупно 696 лица којима је Народна банка Србије издала дозволу за обављање ових послова), која су ангажовала друштва за управљање и банке посредници. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ друштва за управљање сарађивала су с десет брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано – *ННН* је на крају 2016. године износио 2.839 поена. Учешће нето имовине највећег фонда у нето имовини сектора износило је око 41%, а учешће четири највећа фонда преко 96%.

Билансна сума добровољних пензијских фондова је у 2016. наставила да расте. На крају 2016. године нето имовина фондова достигла је 32,8 млрд динара и била је виша за око 14% у односу на крај 2015. Током 2016. године на индивидуалне рачуне чланова укупно је уплаћено 2,9 млрд динара, док су

чланови по основу исплата повукли 1,2 млрд динара. Добит од улагања коју су остварили фондови у току године износила је 2,3 млрд динара.

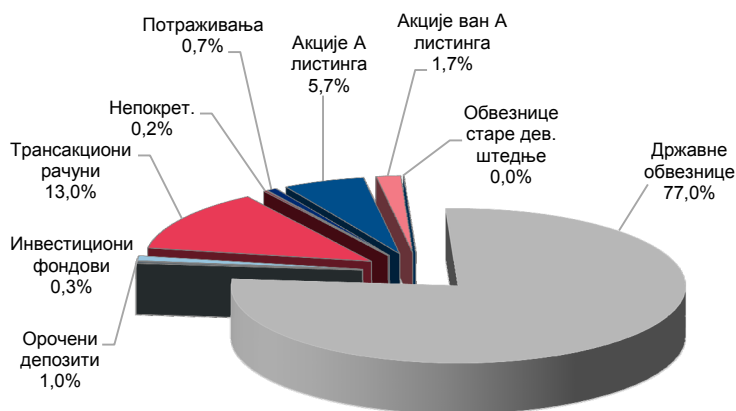
Број корисника услуга добровољних пензијских фондова на крају 2016. године износио је 183.553, што чини око 2,6% укупног броја становника, односно 9,5% укупног броја запослених.

Основни принципи улагања сваког фонда дефинисани су инвестиционом политиком. Инвестициона политика је документ којим се фонд представља члановима и којим се, између осталог, утврђују циљеви улагања имовине фонда и ограничења, имајући у виду ризике улагања. У зависности од тога, сваки фонд дефинише структуру својих улагања, па тако неки фондови улажу средства само у евроинструменте, а други претежно у динарске инструменте. Сви фондови углавном улажу у државне дужничке ХоВ.

С обзиром на различиту структуру улагања, разликују се и приноси које фондови остварују. Они су у 2016. години били позитивни код свих фондова и кретали су се у распону од 5,9% до 17,5%. Просечан принос на нивоу сектора у 2016. години, мерен приносом индекса *FONDex*, који приказује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова, износио је 7,7%.

Улагања добровољних пензијских фондова била су, као и у претходном периоду, одређена околностима на финансијском тржишту, па је тако на крају 2016. године највећи део имовине фондова (77%) био уложен у државне ХоВ. Средства по виђењу чинила су 13%, акције 7,4%, а орочени депозити 1% имовине фондова. У непокретности је било уложено око 0,2% имовине фондова.

Графикон II.2.3.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова
(на дан 31. 12. 2016)

Извор: НБС.

На крају 2016. године највећи део државних дужничких инструмената у имовини фондова био је рочности од две до десет година. Наиме, 7,3% тих инструмената имало је рок доспећа до годину дана, 8,8% од једне до две године, 55,0% од две до пет година, 26,2% од пет до десет година, а 2,8%

имало је рок доспећа дужи од десет година. Просечна рочност средстава уложених у државне ХоВ, пондерисана њиховим уделом у укупним улагањима у те ХоВ, износила је четири и по године.

Посматрано према валутној структури, на крају 2016. године 87,3% имовине фондова чинила је динарска имовина, а остатак имовина у страниој валути (еврима).

Појава нових финансијских инструмената, нарочито дугорочних динарских, веома је важна за добровољне пензијске фондове, јер би им се на тај начин омогућило ефикасније управљање средствима и ризицима, односно већа диверсификација улагања, у складу са инвестиционом политиком.

Континуирано вршење надзора

Током 2016. године Народна банка Србије је континуирано вршила надзор над добровољним пензијским фондовима обављањем посредне и непосредне контроле, као и поступака лиценцирања.

У 2016. години израђено је решење којим се једном друштву за управљање изричу мере надзора на основу извршене непосредне контроле степена испуњења налога изречених претходним решењем Народне банке Србије из 2015. Друштву су изречена нова два налога за отклањање уочених неправилности.

Крајем 2016. године отпочео је један поступак свеобухватне непосредне контроле, који је настављен и у 2017.

Током 2016. године издато је 12 решења о давању сагласности за избор чланова управе друштава за управљање. Израђена су и три закључка о обустављању поступка давања сагласности на избор члана управе друштва за управљање добровољним пензијским фондом услед одустајања од поднетих захтева. Поред тога, издато је и девет решења о давању сагласности на проспект и скраћени проспект добровољних пензијских фондова, као и једно решење о давању сагласности на текст, односно објављивање огласа за два добровољна пензијска фонда.

Народна банка Србије је, у два испитна рока, организовала два стручна испита за издавање дозвола физичким лицима за обављање послова информисања о чланству у добровољном пензијском фонду и на основу поднетих захтева издала је 54 дозволе лицима која су положила испит.

Потенцијал за развој пензијских фондова

И поред тога што је део реформе пензијског система који се односи на увођење добровољних пензијских фондова започет релативно касно (закон је усвојен 2005. године), до сада су постигнути значајни резултати. Ако се има у виду да је имовина добровољних пензијских фондова у сталном порасту, даљи развој овог сегмента финансијских услуга могао би допринети развоју домаћег тржишта капитала. Исто тако, јачање домаћих (динарских и

дугорочних) извора финансирања је врло важно (посебно у условима ограничености спољних извора), а томе може допринети управо развој домаћих институционалних инвеститора, попут пензијских фондова.

На јасну потребу за постојањем и развијањем приватних пензијских фондова указује и однос између броја запослених и броја пензионера, као и демографска структура у Републици Србији. Неспорно је да се животни век становништва продужава и да је потреба за одржањем животног стандарда у старости све израженија. Међутим, уз материјално стање, ограничавајући фактор за развој пензионих фондова јесте и недовољна информисаност становништва о постојању и начину функционисања приватних пензијских фондова.

Један од подстицаја развоју добровољних пензијских фондова у Србији јесу пореске олакшице. Њима се уплате појединаца и послодаваца до одређеног износа ослобађају плаћања пореза на доходак грађана, односно доприноса за обавезно социјално осигурање, што представља додатни вид стимулације за послодавце да један део издвајања за своје запослене усмере ка штедњи у добровољним пензијским фондовима. У 2016. години неопорезиви износ доприноса износио је 5.501 динар. Пореске олакшице постоје и у фази исплате акумулираних средстава из добровољних пензијских фондова – повлачење средстава не сматра се основом за остваривање капиталног добитка.

Планови за 2017. годину

У току 2017. године, уз редовне послове посредног надзора друштава за управљање и добровољних пензијских фондова и послове лиценцирања, спроводиће се поступци непосредних контрола, у складу с планом. Поред тога, пратиће се извршење мера надзора из претходно спроведених контрола, а спровођење појединих мера биће проверено и непосредно.

Такође, предузимаће се интензивније активности у правцу даљег унапређења процеса супервизије и постојеће регулативе у смислу припрема за њено потпуно усаглашавање с правним тековинама ЕУ. У складу са тим, спроводиће се активности у оквиру *PLAC* II пројекта (Правна подршка преговорима ЕУ) у делу који се односи на инвестирање добровољних пензијских фондова у иностранству, а ради израде дела регулативе који се односи на наведену област, која би била усклађена с правним тековинама ЕУ.

II.2.4. Финансијски лизинг

Учесници на тржишту

На крају 2016. године дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 16 давалаца финансијског лизинга.²⁴ У сектору финансијског лизинга била су запослена 384 лица.

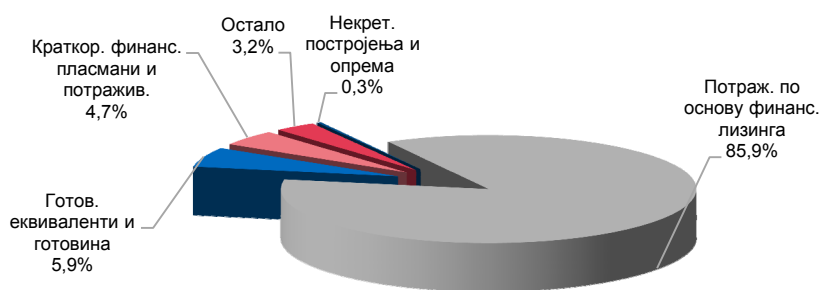
Од укупног броја давалаца финансијског лизинга, осам су у већинском власништву страних правних лица, а осам у већинском власништву домаћих лица.²⁵ Оснивачи два даваоца финансијског лизинга не припадају финансијском сектору, док су оснивачи осталих давалаца финансијског лизинга банке, чланице банкарских група или друге финансијске институције.

Биланс стања

Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга на крају 2016. године износила је 66,3 млрд динара, или за 10,0% више у односу на крај 2015, када је износила 60,3 млрд динара. У структури укупне билансне активе давалаца финансијског лизинга, највећи део се односи на потраживања по основу финансијског лизинга, а повећано је учешће позиције готовине и готовинских еквивалената.

Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задуживања у иностранству, тако да се на крају 2016. године највећи део укупне билансне пасиве односио на дугорочне кредите из иностранства.

Графикон II.2.4.1. Структура активе давалаца финансијског лизинга (на дан 31. 12. 2016)

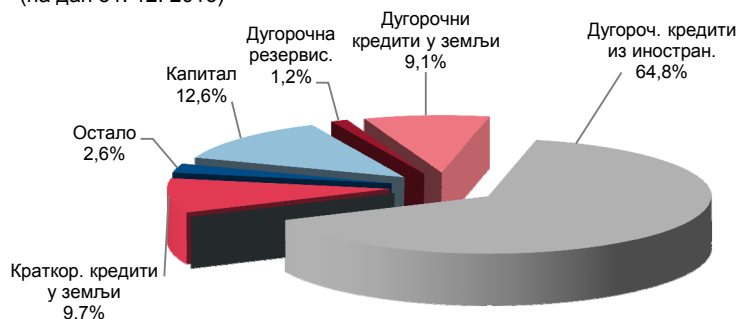

Извор: НБС.

²⁴ Један давалац финансијског лизинга је у 2016. добио сагласност Народне банке Србије за спровођење поступка добровољне ликвидације.

²⁵ У току 2016, на основу сагласности Народне банке Србије, *Raiffeisenbank a.d. Beograd* је куповином 50% удела у *Raiffeisen Leasingu d.o.o. Beograd* постала власник 100% његових удела.

Графикон II.2.4.2. Структура пасиве давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2016)

Извор: НБС.

Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију тржишта са умереном конкуренцијом, на шта указује *HHI*, који је са 968,5 поена у 2015. повећан на 1.159,9 поена у 2016. години. Учешће највећег даваоца финансијског лизинга (према висини укупне билансне активе) повећано је са 15,5% у 2015. на 19,3% у 2016. години.

Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу финансијског лизинга одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (83,4%), док су јавна предузећа у укупним пласманима учествовала са 4,9%, предузетници са 3,7%, пољопривредници са 3,6% и остала физичка лица са 3,1%.

На крају 2016. структуру пласмана према предмету лизинга карактерисало је високо учешће финансирања теретних возила, минибуса и аутобуса, које је повећано са 34,9% у 2015. години на 40,7%. Повећано је и учешће финансирања путничких возила, са 28,0% у 2015. на 31,0% у 2016. години.

У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга, највеће учешће имали су сектори саобраћаја, складиштења, информисања и комуникација (36,4%), затим следи сектор трговине (15,4%), као и сектор прерађивачке индустрије са секторима рударства и снабдевања водом (14,4%).

Биланс успеха

Укупан резултат пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга у 2016. години износио је 1,3 млрд динара. У односу на крај 2015. године укупни приходи и добици смањени су за 10,4%, а укупни расходи и губици за 27,4%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу финансијског лизинга, са учешћем од 54,5% у укупним приходима, и приходи по основу обезвређења имовине, са учешћем од 24,9%. Приходи по основу посла финансијског лизинга у структури укупних прихода учествовали су са 11,7%.

У оквиру категорије расхода, највеће учешће имали су трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (26,5%), остали трошкови пословања (23,1%), следе расходи камата по основу лизинга (22,1%) и остали губици и расходи (18,6%).

Регулаторна активност

У току 2016. године израђен је радни Нацрт закона о изменама и допунама Закона о финансијском лизингу, којим су усвојени предлози који се односе на: проширење делатности којима се могу бавити даваоци финансијског лизинга, јединствен капитални цензус, редифинисање делокруга послова и одговорности управног и извршног одбора давалаца лизинга и, с тим у вези, начин утврђивања висине новчаних казни за даваоца финансијског лизинга и одговорна лица. Поред наведених, радни Нацрт закона садржи и предлоге других измена и допуна, извршене ради прилагођавања потребама тржишта, другим законима који уређују финансијске институције, као и прописима ЕУ који се односе на прекогранично пружање финансијских услуга.

Посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

Народна банка Србије је вршила посредни надзор над правилношћу и законитошћу пословања свих 16 давалаца финансијског лизинга на основу података које су јој даваоци финансијског лизинга доставили (у складу са Одлуком о подацима које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и о начину и роковима достављања тих података, као и на основу података и документације коју даваоци финансијског лизинга достављају полугодишње на захтев Народне банке Србије, а која се односи на примену прописа којима је уређено спречавање прања новца и финансирање тероризма). На основу извршених анализа, констатовано је да у пословању давалаца финансијског лизинга није било неправилности и незаконитости, па ни према једном од њих нису предузете законом прописане мере.

Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је у 2016. години донела 32 решења по захтевима за давање сагласности на: именовање чланова управног и/или извршног одбора давалаца финансијског лизинга; стицање власништва над уделима

даваоца финансијског лизинга на основу кога стицалац остварује 10% и више управљачка права у том даваоцу финансијског лизинга; спровођење поступка добровољне ликвидације.

По захтевима за давање сагласности на именовање чланова управног и/или извршног одбора донето је 30 решења. По захтеву домаће банке за стицање 100% власништва на основу кога стицалац остварује управљачка права у даваоцу финансијског лизинга у истом проценту донето је једно решење. Такође, донето је једно решење којим је дата сагласност на спровођење поступка добровољне ликвидације даваоца финансијског лизинга.

Поред наведених решења, донет је и један закључак којим је одбачен захтев за давање сагласности за стицање власништва над уделима даваоца финансијског лизинга које власнику тих удела омогућава 10% и више управљачких права, с обзиром на то да је подносиоцу захтева већ било омогућено вршење 37,5% управљачких права у том даваоцу финансијског лизинга, због чега није било места мериторном одлучивању.

Планови за 2017. годину

Активности у 2017. години биће усмерене на:

- континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга и предузимање одговарајућих мера ради побољшања тог пословања на начин којим ће се одржавати и унапређивати овај сегмент финансијског тржишта;
- континуирани посредни и непосредни надзор (свеобухватни и циљани) над пословањем давалаца финансијског лизинга.

II.2.5. Платне институције и институције електронског новца

Након успостављања свеобухватног регулаторног оквира у области пружања платних услуга и издавања електронског новца, у току 2016. године настављен је развој тржишта ових услуга и повећан број пружалаца платних услуга и издаваоца електронског новца. Народна банка Србије, у оквиру својих надлежности, отпочела је с поступцима посредног и непосредног надзора над пружаоцима платних услуга, тј. платним институцијама.

На крају 2016. године у Србији је пословало осам платних институција и једна институција електронског новца, које су платне услуге пружале и преко мреже од 441 заступника. Други пружаоци платних услуга су пословне банке и јавни поштански оператор.

Регулаторна активност

У току 2016. године, на основу Одлуке о капиталу и адекватности капитала платних институција и институција електронског новца („Службени гласник РС”, бр. 55/2015), израђено је и објављено „Упутство о електронском достављању података платних институција и институција електронског новца о капиталу и адекватности капитала”, чиме је додатно уређен и унапређен поступак извештавања у овом сегменту од стране платних институција и институција електронског новца.

Посредна и непосредна провера пружања платних услуга

Народна банка Србије је у току 2016. године започела (на основу одредаба Закона о платним услугама и Одлуке о ближим условима и начину вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором) непосредан надзор над пословањем једне платне институције, спровела поступак посредног надзора код две платне институције у сегменту управљања ризицима из пословања преко заступника и извршила контролу извештаја које су платне институције и институција електронског новца доставиле у поступку надзора.

Окончани су поступци надзора спроведени на основу члана 182. став 1. Закона о платним услугама и тачке 4. Одлуке код три субјекта надзора због сумње да платне услуге врше без дозволе Народне банке Србије, при чему је код једног субјекта надзора утврђено да се није бавио пружањем платних услуга, а код два да су пружали платне услуге без дозволе Народне банке Србије. Ова чињеница резултирала је изрицањем одговарајућих налога и мера уз новчану казну за те субјекте. Такође, у току 2016. године спроведен је и један поступак надзора над физичким лицем које је пружало платне услуге без дозволе Народне банке Србије. Поступак је окончан уз изрицање забране даљег пружања тих услуга и новчану казну.

Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је у 2016. години донела шест решења о давању дозволе за пружање платних услуга (као платна институција) заинтересованим субјектима, при чему је једна платна институција постала прва домаћа институција електронског новца.

Једна платна институција је у 2016. години обуставила пословање и, на сопствени захтев, брисана је из регистра платних институција, уз одузимање дозволе Народне банке Србије за пружање платних услуга.

Током 2016. године настављен је убрзан развој мреже заступника платних институција, те је у Народну банку Србије приспео велики број захтева за њихово регистровање. Своју мрежу пружања платних услуга преко

заступника током 2016. године наставило је да развија шест платних институција, као и институција електронског новца.

Планови за 2017. годину

Активности у 2017. години биће усмерене на:

- континуирано праћење и анализу пословања платних институција и институција електронског новца (као и њихових заступника) и предлагање одговарајућих активности ради унапређења система у коме делују пружаоци платних услуга;
- наставак активности у вези с поступцима одлучивања по захтевима за добијање дозвола за пружање платних услуга и издавања електронског новца;
- јачање кадровских капацитета;
- унапређење базе података и начина управљања подацима.

II.2.6. Супервизија информационих система финансијских институција

Народна банка Србије, ради благовременог деловања, врши процену ризика информационих система у финансијским институцијама, односно континуирано прати начин на који финансијске институције управљају тим ризицима насталим коришћењем информационо-комуникационих технологија, а све ради постизања виших нивоа безбедности и стабилности рада тих институција. Информациони системи банака су у просеку најсложенији, прате их осигуравајућа друштва, а затим друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, платне институције, институције електронског новца и лизинг компаније.

Ради сагледавања реалног стања примене информационо-комуникационих технологија у финансијским институцијама, спроведен је Упитник о информационом систему финансијске институције за 2016. Такође, извршене су и анализе извештаја спољних ревизора, који обухватају процену информационог система и препоруке за побољшање тог система. Процена ризика за све финансијске институције вршена је кроз следеће области: (а) управљање, ризик и ревизија информационог система, (б) развој и одржавање информационог система, (в) безбедност информационог система, (г) управљање континуитетом пословања и (д) активности поверене трећим лицима. Резултати анализа пружили су значајне информације за сагледавање стања информационих система, односно развоја тих система, као и начина на који се управља тим системима за сваку појединачну институцију и за групе финансијских институција. На основу резултата наведених анализа и спроведених непосредних контрола извршена је процена ризика информационог система свих финансијских институција и њихова класификација у складу са уоченим нивоима ризика.

У складу с регулаторним захтевима, у поступању по захтевима за давање дозвола за рад финансијским институцијама вршене су процене адекватности информационих система у складу с природом, обимом и сложености пословања конкретних институција. Такође, сагледавањем нових трендова у развоју информационо-комуникационих технологија настављена је процена докумената које финансијске институције достављају у оквиру обавештења која се односе на поверавање активности у вези са информационим системом трећим лицима и обавештења која се односе на нове технологије и на миграцију податка на нове пословне апликације. Финансијске институције највише пажње посвећују новим технолошким решењима у области безбедности информационих система, као и иновативним решењима за електронске услуге које обухватају нове канале комуникације с корисницима тих услуга.

У 2016. години појачана је активност сарадње са супервизорима информационих система из земаља у окружењу, као и секторским удружењима финансијских институција. Исто тако, у складу с развојем информационог друштва у Србији, Народна банка Србије је током 2016. године учествовала на професионалним скуповима који су имали за циљ да развијају и уређују подручје информационе безбедности, које је веома значајно за методолошке поступке у супервизији информационих система.

Планови за 2017. годину

Услед почетка примене Одлуке о изменама и допуна Одлуке о минималним стандардима управљања информационим системом финансијских институција („Службени гласник РС”, бр. 2/2017), која је проширила обухват деловања супервизије информационих система на платне институције, институције електронског новца и јавног поштанског оператора у делу пословања које се односи на пружање платних услуга и/или издавање електронског новца, планиране активности супервизије информационих система за 2017. годину биће усмерене на активније учешће у непосредним контролама свих финансијских институција. Поред тога, планира се наставак активности у смеру континуираног праћења и процене ризичности информационих система финансијских институција. Ради примене Закона о информационој безбедности, Народна банка Србије ће се током наредног периода укључити у активности које за циљ имају унапређење информационе безбедности у земљи и размену информација о безбедносним инцидентима. Такође, у плану је наставак започетих активности на јачању кадровских капацитета, као и унапређење прописа, у складу с најбољом светском праксом.

II.2.7. Оцена стања у финансијском сектору на крају 2016. године

Ризици из међународног окружења

Кретања у међународном окружењу током 2016. године обележило је успоравање економске активности на светском нивоу²⁶ – са 3,4% на 3,1%, у већој мери по основу успоравања раста економске активности развијених земаља него земаља у успону. Раст у зони евра, с којом имамо најзначајније финансијске и трговинске везе од 1,7% вођен је домаћом тражњом. Подстицај приватној потрошњи, која је имала највећи позитиван допринос расту БДП-а, пружио је раст реалног расположивог дохотка, на који су се позитивно одразили побољшање ситуације на тржишту рада (повећање запослености и зарада) и ниска цена деривата нафте. На тржишту примарних производа током 2016. године приметан је раст цена, што је допринело и побољшању изгледа за раст земаља извозница примарних производа.

Након што је почетком 2016. године цена нафте снижена испод 30 долара по барелу, у остатку године се опорављала. Раст цене нафте је нарочито био изражен крајем године као последица договора земаља чланица *OPEC*-а и неколико других највећих произвођача нафте да, први пут од 2008. године, смање производњу.

Одлука Велике Британије о изласку из ЕУ обележила је П2 2016. године. Као последица резултата референдума евро је ослабио у односу на амерички долар, док је британска фунта према долару ослабила 11% и нашла се на најнижем нивоу од 1985. године. Као реакцију на Брегзит, Банка Енглеске је у августу донела одлуку о снижењу референтне каматне стопе, што представља прво снижавање ове стопе од 2009. године. Поред одлуке о смањењу референтне каматне стопе, донета је и одлука о куповини државних обвезница у вредности од 60 млрд фунти, као и о куповини корпоративних обвезница у износу од 10 млрд фунти. Иако су се турбуленције на међународном финансијском тржишту као последица Брежита осетиле и на домаћем девизном тржишту, негативни ефекти минимизирани су адекватном и правовременом реакцијом Народне банке Србије интервенцијама на девизном тржишту, тако да је домаће тржиште врло брзо умирено.

Када је реч о монетарној политици водећих централних банака, ЕЦБ-а и ФЕД-а, ЕЦБ је током 2016. наставила да повећава експанзивност монетарне политике, док је, с друге стране, ФЕД наставио с нормализацијом монетарне политике, али је темпо повећања каматне стопе у 2016. години био умеренији од првобитно очекиваног. На састанку одржаном 10. марта ЕЦБ је усвојила нови пакет мера с циљем стимулисања економије зоне евра и подстицања инфлације. Референтна каматна стопа је снижена са 0,05% на 0%. Стопа на депозитне олакшице је снижена са –0,30 на –0,40%, док је каматна стопа на

²⁶ Према *WEO* из априла 2017.

кредитне олакшице снижена са 0,30 на 0,25%. Овом приликом је додатно проширен програм куповине ХоВ, при чему су месечне куповине ХоВ повећане са 60 млрд евра на 80 млрд евра. На састанку 8. децембра ЕЦБ је донела одлуку да продужи програм квантитативних олакшица до краја 2017. године, али је најављено да ће од априла 2017. смањити вредност месечних куповина ХоВ са 80 млрд евра на 60 млрд евра.

С друге стране, након одлуке о повећању распона референтне каматне стопе на 0,25–0,5% крајем 2015, темпо заоштравања монетарне политике ФЕД-а је током 2016. године био умеренији од првобитно очекиваног. Крајем године, у условима остварених повољних показатеља на тржишту рада, као и у ишчекивању наставка позитивних трендова како на тржишту рада тако и на пољу кретања инфлације, ФЕД је на децембарском састанку донео одлуку да повећа распон референтне каматне стопе за 0,25 п.п., чиме се ова стопа нашла у интервалу 0,5–0,75%.

Према подацима *BIS*-а, крајем Т4 2016. године прекогранична изложеност банака из зоне евра према земљама у региону, осим према Турској, била је мања него на почетку кризе (Т3 2008). Међутим, резултати анкете ЕИБ-а о кредитној активности банкарских групација у земљама централне, источне и југоисточне Европе из новембра 2016. указују на то да је током 2016. ризик смањења финансијске изложености у банкарском сектору ових земаља остао на приближно истом нивоу као и 2015, али да је знатно смањен у односу на 2013. и 2014. годину. У П2 2016. године, око једне трећине банкарских групација изјаснило се да очекује смањење *LTD* (*loan-to-deposit*) рација на нивоу банкарске групе у наредном периоду. Захваљујући снажној домаћој депозитној бази, која је порасла у посткризном периоду, и добро одмереним мерама Народне банке Србије, раздуживање страних банака, иако присутно у Србији, није на забрињавајућем нивоу.

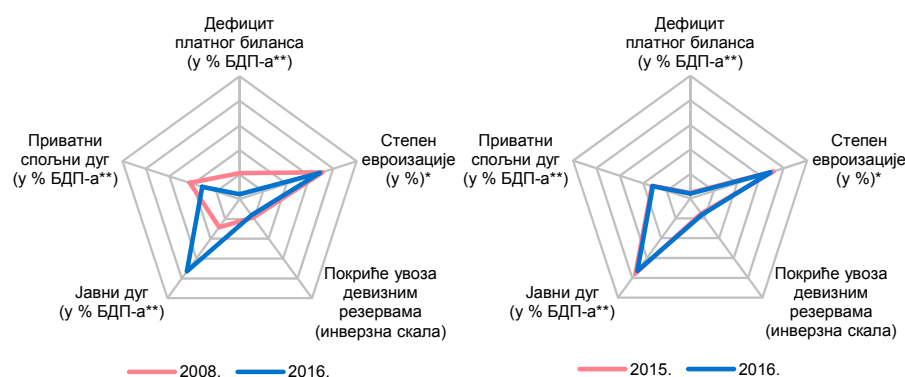
Ризици из домаћег макроекономског окружења

Уколико се упореде показатељи рањивости финансијског система²⁷ Србије у 2016. у односу на 2015. годину, може се констатовати да је смањена рањивост. Пад рањивости финансијског система у највећој мери је допринео пад учешћа јавног дуга у БДП-у. Наиме, тренд раста учешћа јавног дуга у БДП-у, који траје од 2009. године, преокренут је у 2016. години као последица снажног фискалног прилагођавања спроведеног током 2015. и 2016. године. Поред тога, настављен је тренд смањења спољне неравнотеже, на шта указује пад дефицита текућег рачуна платног биланса са 4,7% из 2015. на 4,0% у 2016. У истом периоду повећан је степен динаризиације пласмана и

²⁷ Као основни показатељи рањивости финансијског система у Републици Србији коришћени су промена дефицита текућег рачуна платног биланса, приватног спољног дуга, јавног дуга, степена евроизације и адекватности девизних резерви (мерено инверзном вредношћу броја месеци покрића увоза бруто девизним резервама). Повећање удаљености од центра за сваки показатељ указује на пораст ризика.

смањено учешће приватног спољног дуга у БДП-у, док је показатељ адекватности девизних резерви незнатно смањен – са 6,6 месеци увоза робе и услуга на 6,2 месеца.

Графикон II.2.7.1. Кључни макроекономски ризици

* Учешће девизних и девизно индексираних пласмана у укупним пласманима који су одобрени привреди и становништву.

** БДП је усклађен са методологијом ЕСА 2010.

Извор: НБС.

Финансијски сектор

Учешће нето активе банкарског сектора у нето активи финансијског сектора је доминантно и на крају 2016. године износило је преко 90%.

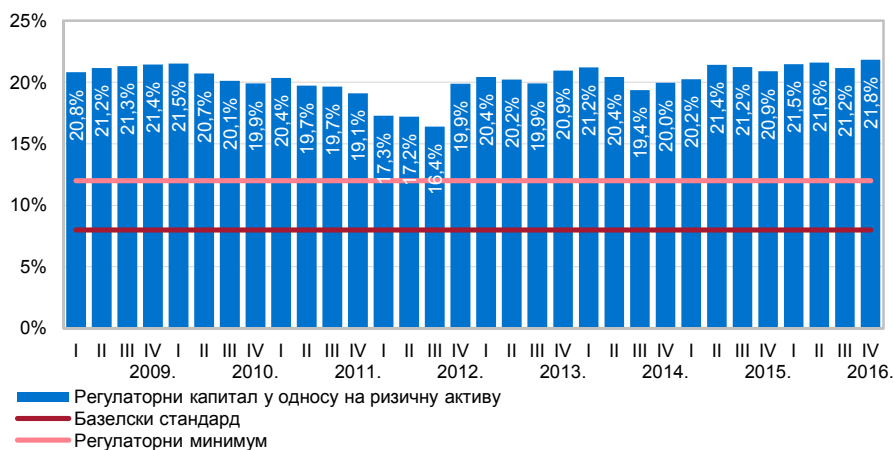
Банкарски сектор Србије је током 2016. године био адекватно капитализован.

ПАК, као однос регулаторног капитала и ризичне активе, на крају 2016. је износио 21,8%, што је знатно изнад регулаторног минимума (12,0%). Највећи део регулаторног капитала, чак 92%, чини најквалитетнији део капитала – основни капитал. На повећање регулаторног капитала у 2016. години у највећој мери је утицало смањење потребне резерве за процењене губитке као одбитне ставке капитала, што је, између осталог, резултат измене регулативе у домену класификације активе. Ризична актива је такође повећана у односу на крај претходне године, али у мањој мери него регулаторни капитал, што је, у коначном ефекту, резултирало повећањем адекватности капитала за 0,9 п.п. у 2016. години.

Будући да су пословни модели банака окренути традиционалним кредитно-депозитним пословима, највећи део нето активе банкарског сектора крајем 2016. године чинили су кредити и потраживања (око 60,4%), који самим тим представљају и најзначајнију детерминанту њеног квалитета. Остатак нето активе углавном се односио на готовину и средства код централне банке (14,9%) и финансијска средства (20,9%, од чега се 19,4% односило на ХоВ Републике Србије).

Најизраженији ризик у домаћем банкарском систему представља кредитни ризик. Услед тога, највећи удео у капиталним захтевима имају захтеви за кредитни ризик (88%), иза њих следе захтеви за оперативни ризик (11%), а најмањи удео имају захтеви за тржишне ризике (1%).

Графикон II.2.7.2. Адекватност капитала банкарског сектора

Извор: НБС.

Учешће *NPL* у укупним кредитима бележило је континуиран пад током 2016, при чему су на крају године бруто *NPL* чинили 17,0% укупно одобренних бруто кредита, што је за 4,6 п.п. мање него на крају 2015. Смањење учешћа *NPL* је великим делом резултат активности спроведених у складу са Стратегијом за решавање проблематичних кредита Владе и пратећим Акционим планом Народне банке Србије, као и унапређења регулативе у области уступања потраживања лицима ван банкарског сектора. Посматрано по секторској структури, то учешће у сектору привреде смањено је са 21,7% крајем 2015. на 17,2%, што је најнижи ниво од почетка светске финансијске кризе, а у сектору становништва (укључујући и предузетнике и приватна домаћинства) са 11,7% крајем 2015. на 10,0%.

Захваљујући високој покривености резервама за процењене губитке, *NPL* на постојећем нивоу не угрожавају пословање банкарског сектора, а тиме ни финансијску стабилност. Ради очувања финансијске стабилности и заштите интереса депонената и осталих поверилаца, поред резерви прописаних међународним стандардима финансијског извештавања, Народна банка Србије захтева и формирање тзв. регулаторних резерви, тј. резерви за процењене губитке. На крају 2016. године 72,9% укупних бруто *NPL* било је покривено исправкама вредности кредита извршеним у складу с међународним рачуноводственим стандардима, а 118,9% обрачунатом резервом за процењене губитке по билансним ставкама, у складу с регулаторним захтевима.

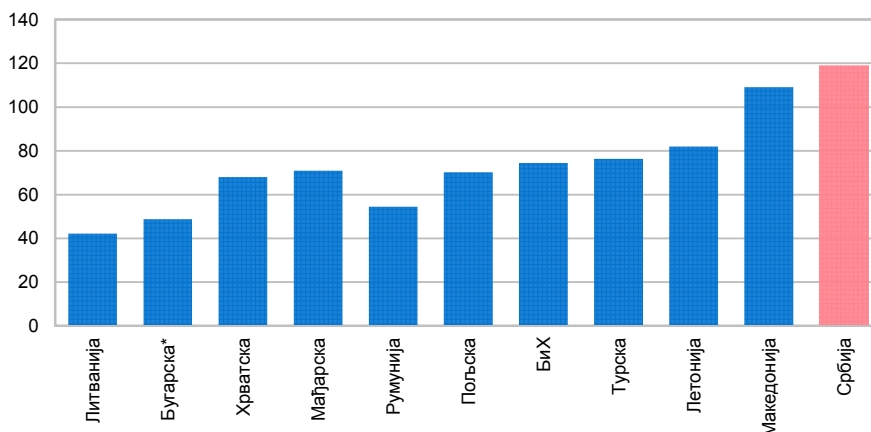
На крају 2016. у банкарском сектору је пословало 30 банака,²⁸ што је исти број банака као и на крају 2015. године.

Банкарски сектор је и у 2016. остварио позитиван финансијски резултат. С приносом на активу од 0,68% и приносом на капитал од 3,4% био је

²⁸ Народна банка Србије је у децембру 2016. године издала дозволу за рад *Bank of China*, која ће у наредном периоду отпочети с редовним пословањем на територији Републике Србије.

профитабилнији него 2015. године, али мање у односу на просек региона, док структура добити указује на то да је пословни модел домаћих банака и даље оријентисан ка традиционалним банкарским пословима. Позитиван утицај на промену профитабилности банкарског сектора у односу на претходну годину имало је пре свега смањење нето кредитних губитака, које је највећим делом резултат нижих нето расхода по основу индиректних отписа пласмана билансних позиција. Домаћи банкарски сектор је и даље изузетно ликвидан, па ризик ликвидности представља најмање изражени ризик у систему. Просечан месечни показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2016. године био је на двоструко вишем нивоу од прописаног минимума (1,0) и износио је 2,05. Просечан месечни ужи показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2016. године, с вредношћу од 1,7, такође се налазио знатно изнад регулаторног минимума (0,7).

Графикони II.2.7.3. **Покриће бруто *NPL* резервама за процењене губитке, земље региона**
(2016. година, последњи доступни подаци, у %)

Извор: НБС.

* Последњи доступни податак је за 2015. годину.

У погледу извора финансирања, видљиво је све веће ослањање банака на стабилне домаће изворе финансирања. Укупни депозити на крају 2016. године чинили су 69,5% укупне пасиве банкарског сектора (повећање од 3,6 п.п. у односу на крај 2015).

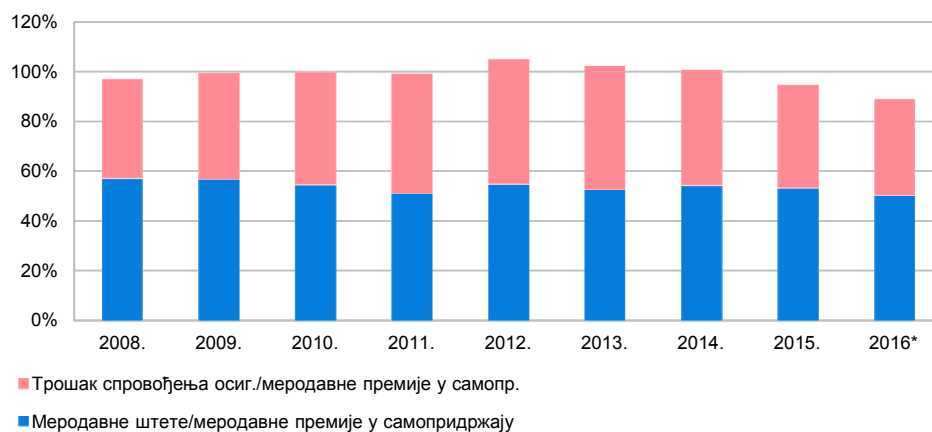
Валутна структура извора финансирања није битније промењена ни током 2016. године, тј. девизни депозити, који су углавном депозити у еврима, и даље представљају доминантан извор финансирања банака. Ипак, позитивну тенденцију представља даљи раст учешћа динарских депозита у укупним депозитима, које је на крају године достигло 30,7% (повећање за 0,9 п.п.).

Према прелиминарним подацима, на крају 2016. године учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, даваоци финансијског лизинга, осигуравајућа друштва и добровољни пензијски фондови) износило је 6,1%, што представља повећање у односу на претходну годину, када је износило

5,8%. У структури премије осигурања, учешће неживотних осигурања и даље је знатно веће у односу на учешће животних (74,1% наспрам 25,9%).

Код друштава која се претежно баве пословима неживотних осигурања смањена је вредност комбинованог рација,²⁹ са 94,8% на крају 2015. године на 89,1% на крају 2016. године. Такво кретање се може окарактерисати као повољно,³⁰ јер смањење вредности овог показатеља указује на смањење изложености друштава за осигурање тржишним ризицима. Смањење комбинованог рација у 2016. години резултат је пре свега веће ефикасности поступка спровођења осигурања, јер је однос трошкова спровођења осигурања и меродавне премије у самопридржају пао са 41,4%, колико је износио на крају 2015. године, на 38,8% на крају 2016. године. Такође, дошло је и до пада односа меродавних штета и меродавних премија у самопридржају – са 53,4% на 50,3%. Реч је о показатељу адекватности политике цена осигуравајућих друштава који указује на способност друштава за осигурање да приходима од премија измирују штете. Висока вредност овог показатеља може указивати на немогућност друштва да измирује обавезе по штетама.

Графикон II.2.7.4. Комбиновани показатељ у осигурању

Извор: НБС.

* Прелиминарни подаци.

²⁹ Комбиновани рацио рачунат је као збир показатеља који се односи на ефикасност поступка спровођења осигурања и показатеља адекватности политике цена осигуравајућих друштава.

³⁰ Када је вредност овог показатеља изнад 100%, претпоставља се да друштва при одређивању висине премије рачунају на потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, што их излаже додатним тржишним ризицима.

II.3. Функција реструктурирања банака

Правни оквир

У условима светске финансијске кризе, али и у посткризном периоду у државама које су изашле из кризе, постојећи механизми су се показали недовољним и неодговарајућим за решавање проблема с којима су се суочиле банке са озбиљним потешкоћама у свом пословању. Они нису пружали могућности за довољно брзу и ефикасну интервенцију надлежних тела, нити су у потребној мери обезбеђивали услове за одржавање критичних функција банке, као ни за очување финансијске стабилности система као целине. Због свега тога је на међународном и локалном нивоу сазрела свест о неопходности постојања јасно дефинисаних правила и механизма по којима ће се поступати у кризним ситуацијама. На нивоу ЕУ то је резултирало доношењем Директиве о утврђивању оквира за опоравак и реструктурирање кредитних институција и инвестиционих друштава³¹ у мају 2014. године, која је у свим државама чланицама почела да се примењује 1. јануара 2015. године.

Следећи стратешко опредељење Републике Србије које се односи на процес придруживања ЕУ, Народна банка Србије је припремила предлог Закона о изменама и допунама Закона о банкама, који је усвојен у фебруару 2015. године као део измене целе групе финансијских закона (Закон о Народној банци Србије, Закон о банкама, Закон о осигурању депозита, Закон о Агенцији за осигурање депозита и Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање), који је почео да се примењује 1. априла 2015. године. Изменама наведене групе финансијских закона извршено је усклађивање правног оквира из области реструктурирања банака с наведеном директивом, као и најбољом међународном праксом и регулаторним тенденцијама на међународном нивоу.

Законом о банкама прописани су следећи циљеви поступка реструктурирања:

- остваривање континуитета у обављању критичних функција банке;
- избегавање знатног негативног утицаја на стабилност финансијског система;
- заштита буџетских и других јавних средстава;
- заштита депонената и инвеститора;
- заштита новчаних средстава и друге имовине клијената.

Основни циљ реструктурирања банака јесте да се употреба буџетских и других јавних средстава, ради очувања финансијске стабилности, сведе на најмању могућу меру. То се постиже тако што је Законом о банкама

³¹ *Directive 2014/59/EU on establishing a framework for recovery and resolution of credit institutions and investment firms.*

предвиђено да губитке банке у том поступку покривају најпре акционари и повериоци банке, уз поштовање прописаних ограничења и заштитних механизма (они не могу претрпети веће губитке од оних губитака које би претрпели у случају спровођења стечајног поступка над банком).

Народној банци Србије је додељена нова функција – функција тела надлежног за реструктурирање банака, а у оквиру Народне банке Србије формирана је посебна организациона јединица за обављање послова у вези с реструктурирањем банака.

У поступку реструктурирања Народна банка Србије има могућност избора оног инструмента или комбинације инструмената којима ће се на најбољи могући начин остварити циљеви реструктурирања. Закон о банкама предвиђа следеће инструменте реструктурирања:

- продаја акција, односно целокупне или дела имовине и обавеза банке;
- пренос акција једне или више банака у реструктурирању или пренос целокупне или дела имовине и/или обавеза једне или више банака у реструктурирању банци за посебне намене;
- одвајање имовине, односно пренос на Агенцију за осигурање депозита или друго правно лице (тзв. друштво за управљање имовином чији би оснивач била Република Србија) имовине и обавеза банке у реструктурирању или банке за посебне намене;
- расподела губитака на акционаре и повериоце.

Да би се омогућило остваривање циљева реструктурирања, Законом је предвиђено да ће се примена инструмената реструктурирања вршити без пристанка акционара и поверилаца. С друге стране, обезбеђене су мере и механизми заштите акционара, поверилаца и трећих лица којих се Народна банка Србије мора придржавати у поступку реструктурирања. Све наведене инструменте Народна банка Србије, уколико се за тим укаже потреба, користиће у складу са околностима конкретног случаја, најбољим решењима из упоредне праксе у овој области и увек са истим циљем – да очува финансијску стабилност, уз најмање могуће трошкове.

Активности

Почетком 2016. године, у складу с роком утврђеним Законом о банкама, припремљени су планови реструктурирања и утврђени посебни минимални захтеви за капиталом и подобним обавезама и за преосталих 20 банака у банкарском сектору Републике Србије (планови реструктурирања и минимални захтеви за капиталом и подобним обавезама за десет банака усвојени су крајем 2015).

У складу са Одлуком о минималном захтеву за капиталом и подобним обавезама банке³² и решењима Народне банке Србије, све банке су дужне да

³² „Службени гласник РС”, бр. 30/2015.

се са стањем на дан 31. децембра 2016. године ускладе с (најмање) 25% утврђеног посебног минималног захтева за капиталом и подобним обавезама. За потребе праћења усклађености са утврђеним посебним минималним захтевом, као и ради провере квалитета достављених података, у току 2016. године успостављен је систем логичких контрола и анализа извештаја које банке и највиша матична друштва банкарских група достављају. Након извршених корекција достављених извештаја, њиховом анализом је закључено да су у оба извештајна периода (31. децембар 2015. и 30. јун 2016. године) која су била предмет анализа све банке имале капитал и подобне обавезе у мери која знатно превазилази 25% утврђеног посебног минималног захтева. Такође, са стањем на дан 31. децембра 2016. године, све банке су биле усклађене с поменутом обавезом.

Поред наведених извештаја, у току године прикупљани су и анализирани и други подаци који се односе на пословање банака и банкарских група, а за потребе ажурирања планова реструктурирања банака и израде првих планова реструктурирања банкарских група. С тим у вези, у складу са обавезом утврђеном Законом о банкама, крајем 2016. године ажурирани су планови реструктурирања за 12 банака и припремљени предлози за ажурирање планова реструктурирања преосталих 18 банака и предлози планова реструктурирања за осам банкарских група.

У току 2016. године настављене су активности ради успостављања одговарајућег оквира за планирање и спровођење поступка реструктурирања банака. Анализирани су упоредно-правни примери земаља у региону, као и одабраног узорка земаља с нешто дужом традицијом оквира за реструктурирање, ради разматрања могућности примене појединих конкретних решења. Ради даљег унапређења и едукације запослених, анализирани су примери реструктурирања банака спроведених у оквиру ЕУ како би се из искустава других регулаторних тела извукли одговарајући закључци и поуке, а све ради што боље припремљености за планирање, покретање и спровођење реструктурирања, у складу с прописима. Поред тога, анализирана је примена важећих подзаконских прописа у овој области, нарочито у делу обрачуна минималног захтева за капиталом и подобним обавезама и извештавања за потребе израде и ажурирања планова реструктурирања, што би требало да резултира предлозима за измене и допуне тих прописа, као и системом интерних аката којима ће се детаљније уредити поступак планирања, покретања и спровођења поступка реструктурирања банака и банкарских група над којима Народна банка Србије врши контролу на консолидованој основи.

У току 2016. године настављене су активности ради успостављања сарадње Народне банке Србије с другим регулаторним телима надлежним за реструктурирање у овој области, пре свега с Регулаторним телом ЕУ за банкарство (*EBA – European Banking Authority*) и с Јединственим одбором ЕУ за реструктурирање (*SRB – Single Resolution Board*). Осим тога, запослени у Народној банци Србије учествовали су у раду Колегијума за

реструктурирање једне банкарске групе чија чланица послује на територији Републике Србије.

Одржано је неколико састанака с домаћим регулаторним телима ради разумевања оквира за реструктурирање и улоге тих тела у том оквиру, као и успостављања одговарајуће сарадње с њима.

Планови за 2017. годину

Почетком 2017. године очекује се да буду ажурирани планови реструктурирања за преосталих 18 банака, као и да буду усвојени планови реструктурирања за осам банкарских група. Планиране су измене дела важећих подзаконских прописа у овој области, између осталог, ради усклађивања с прописима из надлежности контроле пословања банака којима су успостављени стандарди Базел III. Наставиће се рад на побољшању оквира за реструктурирање банака, путем израде и унапређења интерних аката, као и успостављањем сарадње с другим домаћим и страним регулаторним телима.

У складу са одредбама Закона о банкама, планови реструктурирања банака се ажурирају најмање једном годишње, а по потреби и чешће, те ће се предузети потребне активности ради ажурирања усвојених планова реструктурирања и, по потреби, израде нових.

II.4. Стабилност финансијског система

II.4.1. Функција финансијске стабилности

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије од 1. јула 2010. године Народној банци Србије је, поред очувања стабилности цена, као основни циљ поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система.

У складу са чланом 4. став 1. тачка 3. и чланом 14. став 1. тачка 11. Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије утврђује и спроводи мере и активности, у оквиру своје надлежности, ради очувања и јачања стабилности финансијског система. Поменуте одредбе представљају правни основ за вођење макропруденцијалне политике, чији је основни циљ стабилност финансијског система. Поред својих мера, Народна банка Србије може да предложи и другим институцијама предузимање одређених мера усмерених на очување и јачање финансијске стабилности. Регулаторне и друге препоруке Народне банке Србије у овој области, као и детаљна анализа стања финансијске стабилности и потенцијалних ризика, објављују се у Годишњем извештају Народне банке Србије о стабилности финансијског система.

Народна банка Србије је у марту 2015. године објавила консултативни документ „Макропруденцијални оквир”, којим се ближе уређују циљеви,

инструменти и процес доношења одлука макропруденцијалне политике, не доводећи у питање остваривање основног циља Народне банке Србије – одржавање стабилности цена.

Ради реализације Стратегије за увођење стандарда Базел III у Републици Србији, Извршни одбор је на седници одржаној децембра 2016. године усвојио регулаторни пакет којим се у домаћу регулативу уводи Регулаторни стандард Базел III. Саставни део овог регулаторног пакета је и Одлука о адекватности капитала банке, којом су регулисани заштитни слојеви капитала, који представљају додатни основни акцијски капитал који су банке у обавези да одржавају изнад прописаног регулаторног минимума, а ради ограничавања системских ризика у финансијском систему. Заштитни слојеви капитала обухватају заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој, заштитни слој за глобалне системски значајне банке, заштитни слој за системски значајне банке и заштитни слој капитала за структурни системски ризик. Заштитни слој за очување капитала представља обавезу банке да одржава додатни основни акцијски капитал у висини од 2,5% ризичне активе. Наведени заштитни слој је први пут био уведен у домаћу регулативу још 2011. године. Међутим, новом регулативом је утврђено да овај слој може бити одржаван искључиво основним акцијским капиталом, који представља најквалитетнију врсту капитала. Контрациклични заштитни слој капитала представља додатни основни акцијски капитал који се уводи током периода израженог кредитног раста како би се повећала отпорност банкарског сектора и смањила могућност настанка финансијске кризе. Стопа овог заштитног слоја може се кретати у распону од 0% до 2,5% ризичне активе банке, с тим да изузетно може бити и виша. Основ за обрачун ове стопе представља јаз учешћа кредита у БДП-у, али препоручује се коришћење и праћење других показатеља, док се стопа овог слоја одређује на тромесечном нивоу. Заштитни слој капитала за глобалне системски значајне банке представља додатни основни акцијски капитал, који је институција, идентификована као глобално системски значајна, у складу са утврђеним критеријумима и прописаном методологијом у обавези да одржава на консолидованој основи. Стопа овог заштитног слоја може се кретати у распону од 1% до 3,5% ризичне активе. Примена овог заштитног слоја у Републици Србији је одложена до дана приступања Републике Србије ЕУ. Заштитним слојем капитала за системски значајне банке од банака које су идентификоване као системски значајне у Републици Србији може се захтевати да одржавају додатни основни акцијски капитал у висини од 0% до 2% ризичне активе. Системска значајност се оцењује на основу најмање једног од следећих критеријума: величина банке, значај за економију Републике Србије, значај прекограничних активности банке, повезаност банке с финансијским системом, замењивост банке у финансијском систему и сложеност пословања банке. Заштитни слој капитала за структурни системски ризик представља додатни слој основног акцијског капитала, који банка одржава с циљем спречавања и ублажавања дугорочних, нецикличних системских ризика. Стопа овог заштитног слоја може износити

најмање 1% на основу изложености у Републици Србији или другој држави на које за овај заштитни слој примењује, а може се увести за једну, више или све банке, с јединственом или диференцираним стопама.

Имајући у виду важност предузимања превентивних мера како би се спречио развој системских ризика, Народна банка Србије је у 2016. години објавила неке од могућих мера³³ у вези са:

- решавањем питања *NPL*:
 - израда планова од стране банака за смањење учешћа *NPL*; ови планови треба да садрже следеће елементе: процентуално утврђен циљ у погледу учешћа *NPL* у укупним кредитима, временски оквир за остварење овог циља, начине смањења учешћа *NPL* и изворе финансирања примене плана;
 - унапређење и промоција правног оквира утврђеног Законом о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава;
 - симулација ануитетних планова на ризик каматне стопе и ризик девизног курса приликом упознавања клијената банака са условима кредита како би клијенти боље разумели ризике које преузимају;
- ограничењем ризика евроизације:
 - разматрање увођења различитих осигураних сума и премија осигурања за девизне и динарске депозите;
- ограничавањем ризика прекограничног раздуживања домаћих банака:
 - јачање домаћих динарских извора финансирања попут пензијских фондова.

У 2016. години усвојена је методологија за утврђивање стопа заштитног слоја капитала за системски значајне банке, где су узете у обзир велике разлике у системском значају појединачних банака у Србији, и у складу са уоченим разликама, применио се приступ диференцираних стопа. Границе између група системски значајних банака су јасно дефинисане, а приликом њиховог утврђивања поштује се правило сталног линеарног повећања системског значаја између група, што доводи до линеарног повећања захтева за капиталом у условима задате максималне стопе заштитног слоја капитала, која износи 2%.

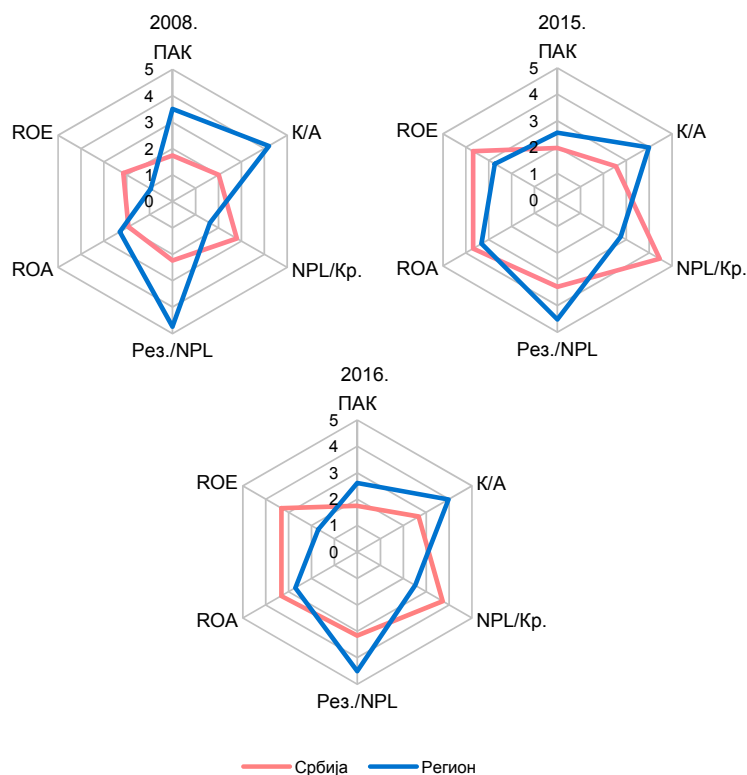
II.4.2. Оцена стабилности финансијског система

У сврху оцене финансијске стабилности земље, коришћено је више метода, од којих издвајамо: (а) поређење изабраних показатеља финансијског здравља, (б) индекс финансијског стреса и (в) излагање финансијског система јаким шокovima у стрес-тестовима и оцена системске компоненте ризика мрежним моделирањем.

³³ Детаљније о мерама видети Годишњи извештај о стабилности финансијског система за 2015. годину.

Поређењем изабраних показатеља финансијског здравља оцењено је финансијско здравље банкарског сектора Србије у односу на земље региона.

Графикон II.4.2.1. Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона

Напомене:

- 1) Приказане су стандардизоване вредности основних показатеља финансијске стабилности: ПАК – показатељ адекватности капитала (регулаторни капитал у односу на ризичну активу); К/А – билансни капитал у односу на билансну активу; NPL/Кр. – однос проблематичних бруто кредита према укупним бруто кредитима; Рез./NPL – резерве за процене билансне губитке у односу на бруто проблематичне кредите; ROA – принос на активу; ROE – принос на капитал.
- 2) Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик.
- 3) Регион обухвата земље централне и источне Европе: БиХ, Бугарску, Литванију, Мађарску, Македонију, Пољску, Румунију, Турску и Хрватску. Показатељи који се односе на регион су непондерисани просеци расположивих података за наведене земље.

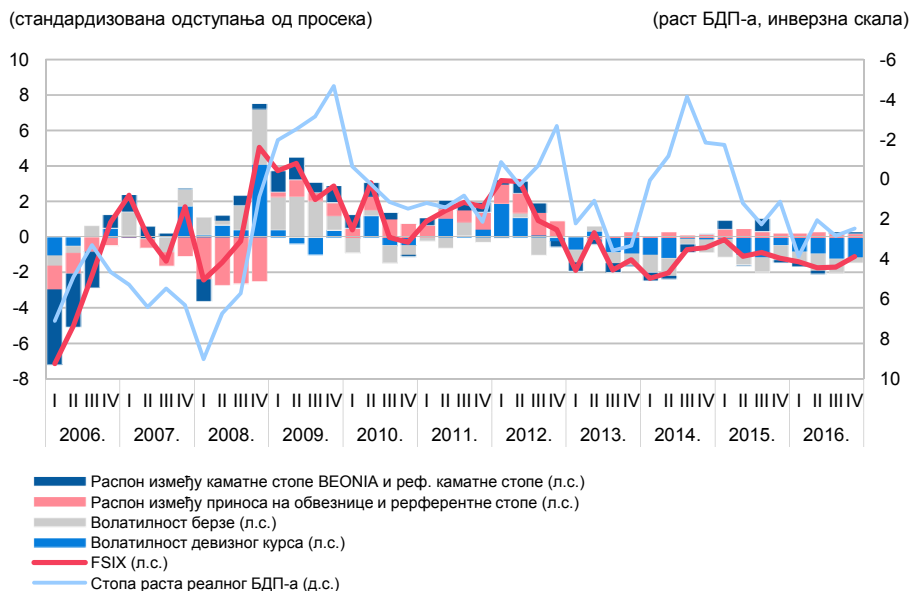
Извор: НБС и ММФ: GFSR.

Показатељи финансијског здравља указују на то да је банкарски сектор у Србији у погледу капитализованости и покривености *NPL* регулаторним резервисањима у знатно бољем стању у односу на просек региона захваљујући конзервативној пруденцијалној регулативи. С друге стране, две релативне слабости су профитабилност и учешће *NPL* у укупним кредитима. У 2016. години банкарски сектор Србије је позитивно пословао, али су показатељи профитабилности испод просека држава региона, док је учешће *NPL* у укупним кредитима више у односу на просек региона.

Индекс финансијског стреса (*FSIX*) јесте композитни показатељ финансијског здравља чији је циљ да препозна епизоде повишеног финансијског стреса, њихову кулминацију и трајање. Позитивне вредности показатеља указују на изнадпросечан, а негативне на исподпросечан ниво финансијског стреса. Негативне вредности показатеља и у току 2016. године указују на нижи ниво финансијског стреса и резултат су ниске волатилности

берзе и релативно стабилног девизног курса, па се финансијско здравље може позитивно оценити.

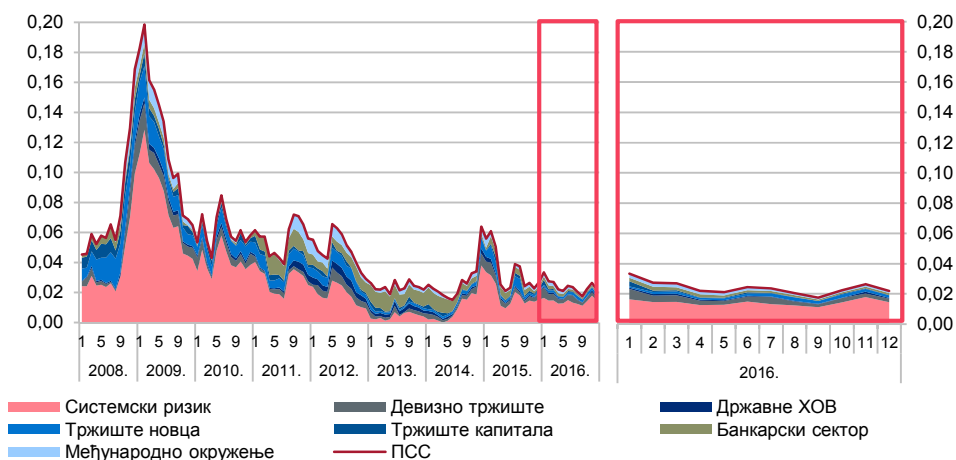
Графикон II.4.2.2. Индекс финансијског стреса (FSIX) и раст БДП-а

Извор: НБС.

Макропруденцијални стрес-тестови Народне банке Србије, који се спроводе тромесечном динамиком, указују на високу отпорност банкарског сектора чак и на најснажније шокове. При најнеповољнијем макроекономском сценарију (који претпоставља високу депрецијацију динара и пад реалних зарада) банкарски сектор Републике Србије, као целина, остаје адекватно капитализован. Такође, чак и у условима изузетно високог одлива депозита (двоструко већег него у октобру 2008. године) домаћи банкарски сектор остаје ликвидан. Поред тога, резултати мрежног моделирања показују да не постоји значајна системска компонента ризика у банкарском сектору Србије као резултат међубанкарске повезаности.

Графикон II 4.2.3. Кретање показатеља системског стреса

Извор: НБС.

Ради идентификације кризних периода, као и оцено нивоа системског стреса финансијског система Републике Србије, развијена је методологија на основу које је конструисан композитни показатељ системског стреса,³⁴ који користе Европски одбор за системски ризик³⁵ и ЕЦБ³⁶ за анализу акумулације ризика у различитим сегментима финансијског система и оцено нивоа укупног системског стреса. Анализа кретања показатеља системског стреса током 2016. године указује на повољна кретања у свим сегментима финансијског система, док је једино на почетку године забележен незнатно повишен ниво стреса, у највећој мери проузрокован кретањима на девизном тржишту и тржишту капитала услед повећане неизвесности на међународном финансијском тржишту. Може се закључити да ниски инфлаторни притисци, доследно спровођење мера фискалне консолидације и структурних реформи, даље ублажавање монетарне политике, уз стабилан банкарски систем, позитивно доприносе јачању отпорности домаћег финансијског система, а самим тим и макроекономској стабилности земље.

II.4.3. Унапређење финансијског система

Народна банка Србије је у току 2016. године, заједно с другим надлежним институцијама, предузимала активности ради унапређења финансијског система Србије.

База података о проценама вредности непокретности у Републици Србији

Као један од ризика с којим се суочава велики број земаља јавља се неадекватна процена вредности непокретности, будући да су банке директно изложене ризику промене њихових цена. Кредити обезбеђени неадекватним колатералом представљају један од узрочника светске финансијске кризе. Како би се унапредила процена вредности непокретности у Републици Србији, Стратегијом за решавање проблематичних кредита и Акционим планом Народне банке Србије за њено спровођење предвиђено је да Народна банка Србије успостави функционалну базу података о проценама вредности хипотекованих непокретности и хипотекарних кредита. Ради реализације наведене активности, Народна банка Србије је у 2015. године донела Одлуку о достављању података о проценама вредности непокретности које су предмет хипотеке и кредитима обезбеђеним хипотеком. У складу с донетом одлуком, банке су обавезне да на месечном нивоу достављају Народној банци Србије наведене податке, на основу којих се формира база података.

³⁴ За више о показатељу системског стреса погледати Годишњи извештај о стабилности финансијског система у 2015. години.

³⁵ <https://www.esrb.europa.eu/pub/rd/html/index.en.html>.

³⁶ <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1426.pdf?6d36165d0aa9ae601070927f3ab799fc>.

Свим банкама је омогућен приступ овој бази, тј. подацима који се односе на процену вредности непокретности. Предвиђено је да се исти приступ омогући и лиценцираним проценитељима након почетка примене Закона о проценитељима вредности непокретности, који је усвојен крајем 2016. године.

Композитни показатељ системског стреса

Ради идентификација кризних периода, као и оцене нивоа системског стреса финансијског система Републике Србије, конструисан је композитни показатељ системског стреса. Овај показатељ пружа доносиоцима одлука значајне и правовремене информације о кретању на финансијским тржиштима, односно појави нестабилности у финансијском систему и могућим импликацијама по финансијску и макроекономску стабилност. Такође, овај показатељ омогућава идентификацију сигнала раног упозорења који даје правовремену информацију о могућем наступању системске кризе. Композитни показатељ системског стреса обухвата 25 показатеља који сагледавају ниво финансијског стреса (низак, умерени и високи) у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних ХоВ, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Планови за 2017. годину

Ради даљег јачања функције финансијске стабилности, у 2017. години планиране су следеће активности:

- у складу с донетим регулаторним пакетом којим се у домаћу регулативу уводи Базел III, биће донете одлуке којима ће се утврдити:
 - стопа контрацикличног заштитног слоја капитала,
 - стопе заштитног слоја капитала за домаће системски значајне банке, и
 - стопа заштитног слоја капитала за структурни системски ризик.
- унапређење израде макропруденцијалних стрес-тестова у складу с новим режимом извештавања који уводи регулаторни пакет Базел III;
- успостављање редовног тромесечног извештавања о кретању кредитне активности и анализи системског ризика финансијског система Републике Србије;
- унапређење апликативног решења базе података о проценама вредности непокретности у делу који се односи на пријем, обраду и анализу података, као и омогућавање приступа бази података о проценама вредности непокретности од стране овлашћених проценитеља.

III. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

III.1. Управљање девизним резервама

Народна банка Србије управља девизним резервама на основу Закона о Народној банци Србије, а у складу са Стратегијом управљања девизним резервама Народне банке Србије. Овом стратегијом утврђени су дугорочни оквир за улагање девизних резерви, начела и основни циљеви улагања, инструменти у које се улаже, начин процене ризика и мерења приноса и извештавање о улагању девизних резерви. Доношењем Стратегије унапређен је процес управљања девизним резервама и повећана његова транспарентност по узору на праксу већине централних банака у свету.

У току 2016. године девизним резервама Народне банке Србије управљало се у складу са Стратешким смерницама за управљање девизним резервама, које је усвојио Извршни одбор. Смерницама се прецизније одређују дозвољене валуте, врсте активе, валутна структура, референтна вредност у односу на коју се мери успешност у управљању девизним резервама, као и неопходна ограничења ради заштите од тржишног и кредитног ризика. У складу са основним принципима сигурности и ликвидности, средства се пласирају код првокласних институција (централних банака, међународних финансијских институција и првокласних иностраних банака), као и у високоликвидне ХоВ чији су издаваоци најразвијеније земље у свету и међународне финансијске институције.

У складу са Смерницама, током 2016. године инвестирање је вршено у краткорочне и дугорочне државне ХоВ најразвијенијих земаља (*Bills, Notes и Bonds*) рочности до десет година, минималног кредитног рејтинга Aa3 према рејтинг агенцији *Moody's*, односно AA– према рејтинг агенцији *Standard & Poor's*.

Такође, инвестирано је у ХоВ минималног кредитног рејтинга Aa2 према *Moody's*, односно AA према *Standard & Poor's* следећих издавалаца:

- обвезнице најразвијенијих земаља емитоване у име државе које нису деноминоване у домаћој валути (*Sovereign*) рочности до пет година;
- обвезнице међународних финансијских институција (*Supranational*) рочности до пет година;
- обвезнице федералних јединица развијених земаља (*Subnational Municipal*) рочности до пет година;
- обвезнице финансијских институција с подршком државе (*Agency*) рочности до пет година;
- обвезнице емитоване на бази квалитетног колатерала (*EUR covered bonds*) рочности до пет година.

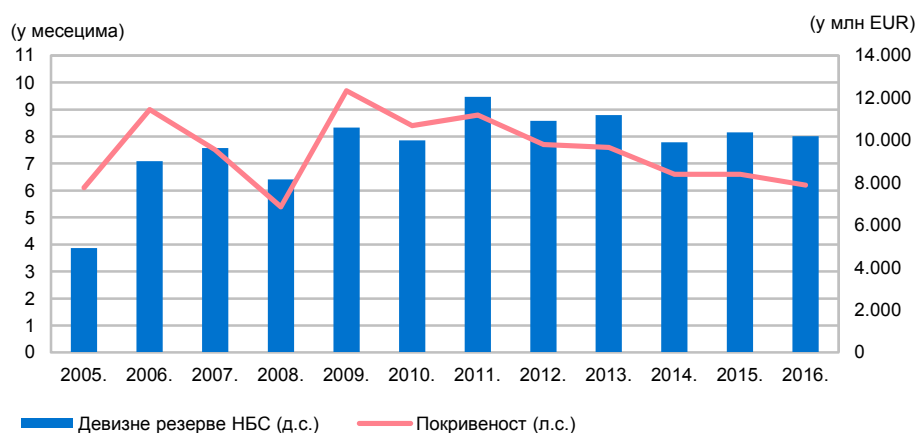
У складу с принципом сигурности, девизне резерве су такође пласиране у краткорочне депозите код централних банака, међународних финансијских институција, као и иностраних комерцијалних банака минималног композитног кредитног рејтинга АА–, на основу оцено о кредитном рејтингу водећих светских рејтинг агенција (*Moody's* и *Standard & Poor's*).

Стање и промена девизних резерви у 2016. години

Девизне резерве Народне банке Србије су 31. децембра 2016. износиле 10.204,6 млн евра и биле су мање за 173,4 млн евра у односу на крај 2015. године. Такав ниво девизних резерви обезбедио је покривеност новчане масе М1 од 207% и више од шест месеци увоза робе и услуга.

У току 2016. године највећи утицај на ниво девизних резерви имао је девизни прилив од продаје ХоВ Републике Србије на домаћем финансијском тржишту у износу од 1.338,2 млн евра.

Графикон III.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: НБС.

По основу коришћења кредита за Републику Србију, преко девизних резерви Народне банке Србије остварен је укупан прилив у износу 448,0 млн евра, и то од ЕИБ-а (235,7 млн евра) за Коридор 10, изградњу обилазнице око

Београда, унапређење објеката правосудних органа, реконструкцију клиничких центара, Град Београд – мост на Сави, развој малих и средњих предузећа и обнову путева и школа; Фонда за развој Абу Дабија за подршку буџету Републике Србије (185,7 млн евра), Светске банке (24,6 млн евра) за пројекат унапређења конкурентности и запошљавања, здравство, потребе Агенције за осигурање депозита, обнову путева, санацију од поплава и унапређење земљишне администрације; Банке за развој Савета Европе (2,0 млн евра) за изградњу и опремање затворских установа.

Већи девизни прилив остварен је по основу обављања привременог платног промета с Косовом и Метохијом у износу од 423,3 млн евра, према Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ, по коме су банке обавезне да девизни прилив који резиденти остваре у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.³⁷

Девизни прилив по основу донација износио је 122,0 млн евра.

У току 2016. године редовно су измириване обавезе према инокредиторима у износу од 1.230,9 млн евра, од чега је исплаћено 91,2 млн евра на име дела превремене отплате дуга према Лондонском клубу поверилаца. Већи девизни одливи реализовани су по основу исплате доспелих ХоВ Републике Србије деноминираних у еврима у износу од 812,5 млн евра, а за сервисирање старе девизне штедње 323,8 млн евра. По основу исплате дуга државе према банкама у земљи исплаћено је 2,6 млн евра. Девизна обавезна резерва банака смањена је у нето износу од 305,0 млн евра. По основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у у 2016. години забележен је девизни одлив у нето износу од 200,0 млн евра.³⁸ Из девизних резерви Народне банке Србије по основу отплате главнице и камате ММФ-у исплаћено је 14,7 млн евра у оквиру стендбај аранжмана из 2009. године, чиме су у потпуности измирене обавезе по основу овог аранжмана.

Нето девизне резерве

Нето девизне резерве Народне банке Србије су на крају 2016. износиле 8.364,0 млн евра и биле су мање за 56,0 млн евра у односу на крај 2015. године.

Народна банка Србије је у 2016. години испунила критеријум у вези с минималним износом нето девизних резерви договорен и дефинисан Техничким меморандумом о разумевању с ММФ-ом. Нето девизне резерве, прерачунато по програмском курсу ММФ-а³⁹ по коме се пратило извршење програма ММФ-а, 31. децембра 2016. године износиле су 7.196,0 млн евра и

³⁷ „Службени лист СРЈ”, бр. 9/01.

³⁸ Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у се исказује у складу с рачуноводственим правилима на дан извршења, а не на дан трговања.

³⁹ Курсна листа Народне банке Србије бр. 187 од 30. септембра 2014. године.

биле су веће за 1.685,0 млн евра од критеријума извршења (доња граница за крај децембра 2016. износила је 5.511,0 млн евра).

Структура и профитабилност девизних резерви

Посматрано по структури, девизне резерве Народне банке Србије су на дан 31. децембра 2016. године чиниле: иностране ХоВ 61,5%, девизна средства на рачунима у иностранству 22,9%, ефективни страни новац 8,4%, злато 6,5% – у трезору Народне банке Србије и на рачуну у иностранству и SDR код ММФ-а 0,7%.

Највећи део девизних резерви, у износу од 6.277,9 млн евра, инвестиран је у ХоВ деноминоване у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога, у дугорочне ХоВ инвестирано је 67,7%, а у краткорочне ХоВ 32,3%.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће врсте активе: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година (САД, Канада, Велика Британија, Немачка, Француска, Холандија, Финска, Аустрија и Белгија), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе (*Supranational, Agencies* и *Sovereign*) и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*).

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће класе активе: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године САД и Француске до јуна 2016. године, купонске ХоВ рока доспећа до једне године – државне ХоВ (САД, Канада, Велика Британија, Француска, Немачка, Холандија, Аустрија, Финска и Белгија), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе (*Supranational, Agencies* и *Sovereign*) и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*).

Део девизних резерви (2.339,0 млн евра) пласиран је на рачунима у иностранству у виду орочених депозита и средстава на текућим рачунима. Од тог износа, 37,0% односи се на пласмане код централних банака (ФЕД, Бундесбанка, Банка Канаде, Народна банка Аустрије и Централна банка Луксембурга) и међународних финансијских институција (*BIS*), а 63,0% на пласмане код првокласних иностраних комерцијалних банака комбинованог (композитног) кредитног рејтинга минимално АА–.

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на крају 2016. године чинили су: евро 61,2%, амерички долар 34,1%, британска фунта 1,6%, канадски долар 1,7%, SDR 0,8% и остале валуте 0,6%.

Народна банка Србије је у 2016. години остварила приход по основу пласмана у иностране ХоВ и камата на девизна средства у укупном износу од 26,5 млн евра.

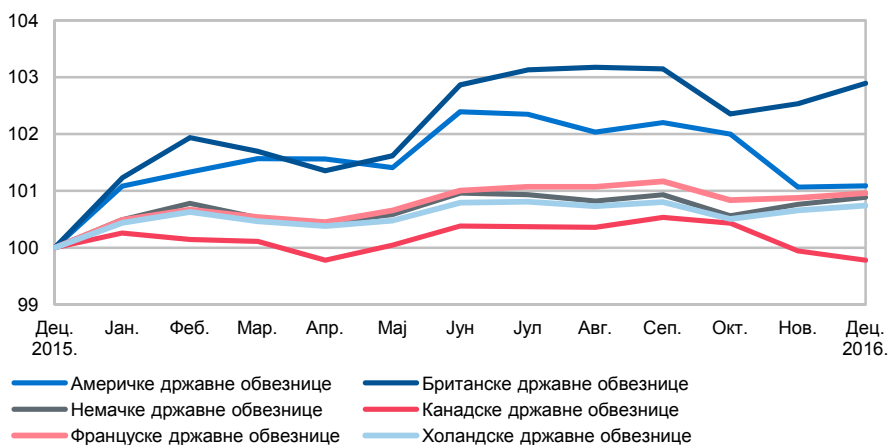
Управљање ризицима

Народна банка Србије је и у 2016. години остала доследна опредељењу да ризик свог портфеља одржава на веома ниском нивоу, што је омогућило очување високог нивоа сигурности и ликвидности чак и у екстремно тешким условима на финансијским тржиштима. Европско тржиште су обележили економска стагнација, и даље присутни дефлаторни притисци, ново смањивање каматне стопе на депозитне олакшице ЕЦБ-а и волатилност услед резултата референдума о изласку Велике Британије из ЕУ. С друге стране, америчко тржиште се опоравило, а ФЕД је повећао циљани распон каматне стопе.

Током 2016. године порасле су стопе приноса америчких и канадских државних обвезница, док су смањене стопе приноса европских и британских државних обвезница. Код европских државних обвезница у портфељу Народне банке Србије забележено је благо смањење стопа приноса на свим рочностима, без промене нагиба криве приноса. Највећи принос у оригиналним валутама било је могуће остварити улагањем у британске државне обвезнице.

Ако се посматра структура тих приноса, може се видети да позитивни приноси у највећој мери потичу од ефеката укамаћења, тј. прихода од наплаћених купона.

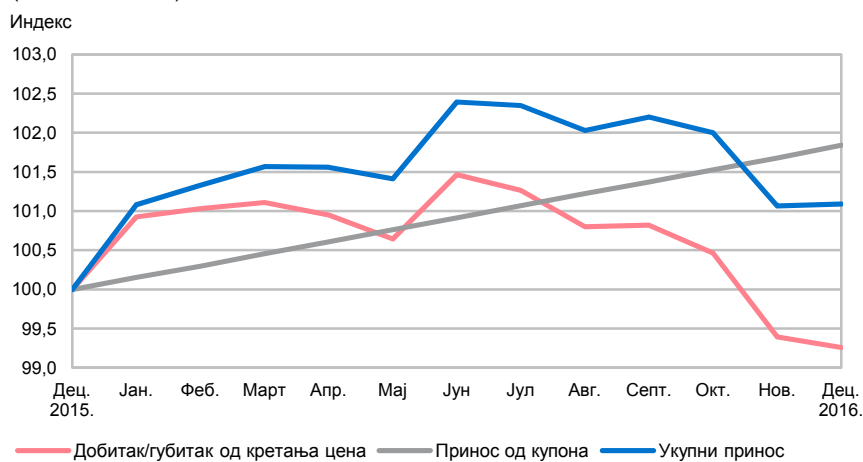
Графикон III.1.2. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути
(дец. 2015 = 100)

Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

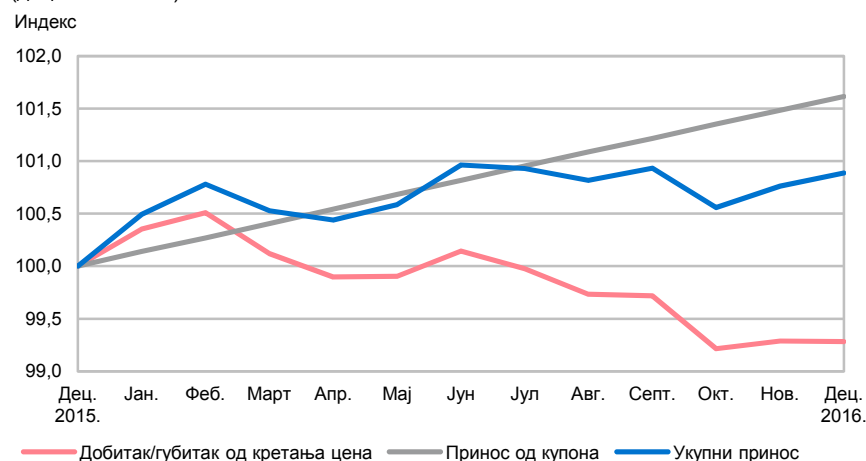
У таквим околностима Народна банка Србије је, пре свега због опрезног приступа у инвестирању и ниске дурације свог портфеља, која се током 2016. године кретала око вредности од 1,4, остварила позитиван принос у сва четири портфеља. Највећи принос од 1,31% остварен је у портфељу у британским фунтама, а затим следе портфељ у америчким доларима са 0,91%, портфељ у канадским доларима са 0,26% и портфељ у еврима са 0,21%.

Графикон III.1.3. Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице (дец. 2015 = 100)

Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

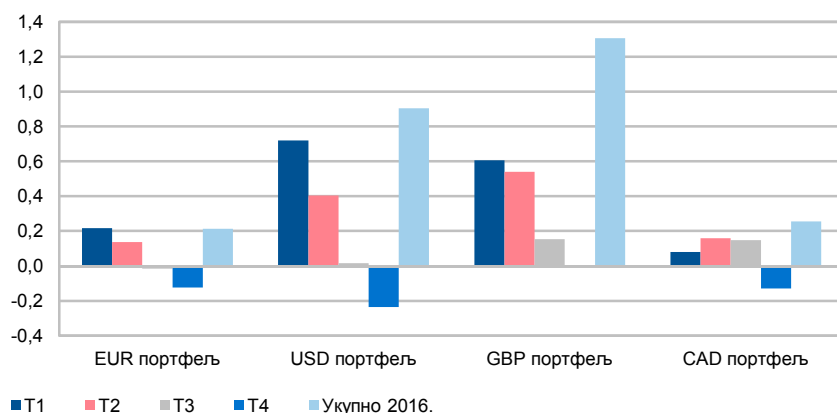
Графикон III.1.4. Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице (дец. 2015 = 100)

Извор: BofA Merrill Lynch и НБС.

Истовремено, сви портфељи Народне банке Србије (у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима) забележили су више приносе у односу на упоредне референтне вредности, тј. бенчмарке.

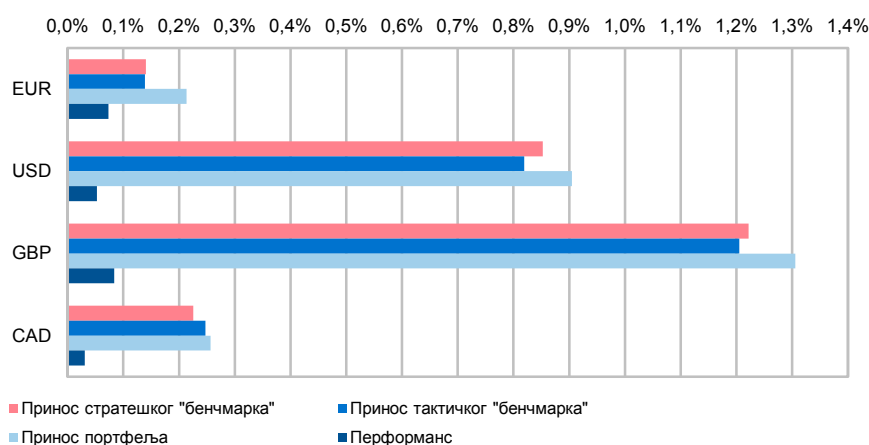
Графикон III.1.5. Принос портфеља у оригиналној валути
(по тромесечјима, у %)

Извор: НБС.

Приноси су остварени углавном у П1, док су у П2 остварени ниски или негативни приноси. То је, између осталог, последица дешавања у вези с референдумом о изласку Велике Британије из ЕУ – тржишта су одреаговала на неизвесност у погледу дуготрајних преговора о будућем односу Велике Британије са ЕУ, која представља битан извор ризика за британску, али и европску економију. Последично, приноси на британске обвезнице су опали, британска фунта је изгубила на вредности, док је Банка Енглеске смањила референтну каматну стопу за 25 б.п., на 0,25%, и повећала обим куповине државних обвезница. Америчко тржиште су обележила очекивања тренутка када ће ФЕД повећати каматне стопе. Референтна каматна стопа је повећана у децембру, када је ФЕД одлучио да повећа циљани распон каматне стопе (*federal funds rate*) за 25 б.п. – на распон од 0,5% до 0,75%.

Графикон III.1.6. Принос портфеља и "бенчмарка"
у оригиналној валути у 2016.

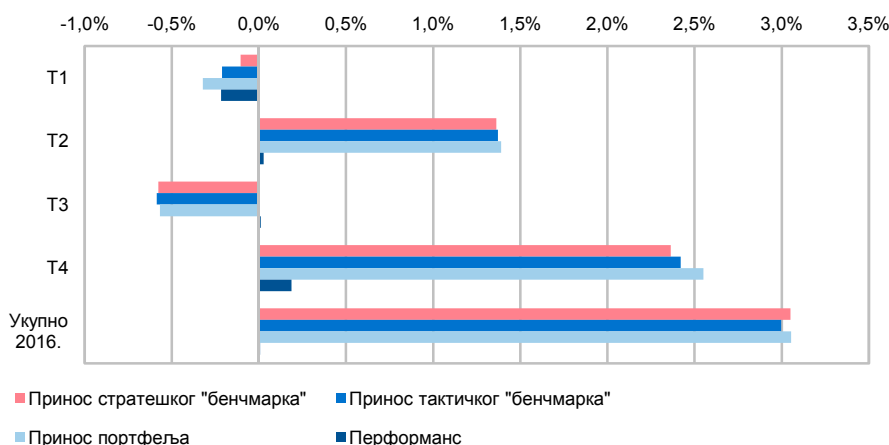

Извор: НБС.

Истовремено, у условима спорог привредног раста и ниске инфлације, ЕЦБ је донела додатне мере – смањење каматних стопа, продужетак програма откупа обвезница за девет месеци, уз смањење месечног обима откупа. То се одразило на депрецијацију евра у односу на амерички долар за 3,1% и у

односу на канадски долар за 5,9%, док је у односу на британску фунту евро апрецирао за 14,8%. Позитивни приноси у оригиналним валутама и чињеница да је динар депрецирао према евр, а последично и према осталим валутама у портфељу (осим према британској фунти), имали су за резултат позитиван принос укупног портфеља прерачунат у динаре, и то у износу од 3,05%.

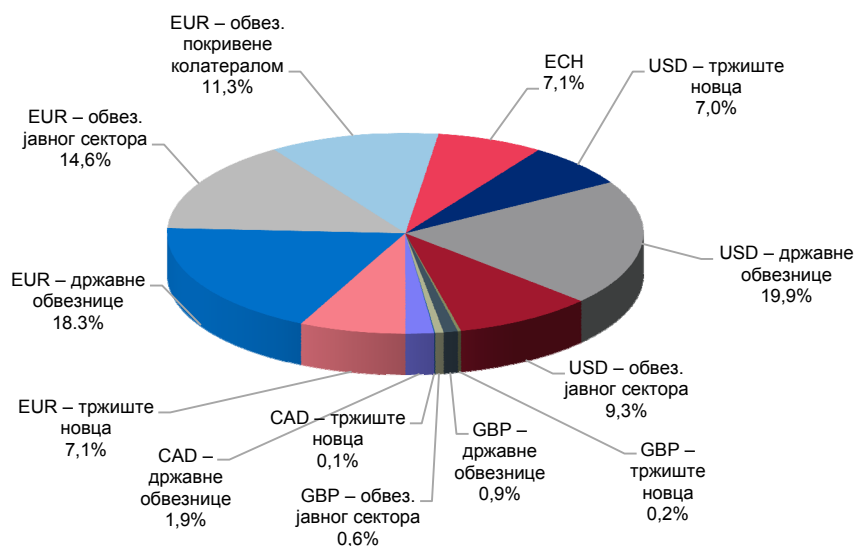
Графикон III.1.7. Укупан принос портфеља и "бенчмарка" прерачунат у динаре, по тромесечјима

Извор: НБС.

Структура инвестиционог портфеља по врстама активе, као и валутна структура, била је у складу са Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

Графикон III.1.8. Структура инвестиционог портфеља (на дан 31. 12. 2016)

Извор: НБС.

Народна банка Србије је током 2016. године инвестирала у високоликвидне обвезнице с ниским тржишним и кредитним ризиком.

Валутни ризик је у великој мери неутралисан усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље, а каматни ризик одржавањем ниске дурације портфеља. О томе сведочи и низак *Value-at-Risk* (*VaR*), којим се процењује вредност тржишног ризика за дати ниво поверења, рачунат по појединачним портфељима и различитим методама обрачуна.

Табела III.1.1. **Вредност изложена ризику (*VaR*) на дан 31. децембра 2016.**

(степен вероватноће 95%, посматрани период један дан)

	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Параметарски <i>VaR</i>	0,04%	0,05%	0,07%	0,05%
Историјски <i>VaR</i>	0,03%	0,05%	0,06%	0,05%
Монте Карло <i>VaR</i>	0,03%	0,05%	0,06%	0,05%

Извор: НБС.

Вредности стрес-теста показују за колико би се процената смањила тржишна вредност портфеља Народне банке Србије у случају наглог и неочекиваног повећања тржишних стопа приноса за 1,00%.

Табела III.1.2. **Стрес-тест на дан 31. децембра 2016.**

(посматрани период један дан)

Сценарио	Промена тржишне вредности			
	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Раст тржишних каматних стопа за 100 б.п.	-1,36%	-1,16%	-1,41%	-1,31%

Извор: НБС.

Ради управљања кредитним ризиком, Народна банка Србије је одредила високе критеријуме за инвестирање у банке чији је минимални композитни рејтинг *AA-*. За државне обвезнице и издаваоце дозвољени минимални рејтинг је *AA-* према рејтинг агенцији *Standard & Poor's* и *Aa3* према рејтинг агенцији *Moody's*, док је за остале хартије у портфељу које нису у пуној гаранцији државе одређен рејтинг од *AA* према агенцији *Standard & Poor's* и *Aa2* према агенцији *Moody's*. Током 2016. године рејтинг агенције *Standard & Poor's* и *Fitch* снизиле су кредитни рејтинг Велике Британије са *AAA* на *AA* ниво, односно са *AA+* на *AA* ниво, као и издavalаца у власништву ове државе. Рејтинг агенција *Standard & Poor's* снизила је и кредитни рејтинг ЕУ са *AA+* на *AA*, док је агенција *Moody's* снизила кредитни рејтинг Аустрије с нивоа *Aaa* на ниво *Aa1* и кредитни рејтинг Финске са *Aaa* на *Aa1*. Кредитни рејтинг осталих издavalаца и обвезница које се налазе у портфељу Народне банке Србије остао је на истом нивоу као и у 2015. години, и то по свим рејтинг агенцијама.

Поред финансијских показатеља из биланса банака, праћени су и други показатељи кредитног ризика као што је петогодишњи *CDS* спред⁴⁰ за банку.

⁴⁰ *CDS* спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни показатељ ризика, односно у њему је укалкулисана имплицитна вероватноћа банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује. *CDS* спред се често показује као бољи показатељ кредитне миграције него што би то били рејтинзи кредитних агенција будући да реагује моментално и резултанта је процена великог броја учесника на тржишту

Сви остали показатељи: варијабилност вишка приноса (*tracking error*), контролно тестирање *VaR* (*backtesting*) и кредитни лимити по страним банкама током 2016. године били су у прописаним оквирима, дефинисаним Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

Планови за 2017. годину

У току 2017. године планира се коришћење и других расположивих финансијских инструмената ради ефикаснијег и флексибилнијег управљања портфељом девизних резерви Народне банке Србије, као и заштите од ризика инфлације и промене међувалутних односа, уз истовремено обезбеђење адекватне апликативне подршке.

Након успешног завршетка пројекта аутоматизације процеса управљања девизним резервама и потпуног елиминисања зависности од екстерне апликације, у току 2017. године планира се даље проширење апликативних решења увођењем нових функција. Тиме ће се омогућити унапређење инвестиционе базе и већа флексибилност у реаговању на промене на тржишту коришћењем финансијских инструмената за заштиту од ризика инфлације и промене међувалутних односа, као и аутоматизација пословних процеса, уз боље коришћење аналитичких и извештајних могућности.

Током 2017. године наставиће се редовне активности које се односе на обављање платног промета са иностранством ради благовременог извршавања свих обавеза Народне банке Србије и Републике Србије, уз стално унапређење међународних банкарских стандарда и праксе, а с тим у вези и сарадња са Министарством финансија – Управом за трезор ради обављања платног промета са иностранством преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства који се води код Народне банке Србије. Наставиће се сарадња и с другим клијентима који у складу са законом имају отворене рачуне код Народне банке Србије.

III.2. Емисија новца и управљање токовима готовине

III.2.1. Издавање новчаница и готовог новца

Готов новац у оптицају

У Републици Србији је у току 2016. године у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

На дан 31. децембра 2016. године у оптицају је било (изван трезора Народне банке Србије, благајни банака и Министарства финансија – Управе за трезор) готовог новца у износу од 159.265 млн динара (новчанице и ковани новац), што је за 13,9% више него на крају 2015. године.

Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 98,7% (157.231 млн динара), а на ковани новац 1,3% (2.034 млн динара), што је релативно непромењена структура у односу на крај 2015.

Апоенска структура готовог новца у оптицају

На крају 2016. године у оптицају је било 263,0 млн комада новчаница, што је за 22,8 млн комада, или 9,5% више него на крају 2015.

Табела III.2.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2015.		31. децембар 2016.	
	У млн динара	У %	У млн динара	У %
5000 динара	12.289	8,9	13.741	8,8
2000 динара	53.421	38,8	69.025	43,9
1000 динара	56.163	40,7	57.305	36,4
500 динара	8.739	6,3	9.171	5,8
200 динара	3.201	2,3	3.459	2,2
100 динара	2.010	1,5	2.171	1,4
50 динара	1.016	0,7	1.114	0,7
20 динара	652	0,5	714	0,5
10 динара	484	0,3	531	0,3
Укупно:	137.975	100,0	157.231	100,0

Извор: НБС.

У односу на 2015, у структури новчаница повећано је учешће новчаница апоена од 2000 динара, смањено је учешће новчаница апоена од 1000 динара и од 500 динара, док је учешће новчаница осталих апоена остало на сличном нивоу.

У 2016. години новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара у готовинском платном промету, у номиналном износу, учествовале су са 94,9%, што је незнатно повећање (0,2 п.п.) у односу на крај 2015. године.

На крају 2016. у оптицају је било 680,9 млн комада кованог новца, што је за 45,0 млн комада, или 7,1% више него на крају 2015. године.

У структури кованог новца највеће је учешће апоена од 1 динара (46,2%), затим следе апоени од 2 динара (24,0%) и од 5 динара (23,8%), док је најмање учешће апоена од 10 динара (3,5%) и апоена од 20 динара (2,5%).

Израда новчаница и кованог новца

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, израђена је додатна количина новчаница

апоена од 10, 20, 50, 100, 500, 1000 и 5000 динара (укупно 138,4 млн комада), уз потпуну реализацију програма израде новчаница за 2016. годину.

Експертиза готовог новца

У 2016. години, у поступку експертизе новца примљеног под сумњом да је фалсификован, откривен је 6.171 комад фалсификованих новчаница готовог новца, што је за 8,9% више него током претходне године. Посматрано у номиналном износу, то повећање износи 18,9% (9.133.400,00 динара у 2016. у односу на 7.681.970,00 динара у 2015). У структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, доминантно учешће имају фалсификоване новчанице од 2000, 1000 и 500 динара, које заједно чине 95,4% укупног броја фалсификованих новчаница готовог новца.

Табела III.2.1.2. **Преглед фалсификованих новчаница готовог новца**
(у комадима)

Врста апоена	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2016.
Комада	182	2.808	2.115	964	4	94	4	0	0	6.171
Учешће у %	2,9	45,5	34,3	15,6	0,1	1,5	0,1	0	0	100

Извор: НБС.

Посматрано по вредности, у структури откривених фалсификата новчаница готовог новца највећи је удео фалсификованих новчаница од 2000 динара, затим 1000, 5000 и 500 динара. Процентуално изражено, та четири апоена заједно чине 99,9% фалсификата готовог новца.

Табела III.2.1.3. **Преглед фалсификованих новчаница готовог новца**
(у хиљадама RSD)

Врста апоена	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2016.
Износ	910	5.616	2.115	482	0,8	9,4	0,2	0	0	9.133,4
Учешће у %	9,96	61,49	23,16	5,28	0,01	0,1	0	0	0	100

Извор: НБС.

Када се откривене фалсификоване новчанице готовог новца ставе у однос с готовим новцем у оптицају, добија се да су на 1 млн комада оригиналних новчаница у оптицају откривена 19,2 комада фалсификованих новчаница готовог новца, а номинално посматрано – на 1 млрд динара у оптицају откривено је 47.593,7 динара фалсификованог новца.

Највећи број откривених фалсификата био је израђен на комерцијалном папиру, коришћењем инк-дет штампача, ласерских штампача или фотокопир апарата у боји новије генерације и спада у групу фалсификата лоше и осредње израде. Један тип фалсификата апоена 1000 динара био је израђен на заштићеном папиру с кончићима, који под ултравиолетним светлом флуоресцирају и који спада у фалсификате добре израде.

Међу откривеним фалсификатима није било фалсификата веома добре израде и опасних фалсификата.

Пригодни ковани новац

У 2016. години није се издавао златни и сребрни пригодни ковани новац поводом догађаја од општег значаја за Републику Србију или догађаја од међународног значаја.

III.2.2. Управљање токовима готовине

Токови готовог новца

У 2016. години банкама је исплаћено укупно 540,8 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 428.730,8 млн динара, што је за 0,2% већа количина (око 0,9 млн комада), а за 0,5% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 2.176,7 млн динара) у односу на претходну годину.

Путем уплата банака у 2016. је примљено 445,3 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 406.881,3 млн динара. То је за 3,3% мања количина (око 15,3 млн комада), а за 1,7% мањи номинални износ новчаница и кованог новца (око 6.997,2 млн динара) него у 2015. У структури уплата и исплата новчаница у номиналном износу достигнуто је приближно уједначено учешће апоена од 1000 и 2000 динара (ниво од око 40% за сваки од та два апоена), што је и био циљ, како би се исти номинални износ уплата и исплата задовољио мањом количином новчаница. Учешће осталих апоена новчаница у структури уплата и исплата у номиналном износу остало је на приближно истом нивоу као у 2015. години.

Код кованог новца, као и ранијих година, приметна је знатна неравнотежа између уплата и исплата како по количини, тако и по номиналном износу – уплаћено је свега 2,9 млн комада, у номиналном износу од 26,8 млн динара, а исплаћено 73,9 млн комада, у номиналном износу од 234,0 млн динара. Таква неравнотежа довела је до тога да се, као и ранијих година, потребе готовинског платног промета за кованим новцем задовољавају додатном изградом кованог новца.

Обрада и уништај новца

У бројачницама Народне банке Србије обрађено је укупно 442,3 млн комада новчаница, у номиналном износу од 415.178,1 млн динара, од чега је 81% новчаница (357,6 млн комада) издвојено као подобно за оптицај, а 19% (84,7 млн комада) као неподобно за оптицај. Учешће подобних новчаница у номиналном износу било је 91% (376.161,6 млн динара).

Коефицијент обрта новца у оптицају, који се рачуна као однос укупног броја обрађених новчаница и укупног броја новчаница у оптицају, у 2016. години износио је 1,7.

Током 2016. године уништено је укупно 83,7 млн комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 38.148,9 млн динара. Индекс обнове оптицаја (количина уништених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) износио је 31,8. Такође, уништено је и 5,6 млн комада новчаница свих апоена израђених с грешком (макулатурних новчаница).

Уходан је процес обраде новчаница и кованог новца (уведен крајем 2008. године), који се сада обавља на три аутоматска система за сортирање, паковање и уништај новчаница *BPS 1040*, два аутоматска система за сортирање новчаница *BPS 216*, четири аутоматска система за сортирање новчаница *BPS C4-4S* и на две машине за обраду новчаница *Numeron F*. У 2016. настављено је са унапређењем нове организације процеса обраде новчаница, која подразумева да се обрада новца обавља у свим филијалама Народне банке Србије.

Планови за 2017. годину

Ради реализације стратешких и оперативних циљева усмерених на обезбеђење адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају и попуњавање залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2017. изради додатна количина од 80,0 млн комада новчаница (апоени од 200, 50, 20 и 10 динара). Што се тиче кованог новца, процењено је да не постоји потреба за израдом додатне количине у 2017.

Током 2016. започете су активности у вези са евентуалном израдом сребрњака с ликом Николе Тесле и опционо је дефинисана реализација тог пројекта у 2017.

III.2.3. Активности филијала Народне банке Србије

Пословање филијала Народне банке Србије у 2016. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Београду

Филијала у Београду је у 2016. Години, у процесу управљања токовима готовине и другим вредностима, обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама,

послове пријема ефективног страног новца од државних органа, послове продаје пригодног кованог новца и послове са оставама.

Табела III.2.3.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2016.	Индекс 2016/2015.
	У 2015.	У 2016.		
Уплате готовог новца банака	219.052.851.000	228.633.728.000	228.633.728.000	104,4
Исплате готовог новца банкама	258.008.283.125	250.560.897.850	250.560.897.850	97,1
Уплате ЕЧН од банака	143.946.552*	29.814.418*	3.681.254.764**	20,7
Уплате ЕЧН од државних органа	2.128.288*	1.667.084*	205.838.696**	78,3
Исплате ЕЧН банкама	299.053.044*	263.437.102*	32.527.184.889**	88,1
УКУПНО			515.608.904.199	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 30. 12. 2016.

Извор: НБС.

Укупне уплате готовог новца од банака у 2016. биле су за 4,4% више, а укупне исплате банкама за 2,9% ниже у поређењу са 2015. Уплате ефективног страног новца од банака, у номиналном износу, забележиле су знатан пад у односу на 2015. годину (79,3%), док су исплате ефективног страног новца банкама смањене у мањој мери (11,9%). Од државних органа у 2016. је примљено укупно 1,7 млн евра, што је за 21,7% ниже него претходне године.

Филијала у Београду је у 2016. години обрадила 373,2 млн комада новчаница (11,5% мање него у 2015), односно 359,3 млрд динара (12,5% мање него у 2015), као и сав ефективни страни новац примљен од банака на територији Републике Србије, тј. 8,3 млн комада новчаница, у противвредности од 762,3 млн евра.

У поступку обраде поништено је и уништено 65,8 млн комада новчаница, укупне вредности 31,3 млрд динара, или 17,6% укупног броја обрађених новчаница, што је незнатно више у односу на претходну годину. Посматрано у номиналном износу, обрађено је 21,3% мање ефективног страног новца у односу на претходну годину, док је број комада обрађених новчаница био мањи за 19,6%.

На експертизу, под сумњом на фалсификат, послата су 3.563 комада новчаница готовог новца и 292 комада новчаница ефективног страног новца.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала 2,2 млн комада меничних бланкета, у износу од 110,9 млн динара, имала 20 продаја пригодног кованог новца, у износу од 183.783,81 динар, примила 22 и издала 20 остава (на дан 31. децембра 2016. године на стању су биле 244 оставе).

Табела III.2.3.2. **Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Обрађено		Укупно у 2016.	Индекс 2016/2015.
	У 2015.	У 2016.		
Обрада готовог новца				
- номинална вредност	405.946.352.277	359.328.238.849	359.328.238.849	88,5
- број комада	426.708.678	373.205.367	373.205.367	87,5
Обрада ЕСН				
- номинална вредност	968.202.787*	762.252.768*	94.117.102.446**	78,7
- број комада	10.266.121	8.257.356	8.257.356	80,4
УКУПНО				
- номинална вредност			453.445.341.295	
- број комада			381.462.723	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 30. 12. 2016.

Извор: НБС.

С обзиром на то да располаже електронском базом података која садржи копије извода и налога с рачуна републичких органа, правних лица и радњи, Филијала у Београду је у овом периоду обрадила 124 захтева за издавање извода – налога за плаћање и извештаја о променама и стању рачуна (коју је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања) и издала 60 обавештења о плаћању на име пронађених података.

Филијала у Новом Саду

У Филијали у Новом Саду у 2016. години остварено је 2.899 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 607 трансакција уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 115,2 млрд динара. Сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и других државних органа обрађен је приликом пријема на благајнама Филијале. У посматраном периоду, у Филијали је у оквиру трезорског пословања евидентиран пријем 12 нових и издавање три затворене оставе.

Табела III.2.3.3. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду
(у RSD)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2016.	Индекс 2016/2015.
	У 2015.	У 2016.		
Уплате готовог новца	60.350.489.000	54.964.587.500	54.964.587.500	91,1
Исплате готовог новца	42.859.373.500	53.693.422.500	53.693.422.500	125,3
Уплате ЕЧН од банака	23.759.937*	12.566.622*	1.551.629.722**	52,9
Уплате ЕЧН од државних органа	3.475.743*	2.029.516*	250.589.008**	58,4
Исплате ЕЧН банкама	35.937.612*	38.543.943*	4.759.109.293**	107,3
УКУПНО			115.219.338.023	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 30. 12. 2016.

Извор: НБС.

Поред наведених послова, Филијала је у оквиру благајничког пословања банкама комисионарима извршила предају 442.526 меничних бланкета, у номиналном износу од 22,1 млн динара. Такође, физичким и правним лицима у 22 трансакције продата су 272 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од 190,5 хиљада динара. На благајнама Филијале примљено је 540 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, које су прослеђене на даљу експертизу.

Током посматраног периода предмет обраде готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Новом Саду, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 96,4 млн комада новчаница, у номиналном износу од 77.175,9 млн динара. У поступку обраде извршен је поништај 10,7 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 3.527,6 млн динара, и уништај 3,5 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 1.342 млн динара. Приликом обраде издвојено је 66 комада новчаница, које су послате на експертизу под сумњом на фалсификат. У поступку обраде издвојен је 3.441 комад ваноптицајног кованог новца и 40 комада ваноптицајних новчаница, којима је истекао рок замене.

Филијала у Новом Саду је у 2016. обрадила 144 захтева за издавање преписа извештаја о променама на рачунима које је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћање.

Филијала у Нишу

Филијала у Нишу је у току 2016. године, у делу управљања токовима готовине, пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи), остварила обим пословања у укупној вредности од 112,4 млрд динара.

У оквиру 1.513 трансакција, укупне уплате готовог новца од пословних банака и Управе за трезор у 2016. износиле су 49,8 млрд динара, што је за 7,9% мање у односу на 2015, док су укупне исплате у оквиру 2.314 трансакција износиле 57,8 млрд динара, што је за 1,0% више него у претходној години.

Уплате ефективног страног новца од пословних банака износиле су 18,9 млн евра и биле су мање за 32,0% у односу на претходну годину, док су исплате ефективног страног новца износиле 17,3 млн евра, што је за 37,2% мање у односу на 2015.

Од државних органа примљено је укупно 3,0 млн евра, или 6,3% више у односу на претходну годину.

Филијала у Нишу је у 2016. обрадила 18,9 млн комада новчаница, у номиналном износу од 29,6 млрд динара, као и 1,1 млн новчаница ефективног страног новца, у износу од 99,5 млн евра.

Табела III.2.3.4. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2016.	Индекс 2016/2015.
	у 2015.	у 2016.		
Уплате готовог новца	54.107.973.000	49.808.924.000	49.808.924.000	92,1
Исплате готовог новца	57.202.915.500	57.796.739.000	57.796.739.000	101,0
Уплате ЕСН од банака	27.776.085*	18.884.801*	2.331.749.814**	68,0
Уплате ЕСН од државних органа	2.847.209*	3.026.107*	373.640.391**	106,3
Исплате ЕСН банкама	27.470.207*	17.258.156*	2.130.904.215**	62,8
УКУПНО			112.441.957.420	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за динара на дан 30. 12. 2016.

Извор: НБС

На благајнама Филијале током 2016. примљено је 626 новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом на фалсификат и оне су прослеђене на даљу експертизу.

Филијала је у оквиру трезорског пословања евидентирала предају клијентима 11 затворених остава, а физичким лицима је кроз једну трансакцију извршена продаја пригодног кованог новца издања Народне банке Србије, у укупном износу од 56.169,0 динара.

Поред наведених послова, Филијала је банкама комисионарима предала 307.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 15,3 млн динара.

С обзиром на то располаже делимичном електронском базом података у вези с налозима из извештаја о стању и променама на жиро рачунима које је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, у току 2016. обрађено је 26 захтева и издато 18 преписа налога из извештаја.

Филијала у Крагујевцу

Филијала у Крагујевцу је у 2016. у оквиру 3.424 трансакције уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор, 540 трансакција уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима и 2.751 трансакције продаје и откупа ефективног страног новца с физичким лицима – остварила обим пословања у укупној вредности од 87,4 млрд динара.

Табела III.2.3.5. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2016.	Индекс 2016/2015.
	У 2015.	У 2016.		
Уплате готовог новца	46.532.104.500	43.258.690.720	43.258.690.720	93,0
Исплате готовог новца	36.828.008.000	33.720.120.720	33.720.120.720	91,6
Уплате ЕСН од банака	43.217.268*	36.253.845*	4.476.345.601**	83,9
Исплате ЕСН банкама	64.988.685*	47.719.897*	5.892.085.484**	73,4
Уплате ЕСН од државних органа	97.875*	25.064*	3.094.710**	25,6
Откуп ЕСН од физичких лица	152.288*	132.275*	16.285.420***	86,9
Продаја ЕСН физичким лицима	124.479*	84.383*	10.390.971***	67,8
УКУПНО			87.377.013.626	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 30. 12. 2016.

*** У динарској противвредности обрачунатој по дневном средњем курсу.

Извор: НБС.

Поред наведених послова, Филијала у Крагујевцу је банкама комисионарима предала 273.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 13,6 млн динара. Филијала је обавила и 11 трансакција продаје пригодног кованог новца, у укупном износу од 115.634,69 динара. На благајнама Филијале примљено је 415 комада новчаница готовог и ефективног страног новца, у укупном износу од 532.660,00 динара, под сумњом да су

фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену и оне су прослеђене на даљу експертизу. Филијала је обављала и пријем остава и ефективног страног новца од државних органа, те је на крају извештајног периода на стању имала 62 остава.

Филијала у Крагујевцу је у 2016. години обрадила 11 захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања.

Филијала у Ужицу

Банке су у 2016. години на шалтерима Филијале у Ужицу уплатиле готовог новца у износу од 29,9 млрд динара и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 32,8 млрд динара. Уплате готовог новца су у 2016. смањене у односу на 2015. годину, док су исплате готовог новца повећане. Уплате ефективног страног новца од банака и државних органа у 2016. години су смањене у односу на 2015, док су исплате ефективног страног новца банкама повећане.

Табела III.2.3.6. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2016.	Индекс 2016/2015.
	у 2015.	у 2016.		
Уплате готовог новца банака	33.561.479.500	29.942.978.500	29.942.978.500	89,2
Исплате готовог новца банкама	31.458.910.500	32.771.485.500	32.771.485.500	104,2
Уплате ЕСН од банака	2.007.405*	793.688*	97.998.483**	39,5
Уплате ЕСН од државних органа	31.745*	10.600*	1.308.806**	33,4
Исплате ЕСН банкама	14.969.210*	16.363.219*	2.020.404.285**	109,3
УКУПНО			64.834.175.574	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 30. 12. 2016.

Извор: НБС.

У 2016. банкама комисионарима је предато 194.000 меничних бланкета, у износу од 9,7 млн динара, што је 1,0% мање него у 2015. години. Поред тога, од банака је примљено 199 новчаница готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат/обојене и оне су прослеђене на даљу експертизу. Такође, вршена је и продаја нумизматичког новца, и то 224 комада, у номиналном износу од 2,2 млрд динара.

Филијала у Ужицу је у току 2016. године обрадила 14 захтева који се односе на издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до краја 2002. водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања.

Планови за 2017. годину

У трезорском и благајничком пословању планирају се даља техничко-технолошка унапређења у области рада с готовином и ефективним страним новцем.

У делу управљања токовима готовине планирано је да се отпочне с пословима машинске прераде новца.

III.3. Платни систем

III.3.1. Активности у области платног система

Народна банка Србије као оператор платног система

Народна банка Србије је оператор два платна система за процесирање плаћања у динарима у земљи – *RTGS (Real Time Gross Settlement)* система и клиринг система, као и система међубанкарског и међународног клиринга у девизама. У *RTGS* систему и клиринг систему почетком године била су 34 учесника, од чега 30 банака, Управа за трезор Министарства финансија Републике Србије, затим Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности, Удружење банака Србије и Народна банка Србије. У децембру 2016. *Bank of China Srbija* а.д. Београд постала је члан *RTGS* система и клиринг система. У систему међубанкарског и међународног клиринга у девизама била су 22 учесника, од чега 16 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и пет банака из Босне и Херцеговине. Посредством *RTGS* система и клиринг система у 2016. реализовано је укупно 200,3 млн плаћања, укупне вредности 49.382,5 млрд динара. Укупан број плаћања био је за 6,6% виши у односу на 2015, док је вредност промета била за 11,8% нижа. У укупном броју плаћања, *RTGS* плаћања су учествовала са 72,1%, а клиринг плаћања са 27,9%, при чему се на *RTGS* плаћања односио највећи део вредности оствареног промета (99,2%). Распоживост *RTGS* система и клиринг система у 2016. години износила је 100%.

RTGS систем

Посредством *RTGS* система, тј. система за поравнање међубанкарских и хитних плаћања у реалном времену по бруто принципу, у 2016. години реализовано је укупно 144,5 млн плаћања, укупне вредности 48.961,5 млрд динара. Просечна месечна вредност промета у *RTGS* систему износила је 4.080,1 млрд динара, а највећи промет остварен је у марту и износио је 4.667,7 млрд динара.

Табела III.3.1.1. **Вредност промета и број плаћања у RTGS систему**
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

2016.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	9,5	4.256,6	224,0
Фебруар	19	11,4	3.821,1	201,1
Март	23	12,2	4.667,7	202,9
Април	20	11,7	4.278,5	213,9
Мај	20	12,2	3.972,6	198,6
Јун	22	12,2	4.202,7	191,0
Јул	21	11,9	3.590,3	171,0
Август	23	12,1	3.850,9	167,4
Септембар	22	12,0	3.949,9	179,5
Октобар	21	12,3	4.020,3	191,4
Новембар	21	12,8	4.099,9	195,2
Децембар	22	14,2	4.250,9	193,2
Укупно	253	144,5	48.961,5	
			Месечни просек: 4.080,1	Дневни просек: 194,1

Извор: НБС.

Клиринг систем

Путем клиринг система, тј. система за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нето обрачуна, у 2016. је

Табела III.3.1.2. **Вредност промета и број плаћања у клиринг систему**
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

2016.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	3,5	27,7	1,5
Фебруар	19	4,6	32,4	1,7
Март	23	4,6	35,9	1,6
Април	20	4,2	33,9	1,7
Мај	20	4,9	34,9	1,7
Јун	22	4,7	36,2	1,6
Јул	21	4,4	35,2	1,7
Август	23	4,9	37,2	1,6
Септембар	22	4,4	35,7	1,6
Октобар	21	4,9	35,8	1,7
Новембар	21	5,3	36,5	1,7
Децембар	22	5,4	39,7	1,8
Укупно	253	55,8	421,0	
			Месечни просек: 35,1	Дневни просек: 1,7

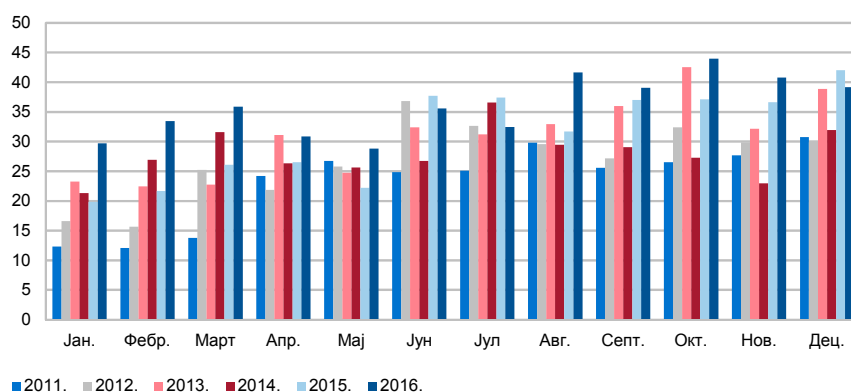
Извор: НБС.

реализовано 55,8 млн плаћања, укупне вредности 421,0 млрд динара. Просечна месечна вредност оствареног промета у клиринг систему износила је 35,1 млрд динара, а највећи промет остварен је у децембру и износио је 39,7 млрд динара.

Систем међубанкарског и међународног клиринга у девизама

Систем међубанкарског и међународног клиринга у девизама је платни систем који процесира плаћања између банака у Републици Србији у еврима, као и плаћања с банкама из Босне и Херцеговине. Трансакције плаћања између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини обављају се по принципу мултилатералног нето обрачуна.

Графикон III.3.1.1. **Вредност промета у међународном клирингу**
(у млн EUR)

Извор: НБС.

Током 2016. у овом систему је реализовано 52.765 плаћања, укупне вредности 431,3 млн евра. Број плаћања већи је за 12,9% у односу на 2015, а вредност плаћања за 14,7%. Просечна месечна вредност оствареног промета износила је 35,9 млн евра, а највећи промет остварен је у октобру и износио је 44 млн евра. Распоживост овог система у 2016. години износила је 100%.

Нормативна активност

Након ступања на снагу новог Закона о платним услугама у октобру 2015, нормативна активност у области платних услуга била је највећим делом усмерена на примену тог закона и подзаконских аката донетих на основу њега и с тим у вези с поступањем по захтевима за давање мишљења и одговора у вези с тумачењем одредаба прописа којима се уређује пружање платних услуга у Републици Србији.

Настављено је са упознавањем заинтересованих страна – грађана и привреде с новим прописима у форми презентација и саветовања. Поред тога, организован је и округли сто за представнике медија, на коме су новинари

могли да поставе питања и да се упознају с кључним новинама новог правног оквира у области пружања платних услуга.

Надгледање платног система

С обзиром на специфичне карактеристике и значај платног система за економију земље, регулисање његовог функционисања је неопходно како би се редуковала могућност да дође до системских поремећаја и обезбедила стабилност читаве финансијске инфраструктуре. Стога Народна банка Србије има за циљ да инструментима који јој стоје на располагању обезбеди да се још у фази успостављања, а касније и у току самог пословања платног система примене мере које ће осигурати његов стабилан и сигуран рад и адекватно управљање ризицима у том систему.

С тим у вези, током 2016. године Народна банка Србије је била усмерена на разматрање захтева за давање дозволе за рад платног система и проверу испуњености захтева утврђених Законом о платним услугама и подзаконским актима донетим на основу овог закона. Оцењујући испуњеност захтева који се тим законом намећу оператору платног система, а који се односе на организационе, кадровске и техничке услове, систем управљања и унутрашњих контрола, као и континуирано управљање ризицима у платном систему – Народна банка Србије је у новембру и децембру 2016. године донела два решења о давању дозволе за рад и једно решење о одбијању захтева за давање дозволе за рад платног система.

Планови за 2017. годину

За потребе даљег одржавања сигурног и стабилног рада платних система, Народна банка Србије ће наставити да ради на развоју процеса перманентног надзора над пословањем оператора, у делу пословања који се односи на управљање радом тих платних система, а наставиће се и континуирано праћење и одржавање сигурности и високог степена расположивости платних система чији је оператор Народна банка Србије.

Такође, Народна банка Србије ће пружати подршку промовисању савремених видова безготовинског плаћања, нарочито е-плаћања и е-трговине, имајући у виду њихов значај у погледу унапређења интернет пословања, а нарочито интернет предузетништва.

III.3.2. Принудна наплата

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. Закона о платном промету од 2003. године.

У 2016. години је од организационих јединица пореских управа, царине, судова, јавних извршитеља и осталих надлежних органа примљено, исконтролисано и евидентирано укупно 427.038 основа за принудну наплату,

што је за 7,9% више у односу на претходну годину. На то је у великој мери утицао повећан број закључака о дозволи извршења јавних извршитеља, што је последица почетка примене новог Закона о извршењу и обезбеђењу од 1. јула 2016, којим су смањене надлежности суда, а проширене надлежности јавних извршитеља у спровођењу извршења. Уједно је доносиоцима враћено укупно 22.825 решења због неисправности. Од укупног броја примљених решења, за дужнике код којих се принудна наплата не спроводи електронски (синдикати, скупштине станара и остали који имају исте матичне бројеве) односи се 331 решење.

Нешто више од половине примљених основа за принудну наплату (54,1%) чине решења примљена од привредних, основних, прекршајних судова и јавних извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан је број примљених решења о одлагању извршења решења и обустави извршења (укупно 21.252). У структури решења примљених од организационих јединица републичких пореских управа и пореских јединица локалне самоуправе евидентан је велики број решења о привременим мерама за обезбеђење наплате пореских потраживања забраном пореском обвезнику да новчане обавезе према трећим лицима измирује асигнацијом, цесијом, компензацијом и на други начин (укупно 83.231).

Осим по наведеним решењима, Народна банка Србије поступа и по решењима судова о отварању, обустави и закључењу стечајног поступка над дужницима. У 2016. је примљено 437 решења о отварању стечаја, 271 решење о закључењу поступка стечаја, 16 решења о обустави поступка стечаја, као и 43 решења о обустави стечајног поступка због продаје стечајног дужника. Поред тога, примљено је и 238 решења о отварању претходног стечајног поступка с мерама обезбеђења, као и 55 решења о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације. Како се принудна наплата на терет дужника клијената банака спроводи разменом електронских порука с банкама и Управом за трезор, у 2016. години је размењено више од 9,7 млн порука.

Током 2016. издато је 26.379 потврда о броју дана блокаде рачуна, укупном износу блокаде и редоследу одређеног налога у евиденцији неизвршених основа и налога блокираног дужника у принудној наплати, као и других података из базе података, који се наплаћују по Тарифи Народне банке Србије. Велики број потврда и података издат је без наплате накнаде по захтеву надлежних државних органа и организација. Дат је и велики број одговора на упите и захтеве странака упућених писмено и преко кол-центра, а странкама је омогућено и да преко интернет презентације Народне банке Србије добију одређене податке упитом у Регистар блокираних дужника, Регистар примљених неизвршених решења у принудној наплати, Регистар меница и овлашћења, као и коришћењем веб-сервиса за добијање одређених података.

Сходно прописима, Народна банка Србије доносиоце решења – привредне и основне судове и јавне извршитеље – свакодневно обавештава о

решењима која су извршена у целости, као и о решењима која нису извршена у року од 15 дана од дана пријема у принудној наплати.

Сагласно одредбама Закона о привредним друштвима, Народна банка Србије је у 2016. Агенцији за привредне регистре доставила 7.718 захтева за брисање из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године.

Од октобра 2015. године, сходно одредбама Закона о платним услугама, Народна банка Србије води Јединствени регистар рачуна физичких лица – потрошача. На основу 28.321 примљеног захтева од овлашћених лица и органа, у 2016. години Народна банка Србије је доставила податке о рачунима за 35.954 физичка лица.

У 2016. инициран је и одржан већи број састанака с државним органима ради решавања конкретних проблема поступања Народне банке Србије по њиховим налозима, као и разматрања могућности и начина за електронску размену података. Такође, завршено је успостављање споразума око размене података са Агенцијом за привредне регистре. Народна банка Србије се ангажовала и на успостављању контаката с другим надлежним регистарским органима ради добијања, повезивања и ажурирања података о привредним субјектима за чију регистрацију су они надлежни.

Планови за 2017. годину

У 2017. биће настављени започети послови у вези са успостављањем контаката с надлежним регистарским органима (надлежна министарства, судови, коморе и др.). Наставиће се и са активностима на нормативној регулативи послова принудне наплате, као и са активностима на даљем и свеобухватном електронском повезивању и размени података с доносиоцима решења, пре свега са судовима и пореским управама.

III.3.3. Платне картице

У оквиру функције управљања системом националне платне картице *DinaCard*, Народна банка Србије утврђује стратегију развоја система, као и стандарде, процедуре и документацију ради регулисања међусобних односа чланова и учесника у *DinaCard* систему. Активности су усмерене и на развој нових производа и сервиса у овом систему и њихову промоцију у складу са усвојеном стратегијом развоја, а у сарадњи с банкама чланицама *DinaCard* система. Народна банка Србије такође прати рад *DinaCard* система са аспекта сигурности свих чланова и учесника, тј. дефинише техничке стандарде и процедуре, управља и надгледа рад централног свича за ауторизацију трансакција и система за клиринг трансакција, спроводи сертификацију и пружа подршку члановима и учесницима у вези с технологијом платних картица и обавља друге оперативне послове у вези с пословањем *DinaCard* система. Поред тога, Народна банка Србије учествује и у анализи и изради регулативе из области платних картица, сарађује са системима платних

картица и другим релевантним институцијама и организацијама у земљи и иностранству ради праћења међународних прописа, стандарда, нових пословних модела и технолошких иновација из домена картичног пословања и обавља послове поравнања за домаћи промет по платним картицама у *DinaCard*, *Visa* и *MasterCard* системима.

Од свог оснивања, 2003. године, *DinaCard* систем се континуирано развијао и на крају 2016. у њему је учествовало 27 пословних банака и десет процесорских кућа. Број трансакција у систему у 2016. износио је преко 41 млн, уз остварени промет од преко 121 млрд динара. Од тога, 70% трансакција и 32% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине на банкоматима и *POS* терминалима на шалтерима банака. Доминантна је била употреба дебитних платних картица, којима је у протеклој години остварено преко 97% промета и трансакција. На крају 2016. године на тржишту је постојало преко 2 млн *DinaCard* платних картица. Распољивост платног система *DinaCard* у 2016. била је 100%.

Основне активности у 2016. години

Основне активности Народне банке Србије у домену управљања националном платном картицом у 2016. обухватале су:

- свичинг, клиринг и поравнања по основу трансакција у *DinaCard* систему и поравнања по основу трансакција насталих у Републици Србији у *Visa* и *MasterCard* системима платних картица;
- сарадњу са осталим учесницима *DinaCard* система и подршку приликом увођења нових производа;
- рад на пројекту преласка *DinaCard* платних картица с магнетном траком на платне картице с чипом;
- наставак сарадње с компанијом *Discover Financial Services* у домену ширења прихватне мреже *DinaCard* картица у иностранству и омогућавање њиховог коришћења у интернет плаћањима;
- присуство на скуповима *European Switches Forum* на којима се прате европски трендови у домену пословања националних картичних система и учешће у раду Берлин групе, међународног удружења усмереног на развој техничких стандарда за процесирање трансакција платним картицама;
- учешће у изради предлога домаће регулативе у домену пословања с платним картицама.

Током 2016. године у *DinaCard* систему реализовани су специјални кобренд и лојалти програми с појединим домаћим компанијама који би требало да повећају коришћење домаће платне *DinaCard* картице. Поред тога, настављена је сарадња с Дирекцијом за електронску управу Министарства за државну управу и локалну самоуправу на пројекту који ће грађанима омогућити плаћање обавеза према држави *DinaCard* картицама преко интернет странице еУправе, чиме ће ова плаћања постати ефикаснија, бржа и

једноставнија. Такође, отпочео је и рад на пројекту који ће омогућити плаћање *DinaCard* картицом на интернет страници Народне банке Србије за услуге које она пружа.

Планови за 2017. годину

У 2017. години планирано је интензивирање сарадње с банкама чланицама *DinaCard* система у погледу издавања *DinaCard* картица, преласка картица с магнетним записом на картице с чипом, пословима сертификације за издавање и прихватање *DinaCard* картица с чипом и прихватања *DinaCard* картица на интернету. Очекује се и завршетак сертификације *ProCredit* банке за прихватање *DinaCard* картица на продајним местима, као и завршетак успостављања система за плаћање *DinaCard* картицом на интернет страници Народне банке Србије. Такође, у плану је и да се појачају промотивне активности у вези с националном платном картицом, у које спада и израда новог веб-сајта *DinaCard* система, као и осмишљавање новог лога *DinaCard* картице.

III.4. Остале активности

III.4.1. Економска истраживања и статистика

Економска истраживања

Главни циљ економских истраживања у Народној банци Србије јесте пружање аналитичке подршке Извршном одбору и Савету гувернера при доношењу одлука из својих домена. Поред тога, циљ економских истраживања је и унапређење екстерне комуникације с тржиштима и широм и стручном јавношћу. С обзиром на примарни циљ, економска истраживања у 2016. години била су усмерена пре свега на области које су од кључног значаја за обављање законом дефинисаних активности Народне банке Србије, тј. очување ценовне и финансијске стабилности. Како су бројни изазови из међународног окружења обележили одлуке о монетарној политици и у 2016. посебна пажња је посвећена анализама одлука највећих централних банака о монетарним политикама и њиховом утицају на нашу економију, као и кретањима на међународном финансијском и робном тржишту и њиховом утицају на домаће економске токове. Ипак, захваљујући успешном спровођењу фискалне консолидације и процеса структурних реформи, наша економија је у 2016. унапредила своје макроекономске фундаменте и смањила своју осетљивост на негативне потресе из међународног окружења у односу на претходни период.

Приликом дефинисања стратегије и доношења мера монетарне политике у 2016. години полазило се од анализа домаћих макроекономских кретања, пројекције и оцене инфлације и економске активности, уз уважавање фактора из међународног окружења.

У области анализе текућих макроекономских кретања, на месечном нивоу су рађене пројекције инфлације, као и анализа фактора одступања од тих пројекција. Посебна пажња посвећена је кретању цена хране, с обзиром на њихову волатилност, која је често последица поремећаја на тржишту услед осетљивости понуде појединих производа на временске услове. Поред тога, значајан део анализа у овом домену посвећен је кретању цена примарних производа на светском тржишту, пре свега нафте, имајући у виду промену смера њиховог деловања на укупну инфлацију у 2016. За потребе предвиђања месечних и тромесечних стопа инфлације коришћени су и економетријски модели развијани током претходних година.

Средњорочне пројекције инфлације и економске активности израђиване су у тромесечној динамици, уз анализу главних ризика њиховог остварења и утицаја на монетарну политику. Редовно је оцењиван утицај инструмената монетарне политике на инфлацију и економску активност. Поред тога, редовно је рађена и оцена монетарних услова. Уз оцену ситуације на кредитном тржишту, акценат је стављен и на праћење кретања на тржишту новца и капитала, уз анализу ликвидности како динарског, тако и девизног тржишта. Израђиване су и монетарне пројекције, с посебним акцентом на пројекцију кредита и депозита.

Све пројекције и анализе макроекономских кретања презентоване су јавности на тромесечном нивоу путем Извештаја о инфлацији. Поред тога, Извештај о инфлацији је садржао и осврте на различите актуелне теме, попут оцене утицаја ауто-индустрије на раст извоза Србије, оцене утицаја пољопривредне производње на БДП, оцене утицаја Брегзита на Србију, оцене утицаја базног ефекта цена хране и нафтних деривата на инфлацију и др.

Имајући у виду значај инфлационих очекивања економских субјеката у режиму циљања инфлације, настављена је пракса израде и објављивања *Извештаја о резултатима анкете о инфлационим очекивањима* на месечном нивоу. Поред тога, настављено је и са спровођењем анкете о кредитној активности банака која прати услове и стандарде на кредитном тржишту и објављивањем резултата анкете у оквиру *Извештаја о резултатима анкете о кредитној активности банака* на тромесечном нивоу. Такође, у тромесечној динамици настављено је и са објављивањем извештаја *Трендови у кредитној активности*, који пружа детаљнији увид у кретања на кредитном тржишту, услове задуживања привреде и становништва и оцену понуде и тражње за кредитима.

Током године редовно су анализирана и кретања у реалном сектору, на тржишту рада и платнобилансна кретања. У оквиру реалног сектора нагласак је био на анализама и пројекцијама раста и структуре раста реалног и номиналног БДП-а, с производне и расходне стране. У тим пројекцијама су

коришћене и експертске процене, које су имале за циљ укључивање ефеката економских политика, пољопривредне сезоне, најзначајнијих привредних пројеката, као и фактора из међународног окружења. У домену тржишта рада, месечно и тромесечно, праћени су сви расположиви показатељи и анализиран је њихов утицај на макроекономске токове, а рађене су пројекције кретања најважнијих показатеља тржишта рада.

У оквиру платнобилансних кретања, рађене су анализе и пројекције компонената платног биланса, а посебна пажња је посвећена ефектима раста цене нафте, ефектима страних директних инвестиција на извозне перформансе и утицају кретања потрошње и инвестиција на реални раст увоза. У оквиру финансијског рачуна нагласак је био на праћењу токова капитала и ефектима дивергентних монетарних политика највећих централних банака на те токове. Поред тога, посебна пажња посвећена је односима размене, односно праћењу и пројектовању извозних и увозних цена. Пројектован је спољни дуг и оцењивана и екстерна одрживост земље, под различитим претпоставкама у вези с кретањем кључних макроекономских величина у средњем року.

Узимајући у обзир спровођење фискалне консолидације и структурних реформи, вршено је континуирано праћење извршења републичког и консолидованог буџета, монетарног ефекта фискалне политике, а рађене су и оцене утицаја фискалних кретања на остале макроекономске показатеље. Такође, праћен је и пројектован јавни дуг и оцењивана његова одрживост у средњем року, уз анализу исплативости задуживања државе у различитим валутама и процену осетљивости трошкова сервисирања јавног дуга на промене девизног курса.

С обзиром на то да дешавања у међународном окружењу у великој мери одређују макроекономска кретања у малим и отвореним економијама попут Србије, значајан сегмент текућих анализа односио се и на процену утицаја фактора из међународног окружења на Србију. Значај тих фактора је био посебно наглашен с обзиром на актуелне геополитичке тензије, турбуленције на међународном робном и финансијском тржишту и дивергентне монетарне политике највећих централних банака. Важан део анализа односио се и на макроекономска кретања у земљама у региону и зони евра, које су наши најзначајнији спољнотрговински партнери.

Настављене су активности на унапређењу модела за средњорочне пројекције Народне банке Србије: структура модела је ревидирана, поједини коефицијенти модела су уз помоћ Бајесове технике оцењивања рекалибрисани, а укључене су и нове променљиве како би се добила прецизнија пројекција инфлације, тј. повећала поузданост модела. Унапређен је модел за пројекцију БДП-а и започет развој модела који предвиђа кретања на тржишту рада. Такође, настављено је и с даљим развојем модела опште економске равнотеже за високо евроизоване привреде, са акцентом на финансијски сектор, који пружа додатну подршку аналитичким капацитетима Народне банке Србије.

Настављена је организација истраживачких семинара, на којима су до сада учешћа узели предавачи с водећих универзитета у Европи и САД, као и из других централних банака. Истраживачки семинари овог типа од великог су значаја за подизање стандарда економских истраживања у Србији, а њихов квалитет чини Народну банку Србије препознатљивом у европским размерама и доприноси јачању њеног кредибилитета у међународним оквирима.

Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије обавља послове званичне статистике, у складу са одредбама Закона о званичној статистици („Службени гласник РС”, бр. 104/2009), чланом 68. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015), као и петогодишњим статистичким програмом и годишњим плановима. Подаци се прикупљају, контролишу, обрађују и објављују за различите статистичке области (монетарна, финансијска, платнобилансна статистика и статистика међународне инвестиционе позиције) ради подршке економској политици. Поменуте статистике користе се у Народној банци Србије за извештаје и анализе, а користе их и учесници на домаћем и иностраним финансијским тржиштима, домаће и међународне финансијске институције, научни институти, медији и шира јавност.

Током претходних година Народна банка Србије је учинила додатне напоре ради прилагођавања статистичким стандардима и захтевима ЕУ, а пре свих захтевима Евростата и ЕЦБ-а.

Народна банка Србије сарађивала је с другим државним институцијама у процесу координације статистичких активности и припреми Програма званичне статистике, а активно је учествовала и у изради Плана званичне статистике за 2017. годину.

У оквиру монетарне и финансијске статистике, Народна банка Србије је крајем године припремила измене прописа у области извештавања банака о каматним стопама на кредите и депозите, који укључују додатне информације у вези са индексацијом каматних стопа и поделом привредних субјеката по величини. Од новембра 2016. године Народна банка Србије на редовној основи доставља податке ЕЦБ-у у области статистике каматних стопа банака. Подаци се достављају месечно, у складу с прописаним календаром и у потпуној су сагласности с прописима ЕЦБ-а у тој области.

У области статистике државних финансија, главне развојне активности током 2016. године биле су усмерене на извештавање о процедури у случају прекомерног дефицита (*EDP*). Народна банка Србије је у сарадњи с Републичким заводом за статистику започела да на редовној основи (у априлу и октобру) доставља податке Евростату. Ради унапређења статистике државних финансија (*GFS*), током 2016. године Народну банку Србије је два пута посетила међународна техничка мисија ММФ-а.

У области статистике платног биланса, Евростату су у прописаном року (месечно, тромесечно и годишње) достављени сви извештаји: платни биланс и међународна инвестициона позиција, међународна трговина услугама и стране директне инвестиције. Према извештају Економског и финансијског комитета ЕУ о напретку у остваривању акционог плана у области економске, монетарне и финансијске статистике за 2017. годину, достављени подаци за 2016. годину из области платног биланса, међународне трговине услугама, страних директних инвестиција и међународне инвестиционе позиције, њихов обухват, као и начин достављања, оцењени су као веома добри и високо усклађени с прописима ЕУ у области статистике.

У 2016. години Народна банка Србије је у сарадњи с Републичким заводом за статистику започела рад на пројекту „Извори података неопходни за израчунавање показатеља за процедуру у случају макроекономских неравнотежа”, који се реализује у оквиру вишекорисничког програма претприступне помоћи „ІРА 2014”. Основни циљ пројекта је да се сагледа у којој мери су подаци који би се достављали Евростату за израчунавање показатеља доступни, поуздани, затим које су методе прикупљања и верификације тих података, као и доступност временских серија.

У оквиру сарадње са Евростатом, представници Народне банке Србије присуствовали су редовним састанцима радних група за статистику у случају прекомерног дефицита сектора државе, платног биланса, страних директних инвестиција, међународне трговине услугама и Комитета за монетарну, финансијску и платнобилансну статистику, а учествовали су и у радионици посвећеној писању извештаја о квалитету и метаподацима за показатеље одрживог развоја у организацији Републичког завода за статистику и Евростата.

Крајем године извршене су припреме за програм посете техничке мисије ММФ-а, посвећен изворима података за платни биланс и међународну инвестициону позицију Србије.

Планови за 2017. годину

Како би се наставило с пружањем подршке доношењу одлука о монетарној политици, у плану је даљи рад на унапређењу аналитичких и истраживачких активности, уз поклањање посебне пажње даљем стручном и професионалном усавршавању запослених и развоју подстицајног истраживачког амбијента. Као и до сада, приоритет ће бити и задржавање пуне транспарентности у раду Народне банке Србије и наставак ефикасне комуникације с јавношћу, уз задржавање кључне улоге главног инструмента комуникације – Извештаја о инфлацији. Очекује се и наставак одржавања презентација стручној и широј јавности, као и активно учешће на домаћим и међународним скуповима посвећеним економској и монетарној политици.

У оквиру аналитичког рада, планирано је даље унапређење анализе инфлације, реалног и монетарног сектора, међународног окружења, тржишта

рада и фискалне политике. Посебна пажња биће посвећена анализи кретања цена примарних производа и анализи ефеката очекиване нормализације монетарних политика, као и оцени ефеката најважнијих економских политика у Србији. Такође, радиће се и на унапређењу модела за пројекцију инфлације и БДП-а, као и модела за пројекцију показатеља на тржишту рада, уз анализу њихових перформанси и мерење грешака предвиђања. У плану је и развој помоћних модела за пројекцију инфлације и БДП-а. Такође, планиран је даљи рад на моделу помоћу кога се врши оцена дугорочних трендова реалне економије, као и одступања у односу на њих. Наставиће се рад на развоју модела опште економске равнотеже, с планом да се користи у анализама трансмисионог механизма монетарне политике.

Као резултат анализе екстерне конкурентности Србије, у плану је публиковање извештаја који има за циљ сагледавање структуре и стања српског извоза у поређењу с преткризним периодом, препознавање слабости, али и могућности да се повећа извоз и оцени утицај појединих фактора на конкурентност.

Када је у питању област истраживања, израда радног папира *Модел опште економске равнотеже за српску економију* налази се у завршној фази и биће објављен у сарадњи с централном банком Чешке. Такође, за потребе пројекта *Јачање статистичког система Србије побољшањем методологија и стандарда кроз примену добре праксе*, који финансира ЕУ, планира се израда показатеља одрживог развоја *Реални ефективни девизни курс – 37 трговинских партнера*.

И у области статистике наставиће се с даљим усклађивањем домаћих прописа и методологија с прописима ЕУ из домена монетарне, финансијске и платнобилансне статистике. Један од приоритета биће и учешће у радној групи за израду Нацрта преговарачке позиције Републике Србије за међувладину конференцију о приступању Републике Србије ЕУ за поглавље 18 Статистика, чији је координатор Републички завод за статистику. Такође, планирано је да се настави с реализацијом пројекта „Извори података неопходни за израчунавање показатеља за процедуру у случају макроекономских неравнотежа”. Поред тога, биће настављено и редовно извештавање Евростата у области платнобилансне статистике у вези с процедурама у случају прекомерног дефицита (*EDP*). Током 2017. очекује се и да банке започну са измењеном формом извештавања у вези с каматним стопама на кредите и депозите.

У октобру 2017. године планирано је да Народна банка Србије буде домаћин Европског комитета за прикупљање података из финансијских извештаја привредних друштава (*ECCBSO – European Committee of Central Balance-Sheet Data Offices*).

III.4.2. Међународна сарадња

Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Квота Републике Србије код ММФ-а повећана је 10. фебруара на 654,8 млн *SDR*, у складу са ступањем на снагу реформе квота и управљања ове институције. Народна банка Србије измирила је обавезе по основу повећања квоте наше земље.

Настављена је интензивна сарадња с ММФ-ом на спровођењу економског програма у оквиру актуелног стендбај аранжмана из предострожности. Резултати у спровођењу договореног програма бољи су од очекиваних, а Одбор извршних директора ММФ-а дао је позитивне оцене свих тромесечних разматрања економског програма.

Након успешно завршене прве фазе процеса приступања Републике Србије ЕУ (*screening*), а на основу позива Савета ЕУ, отпочеле су припреме за отварање преговора по појединачним поглављима. Нова фаза у процесу приступања ЕУ условила је потребу за ажурирањем друге ревизије Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ (*NPAА*), као и припрему трећег Програма економских реформи (*ERP*).

У оквиру процеса придруживања, чији је крајњи циљ пуноправно чланство у ЕУ, Народна банка Србије је наставила да испуњава преостале обавезе у областима из њене надлежности, утврђене Споразумом о стабилизацији и придруживању.

Међународни монетарни фонд

Ступањем на снагу свеобухватне реформе квота и управљања ММФ-а 26. јануара повећане су квоте земаља чланица укупно за 100%, што је највеће повећање квота у историји ове институције. У складу са одлуком ММФ-а, квота Републике Србије повећана је са 467,7 млн *SDR* на 654,8 млн *SDR*. Народна банка Србије је измирила обавезе по основу повећања квоте наше земље 10. фебруара (25% средствима из девизних резерви, а 75% у динарима).

Актуелни трогодишњи стендбај аранжман из предострожности, који је Одбор извршних директора ММФ-а одобрио 23. фебруара 2015, успешно се спроводи. Главни циљеви економског програма подржаног овим аранжманом јесу јачање јавних финансија, повећање отпорности финансијског сектора и структурне реформе којима би се успоставила основа за постизање одрживих стопа привредног раста. Аранжман је одобрен из предострожности, што значи да ће се средства користити само у случају платнобилансних потреба.

Поводом разматрања резултата договореног економског програма мисија ММФ-а је током 2016. боравила у Београду три пута – од 18. до 26. фебруара, од 9. до 21. јуна и од 20. октобра до 1. новембра, у оквиру четврте, пете и шесте ревизије аранжмана, као и у периоду од 19. до 23. септембра 2016. због

разговора о фискалној политици у преосталом делу 2016. и буџету за 2017. Током посета истакнуто је да су остварени веома добри резултати и да су сви квантитативни критеријуми извршења постављени програмом испуњени. Оцењено је да су фискални резултати знатно бољи од планираних, да се привредни раст убрзава, да је инфлација ниска и стабилна, а да се дефицит текућег рачуна платног биланса смањује. Мисија је подржала опрезно ублажавање монетарне политике, а током шестог разматрања позитивно је оценила намеру Народне банке Србије да снизи циљ за инфлацију. Позитивно су оцењене реформе и у финансијском сектору које се односе на примену Стратегије за решавање проблематичних кредита и реформу државних финансијских институција. С друге стране, наводи се да је за трајно фискално побољшање неопходно убрзати спровођење структурних реформи.

Представници Народне банке Србије учествовали су на Пролећном заседању ММФ-а и Групације Светске банке, као и на Годишњој скупштини ових међународних финансијских институција. Делегацију Републике Србије предводио је гувернер Народне банке Србије.

Светска банка

У оквиру реализације програма „Стратешки оквир за партнерство за фискалне године 2016–2020”,⁴¹ Светска банка је током 2016. одобрила Републици Србији следеће зајмове: у априлу Пројекат модернизације и оптимизације државне управе (*Modernization and Optimization of Public Administration Program*), у износу од 69 млн евра; у октобру Други програмски зајам за развој и реструктурирање државних предузећа (*Second Programmatic State Owned Enterprise Reform – SOEDPL2*), у износу од 89,8 млн евра, као и додатно финансирање, у износу од 35 млн евра за Пројекат изградње ауто-пута на Коридору 10.

У периоду од марта 2002. до краја 2016. Светска банка одобрила је Републици Србији финансијска средства за програмске и пројектне зајмове у укупном износу од 2,2 млрд евра, од чега је искоришћено 1,68 млрд евра.

У Народној банци Србије реализована је техничка мисија Светске банке у вези с Програмом за дознаке и плаћања (*Remittances and Payments Program*), на коме су учествовали и представници релевантних финансијских институција у Републици Србији. Овај програм финансирао је Секретаријат за економске послове Швајцарске (*Swiss State Secretariat for Economic Affairs – SECO*) и реализује се у више изабраних земаља ради повећања ефикасности плаћања међународним дознакама развојем иновативних платних механизма.

⁴¹ Фискална година Светске банке обухвата период од 1. јула текуће до 30. јуна наредне године.

Европска унија

Након успешно завршеног аналитичког пресека стања (*screening*) и процене Европске комисије да је ниво усаглашености правног поретка Републике Србије с правним тековинама ЕУ задовољавајући, током 2016. Савет ЕУ је позвао Републику Србију да поднесе преговарачке позиције за преговарачке области Финансијске услуге и Економска и монетарна политика, којима руководи Народна банка Србије, и Слободно кретање капитала, где је другонадлежна институција. Позиви за подношење преговарачке позиције током 2016. упућени су и за преговарачке области у којима Народна банка Србије учествује као члан: Право привредних друштава, Заштита потрошача и заштита здравља и Финансијска и буџетска питања. Преговори у оквиру преговарачког поглавља Финансијски надзор успешно су настављени током 2016, имајући у виду да је Република Србија 18. марта приступила Међународној конвенцији о сузбијању фалсификовања новца давањем сукцесорске изјаве без резерви, чиме је испуњен један од услова за затварање овог поглавља.⁴² С обзиром на то да се једна од подобласти у оквиру преговарачког поглавља Правда слобода и безбедност односи на фалсификовање евра, Народна банка Србије учествује у процесу извештавања, праћења и вредновања спровођења Акционог плана за ово поглавље, које је отворено на трећој Међувладиној конференцији о приступању Републике Србије ЕУ 18. јула.

Током 2016. настављена је израда друге ревизије Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ. Отпочињање припрема за отварање преговора по појединачним поглављима условило је потребу за ажурирањем постојећег Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ, с обзиром на то да његов садржај чини и основу за припрему преговарачких позиција у оквиру појединачних поглавља. За потребе израде овог документа, који је Влада усвојила 17. новембра, Народна банка Србије је припремила прилоге у оквиру 11 преговарачких група у чијем раду учествује, обухватајући детаљне планове за усклађивање законодавства Републике Србије из надлежности Народне банке Србије с правним тековинама ЕУ. Такође, Народна банка Србије је учествовала и у изради дела документа који се односи на Економске критеријуме у оквиру тачака 2.1.2. Макроекономска стабилност и 2.1.6. Развој финансијског сектора.

У оквиру процеса придруживања, представници Народне банке Србије наставили су да учествују у телима формираним за праћење спровођења Споразума о стабилизацији и придруживању. Током састанака Одбора за надгледање спровођења Споразума о стабилизацији и придруживању, у Бриселу, 12. априла, представљена су најновија макроекономска кретања и стање у финансијском сектору. На састанку Пододбора за унутрашње

⁴² Текст Међународне конвенције с пратећим протоколом објављен је у „Службеном гласнику РС” 12. априла.

тржиште и заштиту конкуренције, у Бриселу 1. децембра, разматрана су питања која се односе на развој законодавства Републике Србије у области финансијских услуга. Поред представљања стања у банкарском сектору и најновијих регулаторних реформи, представници ЕУ упознати су и са законодавним напретком у областима осигурања и финансијске инфраструктуре, у оквиру које је представљен Нацрт закона о финансијском обезбеђењу.

Поред учешћа у преговарачком процесу и спровођењу обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању, Народна банка Србије је и током 2016. припремила и прилоге за Годишњи извештај Европске комисије о напретку (*Progress Report*). Извештај је објављен 9. новембра. У погледу економских критеријума (економије) уопштено, у Извештају је констатовано да је Србија умерено спремна за развој функционалне тржишне економије. Похваљени су резултати фискалне и структурне политике, као и перспективе привредног раста и смањења унутрашње и екстерне неравнотеже. Истакнуто је да је присутан опоравак кредитне активности, али да проблем и даље представља ниво *NPL*. Оцењено је да је одређени напредак направљен у погледу подршке малим и средњим предузећима и предузетницима, али да се ти правни субјекти и даље суочавају с бројним изазовима, који се огледају у непредвидивом пословном окружењу, великим парафискалним наметима и тешко доступним и скупим изворима финансирања. У погледу преговарачких поглавља у којима водећу и важну улогу има Народна банка Србије (Слободно кретање капитала, Финансијске услуге и Економска и монетарна политика), Европска комисија је оценила да је Република Србија делимично спремна.

Значајан допринос Народна банка Србије је имала и у оквиру трећег циклуса припреме Програма економских реформи (*ERP*) за период 2017–2019. Предлог материјала за припрему овог документа који је садржао податке о текућим економским кретањима и изгледима за средњорочни период у домену монетарне политике, политике девизног курса, инфлације, дешавања у финансијском сектору, као и екстерном сектору, с нагласком на оцену екстерне конкурентности привреде и анализу међународне инвестиционе позиције земље – достављен је Министарству финансија крајем 2016, док су 9. новембра достављени коментари и допуне Народне банке Србије у вези с Приоритетном структурном реформом 7, која се односи на пакет мера за побољшање приступа финансијским средствима за мала и средња предузећа и предузетнике.

Током 2016. представници Народне банке Србије учествовали су на Годишњем министарском дијалогу о економској политици између ЕУ, тј. министара финансија и гувернера централних банака држава чланица и земаља Западног Балкана и Турске, који је одржан у Бриселу, 25. маја, у оквиру Савета за економска и финансијска питања ЕУ (*ECOFIN*). На састанку су усвојени заједнички закључци, с појединачним препорукама за сваку земљу. Годишњем министарском дијалогу претходили су састанци у

организацији Економског и финансијског комитета (*Economic and Financial Committee – EFC*), уз активно учешће представника Народне банке Србије.

Током 2016. Народна банка Србије је наставила да активно учествује у пројекту Немачке агенције за међународну сарадњу (*GIZ*), као и у оквиру *PLAC II* пројекта „Правна подршка преговорима”, који финансира ЕУ.

Такође, Народна банка Србије поднела је на разматрање Канцеларији за европске интеграције предлог пројекта „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу европских интеграција”, који би био финансиран средствима претприступне помоћи ЕУ (*Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA*). Предлог пројекта је прихваћен почетком децембра 2016. и очекује се да ће у 2017. години отпочети његова реализација.

У процесу програмирања међународне развојне и претприступне помоћи ЕУ (*IPA II*) у периоду 2014–2020, Народна банка Србије је заступљена у секторским радним групама за реформу јавне управе и конкурентност.

Током 2016. настављено је коришћење средстава Фонда револвинг кредита Републике Србије (иницијално донација ЕУ), која ће бити расположива и у наредном периоду за финансирање малих и средњих предузећа и предузетника. Народна банка Србије, као агент Републике Србије, наставила је да обавља послове администрирања, управљања и контроле наменског коришћења ових средстава.

Имајући у виду интересовање привредних друштава и предузетника из сектора пољопривреде за средства Фонда револвинг кредита Републике Србије, Народна банка Србије покренула је преко Министарства финансија иницијативу да се ова средства учине доступним и крајњим корисницима из овог сектора. Министарство привреде и Министарство пољопривреде и заштите животне средине подржали су ову иницијативу и очекује се да Влада донесе одлуку којом ће се омогућити да средства Фонда буду расположива и за финансирање пројеката привредних друштава, задруга и предузетника регистрованих за пољопривредну делатност.

У периоду од 2001. до 2016. из Фонда револвинг кредита Републике Србије крајњим корисницима одобрена су 1.032 кредита, у укупном износу од 106,5 млн евра. Током 2016. спроведена је контрола наменског коришћења средстава 19 кредита из Фонда револвинг кредита Републике Србије у пет посредничких банака и три кредита код крајњих корисника.

Европска банка за обнову и развој

Континуирана финансијска подршка *EBRD* одвија се од 2001, а закључно са 31. децембром 2016. ова институција одобрила је Републици Србији средства кредита у износу од 3,9 млрд евра, од чега је искоришћено 3,12 млрд евра. Одобрена средства намењена су за финансирање инфраструктурних пројеката, сектору енергетике и саобраћаја, као и за подршку локалним самоуправама. Такође, преко финансијских посредника, *EBRD* подстиче

привредну активност и развој малих и средњих предузећа у области прехрамбене индустрије, трговини, грађевинарству, сектору услуга и др.

Након обезбеђења одговарајућег правног оквира и успостављањем макроекономске равнотеже створени су предуслови који су омогућили да *EBRD*, као прва међународна финансијска институција, емитује на домаћем тржишту обвезнице деноминоване у динарима, у вредности од 2,5 млрд динара, ради обезбеђења динарских средстава за кредитирање српске привреде.

EBRD је у 2016. успоставила Програм подршке малим и средњим предузећима у домаћој валути. Циљ програма је пружање подршке земљама учесницама у спровођењу реформи и развијању тржишта капитала, повећању приступа повољном финансирању у домаћој валути за мала и средња предузећа и повећању доступности извора финансирања у домаћој валути. Спровођење овог програма у Републици Србији омогућено је потписивањем Меморандума о разумевању између Министарства финансија, Народне банке Србије и *EBRD* у фебруару 2017.

У редовном Извештају о транзицији (*Transition Report*) *EBRD*, у коме је дат приказ макроекономских кретања и структурних реформи у земљама у успону, за Србију је истакнуто да је остварен привредни раст, да мере фискалне консолидације дају резултате и да су инфлаторни притисци ниски. Позитивно су оцењене реформе у вези са усвајањем законских измена ради стимулisanja инвестиција и побољшања пословног амбијента, с тим да је оцена да је напредак у процесу приватизације и даље ограничен.

Банка за међународна поравнања

Народна банка Србије је чланица *BIS*-а и учествује у капиталу са 2.920 акција. Такође, представници Народне банке Србије учествују у раду редовних годишњих скупштина ове институције, чији је основни циљ да пружи подршку централним банкама у обезбеђењу монетарне и финансијске стабилности, као и подстицање међународне сарадње у тим областима.

Народна банка Србије је активан члан Мреже за унапређење управљања централним банкама у оквиру *BIS*-а, која доприноси унапређењу размене релевантних информација између чланица ове институције.

Европска инвестициона банка

Од 2001. до краја 2016. ЕИБ је обезбедила финансијску подршку јавном и приватном сектору Републике Србије у износу од 4,17 млрд евра, од чега је искоришћено око 3,48 млрд евра. Кредити су намењени за инфраструктурне пројекте, финансијски сектор, сектор енергетике, здравство, образовање и индустрију.

Апекс зајмови ЕИБ-а, који су од 2002. одобрени Републици Србији за развој малих и средњих предузећа, предузећа средње тржишне

капитализације и локалну самоуправу, реализују се преко Народне банке Србије, као агента Републике Србије. Средства четири Апекс зајма, у укупном износу од 565 млн евра, искоришћена су за финансирање 630 пројеката, а пети Апекс зајам за мала и средња предузећа и друге приоритете, у укупном износу од 500 млн евра, користи се кроз три транше. Из прве транше од 150 млн евра ЕИБ је одобрила финансирање 184 пројекта, у износу од 148,4 млн евра.

Финансијски уговор којим је омогућена реализација друге транше петог Апекс зајма, у износу од 150 млн евра, закључен је 13. јуна 2016. између Републике Србије, ЕИБ и Народне банке Србије, а ступио је на снагу почетком децембра 2016. Новина код ове кредитне линије јесте спровођење иницијативе за послове за младе Западног Балкана, у оквиру које ЕИБ намерава да пружи подршку малим и средњим предузећима и предузећима средње тржишне капитализације која промовишу запошљавање млађег становништва. У ту сврху, за пројекте који подржавају запошљавање младих издвојено је до 75 млн евра.

У 2016. спроведена је контрола наменског коришћења средстава 12 кредита из Апекс зајмова ЕИБ-а у девет посредничких банака и три кредита код крајњих корисника.

Односи с Париским клубом поверилаца

У оквиру Париског клуба поверилаца, настављене су активности у вези са закључењем новог билатералног споразума с Руском Федерацијом.

Народна банка Србије, као агент државе за сервисирање дуга, успешно је реализовала активности на извршавању обавеза према Париском клубу поверилаца.

Билатерална финансијска сарадња

Народна банка Србије спровела је активности у вези са испуњењем Уговора о зајму за буџетску подршку, закљученог октобра 2016. између Владе Републике Србије, као зајмопримца, и Фонда за развој Абу Дабија, као зајмодавца, у износу од 3.673 млн емиратских дирхама (око 1 млрд америчких долара).

Поводом одржавања мешовитих комитета за економску сарадњу с Руском Федерацијом, Чешком Републиком и Републиком Белорусијом, припремљене су информације из надлежности Народне банке Србије, уз учешће представника Народне банке Србије на мешовитим комитетима с Руском Федерацијом и Чешком Републиком.

У оквиру примене Споразума о питањима сукцесије, наставило се с реализацијом активности на заједничкој пријави потраживања у ликвидационом поступку над агенцијама Југобанке и Београдске банке у

Њујорку коју је Народна банка Србије поднела у име и за рачун држава сукцесора бивше СФРЈ.

Средства првог кредита Републике Италије од 33,25 млн евра за развој малих и средњих предузећа, који се реализује преко Народне банке Србије, као агента Републике Србије, искоришћена су у потпуности и крајњим корисницима су на располагању и средства из револвинг фонда (формира се отплатом главнице и камате). До краја 2016. средства тог кредита, укључујући и револвинг фонд, користила су 162 мала и средња предузећа, у укупном износу од 54,5 млн евра.

Из другог кредита Републике Италије од 30 млн евра за финансирање пројеката малих и средњих предузећа и јавних комуналних предузећа, од средине 2012. до краја 2016. реализована су 33 кредита, у износу од 8,1 млн евра. Имајући у виду слабу заинтересованост крајњих корисника, као и да се део обавеза према Републици Италији измирује из буџета, Народна банка Србије је у августу 2016. преко Министарства финансија покренула иницијативу за превремену отплату неискоришћених средстава прве транше и отказивање друге транше кредита.

У оквиру коришћења зајма Немачке развојне банке од 100 млн евра за пољопривреду, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије и општинску инфраструктуру, до краја 2016. крајњим корисницима је преко три посредничке банке пласирано 80,4 млн евра. Неискоришћена средства за финансирање општинске инфраструктуре, у износу од 13,6 млн евра, превремено су отплаћена крајем године.

Донација Краљевине Данске – Програм локалног економског развоја на Балкану (*LEDIB*), у износу од 15 млн данских круна (око 2 млн евра), намењена је крајњим корисницима са седиштем у пет јужних управних округа – Нишавском, Јабланичком, Пчињском, Топличком и Пиротском. Од јануара 2010. до сада реализовано је 368 кредита у динарима или у динарима с валутном клаузулом (у зависности од избора крајњег корисника), у укупном износу од 263 млн динара.

Кредитни послови са иностранством

У 2016. укупна кредитна задужења у иностранству износила су 3,9 млрд евра, док је укупно одобрено 142,3 млн евра, тако што је закључено 830 нових кредитних задужења и 122 нова кредитна одобрења. Укупне обавезе, настале као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима није окончана реализација у року дужем од годину дана, на дан 31. децембра 2016. износиле су 382,5 млн евра, док су потраживања настала по овом основу износила 269,4 млн евра.

У оквиру активности усмерених на ажурно извештавање о кредитним пословима са иностранством, Народна банка Србије је у 2016. доставила Прекршајном суду у Београду захтеве за покретање прекршајног поступка против пет банака које су касиле у извештавању Народне банке Србије.

У 2016. представници Народне банке Србије учествовали су у активностима Радне групе за извршење налога из пресуде Европског суда за људска права у предмету „Алишић и други против БиХ, Хрватске, Србије, Словеније и БЈР Македоније” и решавање питања јавног дуга Аутономне Покрајине Косово и Метохија, која је израдила нацрте закона, које је Народна скупштина усвојила крајем године. Такође, Радна група је израдила нацрт подзаконског акта којим се уређује поступак за утврђивање права на исплату девизне штедње грађана, који је Влада усвојила у фебруару 2017.

Извршавање кредитних обавеза према иностранству

У 2016. благовремено су сервисиране обавезе по свим страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, као и обавезе по кредитима по којима је Народна банка Србије дужник. Посредством Народне банке Србије, као агента Републике Србије, у 2016. укупно је отплаћено 1.118,95 млн евра (618,75 млн евра главнице и 500,2 млн евра камате и осталих трошкова). Истовремено, коришћено је 403,32 млн евра кредита који су одобриле међународне финансијске организације (Светска банка, ЕИБ, Развојна банка Савета Европе и Фонд за развој Абу Дабија).

Током 2016. настављене су активности на успостављању консолидованог рачуна трезора, да би 27. фебруара 2017, у складу са Одлуком о начину обављања послова између Народне банке Србије и Управе за трезор преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства, био успостављен систем електронске комуникације између ове две институције.

Планови за 2017. годину

Током 2017. наставиће се сарадња и спровођење договореног економског програма с ММФ-ом у оквиру разматрања актуелног стендбај аранжмана из предострожности, као и редовне консултације по члану IV Статута ММФ-а. Захваљујући досадашњем успеху у спровођењу аранжмана, редовне ревизије у 2017. вршиће се на полугодишњој бази.

Активности Народне банке Србије у процесу приступања ЕУ биће усмерене на израду преговарачких позиција, консултације с представницима Европске комисије ради финализације овог документа, израду и достављање материјала за потребе Владе Републике Србије и Скупштине, али и припрему за међувладине конференције о приступању Републике Србије ЕУ, током којих ће се отворити поглавља којима Народна банка Србије руководи или је другонадлежна. Народна банка Србије ће наставити да пружа допринос и у свим осталим преговарачким областима где учествује као члан.

У петој години примене Споразума о стабилизацији и придруживању Народна банка Србије ће наставити да испуњава преостале обавезе из своје надлежности утврђене овим документом, а њени представници ће и током 2017. активно учествовати у телима формираним за праћење његовог

спровођења (Пододбору за унутрашње тржиште и заштиту конкуренције и Пододбору за економска и финансијска питања и статистику и Одбору за стабилизацију и придруживање).

Током 2017. Народна банка Србије ће наставити да учествује и у изради стратешких докумената у процесу европских интеграција, и то пре свега у четвртом циклусу припреме Програма економских реформи, а у зависности од остварених корака током преговора, евентуално и у припреми и ажурирању материјала за ревизију Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ.

У оквиру редовног извештавања Европске комисије о стању процеса реформи у Републици Србији, Народна банка Србије ће и током 2017. припремати прилоге за Годишњи извештај Европске комисије о напретку (*Progress Report*), а њени представници ће наставити да учествују на Годишњем министарском дијалогу о економској политици између ЕУ, тј. министара финансија и гувернера централних банака држава чланица и земаља Западног Балкана и Турске.

Током 2017. очекује се наставак активности у вези с Програмом за дознаке и плаћања, који спроводи Светска банка из средстава Секретаријата за економске послове Швајцарске. У П1 очекује се завршетак израде и представљање Извештаја Светске банке о тржишту дознака у Републици Србији, а у П2 наставак активности у погледу техничке помоћи.

У току 2017. планирано је отпочињање реализације пројекта „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу европских интеграција”, који би био финансиран средствима претприступне помоћи ЕУ (*Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA*).

Представници Народне банке Србије у секторским радним групама за реформу јавне управе и конкурентност учествоваће у активностима у вези с планирањем и коришћењем међународне развојне и претприступне помоћи ЕУ (*IPA II*) у периоду 2014–2020.

Ради примене Споразума о питањима сукцесије, наставиће се учешће представника Народне банке Србије на састанцима Комитета за расподелу финансијске aktive и пасиве бивше СФРЈ из Анекса Ц и Сталног мешовитог комитета високих представника држава сукцесора.

Предстоји припрема информација из надлежности Народне банке Србије поводом одржавања мешовитих комитета за економску сарадњу с Републиком Белорусијом и другим земљама.

Интензивираће се поступак закључења билатералних споразума, као и споразума с повериоцима Париског клуба, а планиран је и наставак преговора с владама земаља које нису чланице Париског клуба о регулисању дуга из претходног периода.

Представник Народне банке Србије учествоваће у раду Радне групе за праћење спровођења Националног акционог плана за примену Резолуције 1540 (2004) Савета безбедности Уједињених нација о спречавању и ширењу

оружја за масовно уништавање и средстава за њихово преношење за период 2017–2021.

Очекује се да ће у 2017. средства Фонда револвинг кредита Републике Србије бити расположива и за финансирање пројеката привредних друштава, задруга и предузетника регистрованих за пољопривредну делатност, а након доношења одлуке Владе и потписивања анекса посредничких финансијских уговора између Министарства финансија, Народне банке Србије и посредничких банака које учествују у реализацији ових средстава.

У вези с коришћењем друге транше петог Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете, очекује се да између ЕИБ-а, Републике Србије и Народне банке Србије буде потписано Пратеће писмо (*Side Letter*), Критеријуми ЕИБ-а за доделу средстава. Поред тога, током 2017. Народна банка Србије, као агент Републике Србије, спровешће активности које се односе на прибављање сагласности ЕИБ-а на нацрте релевантних посредничких финансијских уговора, као и на потписивање уговора с посредничким банкама. Биће основан и Одбор за управљање Апекс зајмом за мала и средња предузећа и друге приоритете, у чијем раду ће учествовати представници Министарства привреде, Министарства финансија и Народне банке Србије.

У оквиру спровођења активности поводом превремене отплате неискоришћених средстава прве транше и отказивања друге транше кредита Републике Италије, који је одобрен у укупном износу од 30 млн евра, биће прибављена сагласност италијанске стране на текст Анекса Уговора о ревизији овог кредита са спољним ревизором, што ће омогућити потписивање анекса и отпочињање ревизије, односно израде коначног финансијског извештаја о искоришћеним средствима кредита.

Народна банка Србије планира да током 2017. спроведе контролу наменског коришћења средстава Фонда револвинг кредита Републике Србије и Апекс зајмова ЕИБ-а.

III.4.3. Законодавно-правни послови

Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2016. години учествовала у припреми следећих нацрта и предлога закона, односно давала мишљења на те нацрте и предлоге: Нацрт закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедне грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедне грађана, Нацрт закона о уређењу професије проценитеља вредности непокретности, Нацрт

закона о изменама и допунама Закона о тржишту капитала, Нацрт закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Нацрт закона о финансијском обезбеђењу, Нацрт закона о међубанкарским накнадама за платне трансакције по основу платних картица, Нацрт закона о упоредивости накнада за платне услуге у вези с платним рачуном, замени платних рачуна и праву на платни рачун са основним услугама, Нацрт закона о изменама и допунама Кривичног законика, Нацрт закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала и корупције, Нацрт закона о буџету Републике Србије за 2017. годину, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о преузимању акционарских друштава, Нацрт закона о поштанским услугама, Нацрт закона о електронским услугама, Нацрт закона о услугама, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о стечају, Нацрт закона о потврђивању Финансијског уговора „Апекс зајам за мала и средња предузећа и друге приоритете III/Б” између Републике Србије и ЕИБ-а и Народне банке Србије.

Народна банка Србије је у 2016. години донела 36 подзаконских аката објављених у „Службеном гласнику РС”, и то 35 одлука и једно упутство. Поменутим актима обухваћене су следеће функције и послови Народне банке Србије:

- послови из области монетарне политике (утврђивање Програма монетарне политике за 2017. годину, утврђивање каматних стопа које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, услови и начин рада девизног тржишта, достављање података банака о стању динарских штедних улога становништва);
- девизни послови и односи са иностранством (услови и начин обављања мењачких послова, случајеви и услови плаћања, наплаћивања, уплата и исплата у ефективном страном новцу);
- контрола послова банака (класификација билансне aktive и ванбилансних ставки банке, адекватност капитала банке, управљање ризицима банке, извештавање банака, објављивање података и информација банке, извештавање о адекватности капитала банке, управљање ризиком ликвидности банке);
- послови с готовином (управљање токовима готовине, управљање токовима готовине преко агента, издавање и основна обележја новчанице од 5000 динара, пуштање у оптицај кованог новца апоена од 1, 2 и 5 динара и новчаница апоена од 5000 динара);
- послови принудне наплате (начин вршења принудне наплате с рачуна клијента, услови, садржина и начин вођења регистра меница и овлашћења, услови и начин вођења јединственог регистра рачуна);
- јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Заступање пред судовима

У току 2016. године пред Управним судом су се водила 74 управна спора. Пред привредним судовима водило се 26 парничних предмета, три поступка ликвидације и 55 поступака стечаја. Пред надлежним судовима водило се 16 поступака по основу привредних преступа и прекршаја. Пред судовима опште надлежности у току је било 69 парничних, осам ванпарничних, 21 извршни и пет кривичних поступака. Пред страним судовима водило се пет парничних поступака, један поступак стечаја и један ванпарнични поступак.

Активности у вези са усклађеношћу пословања

У току 2016. године у Народној банци Србије донето је 30 унутрашњих општих аката из области радних односа, унутрашње организације и систематизације, канцеларијског пословања, одбране, заштите и унутрашњег реда, заштите поверљивих података и безбедности информација, рачуноводства и финансија, набавки и осталог.

Започет је, односно спроведен поступак испитивања усклађености пословања у појединим сегментима пословања Народне банке Србије ради идентификовања ризика усклађености и формулисања мера за смањење тих ризика.

Спроведене су потребне активности у вези с редовним годишњим извештавањем организационих јединица о препознатим и процењеним ризицима усклађености пословања.

Континуирано су предузимане активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених, као и активности усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије произлазе из Закона о Агенцији за борбу против корупције.

Активности у вези с применом Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја

У току 2016. године Народној банци Србије поднето је укупно 110 захтева за приступ информацијама од јавног значаја, од чега је 67 захтева усвојено или делимично усвојено, а 43 захтева је одбијено. Подносиоци највећег броја тих захтева били су грађани (71), затим медији (12), невладине организације и друга удружења грађана (8), органи власти (1) и остали (18). У вези с поменутих захтевима изјављено је укупно 13 жалби, од чега 11 због одбијања захтева и две из осталих разлога.

Народна банка Србије је, у складу са чланом 43. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10), Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности доставила годишњи извештај о радњама и мерама предузетим током 2016. године ради примене тог закона.

Планови за 2017. годину

Народна банка Србије ће у току 2017. године наставити рад на припреми законских решења којима ће се уредити финансијско обезбеђење, док је у области заштите корисника финансијских услуга предвиђен наставак рада на припреми закона којима ће се уредити међубанкарске накнаде за платне трансакције по основу платних картица, затим заштита корисника финансијских услуга приликом уговарања на даљину, као и област додатне заштите права потрошача у вези с платним рачунима.

Предвиђено је и предузимање одговарајућих мера ради унапређења послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке Србије и праћења прописа ЕУ, као и развијање послова заступања Народне банке Србије пред судовима и усклађености пословања.

III.4.4. Комуникација с јавношћу

Народна банка Србије је и током 2016. године наставила с транспарентним и правовременим информисањем јавности о свом пословању путем интензивне сарадње с медијима, објављивањем информација на званичном веб-сајту и његовим поддоменима, као и објављивањем информација на друштвеним мрежама. Путем саопштења за јавност, одговора на новинарска питања, организације интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, организације прес-конференција настављено је одговорно, правовремено и континуирано информисање шире јавности о активностима централне банке и у 2016. години.

Током 2016. године објављено је 366 саопштења за јавност и дато је 328 одговора на новинарска питања. Организовано је 74 изјава и десет интервјуа за штампане и електронске медије, као и 17 телевизијских и радијских наступа гувернера, вицегувернера и других запослених у Народној банци Србије.

Организоване су четири презентације Извештаја о инфлацији за стручну и медијску јавност, као и презентација Извештаја о финансијској стабилности за 2015. годину. Обезбеђена је медијска подршка почетку разговора с мисијом ММФ-а током њихова три боравка у Србији, као и потписивању Меморандума о пословној сарадњи Народне банке Србије и факултета у Србији. Такође, обезбеђена је и медијска подршка обележавању манифестација „Дан отворених врата”, „Ноћ музеја” и „Светска недеља новца”. Обезбеђена је и медијска подршка наградном турниру за студенте у „Монетури”, представљању нове едукативне игре Народне банке Србије „Финансије за касније”, хуманитарним и осталим друштвено одговорним активностима које спроводи Народна банка Србије, као и отварању многобројних изложби које су гостовале у изложбеном простору Народне банке Србије.

Ради упознавања шире јавности са својим активностима и резултатима рада, Народна банка Србије је у августу 2016. године званично отворила налоге на друштвеним мрежама.

На веб-сајту Народне банке Србије током 2016. објављени су Годишњи извештај о пословању и резултатима рада, Годишњи извештај о стабилности финансијског система, Годишњи извештај о монетарној политици за претходну годину, као и Полугодишњи извештај о монетарној политици за текућу годину. Такође, објављена су месечна издања Статистичког билтена, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника финансијских услуга. Тромесечно су објављивани Извештај о динаризацији финансијског система и Извештај о инфлацији. Презентације Извештаја о инфлацији емитоване су уживо преко званичног сајта Народне банке Србије (*live stream*).

Јавности су доступни и извештаји Трендови у кредитној активности, Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама, Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака, у тромесечној динамици извештавања, Извештај о инфлационим очекивањима у месечној динамици, као и Извештај о надгледању платног система, који се објављују једанпут годишње.

Путем свог веб-сајта Народна банка Србије је у 2016. транспарентно извештавала јавност о инструментима и мерама које је предузимала ради очувања и јачања финансијске стабилности, као и инструментима и мерама спровођења монетарне и девизне политике. Редовним публикацијама, статистичким прилозима и саопштењима за јавност представљене су активности у области надзора финансијских институција, као и надзора над пружаоцима платних услуга и институцијама електронског новца. Као нове теме уведене су Увођење базелских стандарда у Србији – Базел III, из области контроле пословања банака, и Имплементација Солвентности II у Србији из области надзора над обављањем делатности осигурања.

На својим поддоменима Народна банка Србије је информисала јавност о активностима на пољу финансијске едукације, о изложбеним дешавањима и радионицама за ученике и студенте.

Сви штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

Планови за 2017. годину

У 2017. години Народна банка Србије ће наставити да путем активне сарадње с медијима одговорно и правовремено информисе јавност о свом пословању и активностима. Планира се и даље унапређење комуникације Народне банке Србије путем друштвених мрежа, као и даље унапређење

интернет домена и поддомена, као и интензивнија промоција изложбених и едукативних активности Народне банке Србије у јавности.

III.4.5. Заштита и едукација корисника финансијских услуга

У 2016. години Народна банка Србије је наставила да активно пружа помоћ корисницима финансијских услуга и клијентима у остваривању њихових права поступањем по притужбама/приговорима на рад финансијских институција, спровођењем поступака посредовања и информисањем корисника финансијских услуга.

Поступано је по 4.183 предмета у вези с радом финансијских институција (притужбе, преурањене притужбе, питања и предлози за посредовање) и одговорено је на 14.525 позива и 1.063 упита електронским путем.

Поступање по притужбама/приговорима

У 2016. години примљено је 1.870 притужби/приговора на рад финансијских институција. Од поменутог броја притужби/приговора, 52,9% се односило на осигурање, а 46,9% на рад банака.

Табела III.4.5.1. Број притужби по даваоцима финансијских услуга у 2016.

Даваоци финансијских услуга	Јан.	Феб.	Мар.	Апр.	Мај	Јун	Јул	Авг.	Сеп.	Окт.	Нов.	Дец.	Укупно	У %
Банке	56	99	102	70	65	73	78	64	71	76	69	54	877	46,9
Друштва за осигурање	84	75	104	80	92	85	70	73	73	70	85	99	990	52,9
Даваоци лизинга	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,1
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0,1
Остало	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0,1
Мењачнице	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
УКУПНО	141	174	206	150	158	158	148	137	144	147	154	153	1.870	100

Извор: НБС.

У 2016. примљено је готово три пута више приговора на рад друштава за осигурање у односу на претходну годину као последица доношења Одлуке о начину заштите права и интереса корисника услуга осигурања током 2015. године, којом је прописана обавеза друштва да у одговору на приговор кориснику укаже на његово право да, ако није задовољан одговором друштва, поднесе приговор Народној банци Србије. У највећој мери приговори су се односили на аутоодговорност (32,8%), незгоду (28,8%), осигурање имовине (9,4%), осигурање живота (6,3%) и путно осигурање (4,4%).

Највећи број притужби с приговором на рад банака односио се на кредите (50,2%), текуће рачуне (18,5%) и платне картице (15,1%).

Корисници и клијенти су током 2016. године упутили 572 преурањене притужбе без претходног обраћања одговарајућој финансијској институцији,

које је Народна банка Србије проследила финансијским институцијама на даљу надлежност. Највећи проценат преурањених притужби односио се на рад банака (83%).

Примљено је 1.410 питања корисника финансијских услуга у вези с финансијским услугама и њиховим правима по основу коришћења тих услуга. Највећи број питања односио се на рад банака (81,9%), и то у вези с кредитима (49,6%), текућим рачунима (14,9%) и кредитним картицама (5,4%).

Посредовања

У 2016. години поднет је 331 предлог за посредовање, а одржано је 77 поступака посредовања, што је за 20,3% више у односу на исти период прошле године.

Табела III.4.5.2. Број посредовања у 2016.

Даваоци финансијских услуга	У току	Поравнања	Обуставе	Одустанци	Укупно	У %
Банке	1	23	21	3	48	62,3
Друштва за осигурање	5	6	15	3	29	37,7
Даваоци лизинга	0	0	0	0	0	0,0
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	0	0	0,0
УКУПНО	6	29	36	6	77	100

Извор: НБС.

Од укупног броја одржаних поступака посредовања, поступак је окончан у 71 случају, при чему је у 40,8% окончаних поступака постигнут споразум између финансијске институције и корисника.

Информисање корисника финансијских услуга

Народна банка Србије је одговорила на 65 медијских захтева новинара: седам телевизијских наступа, 42 фоно-изјаве и 16 одговора на питања штампаних медија.

У току 2016. године упућено је седам тумачења и одговора на захтеве банака у вези с применом Закона о заштити корисника финансијских услуга.

Инфо-центар Народне банке Србије је у 2016. години примио 15.588 позива и упита. Број позива је у односу на 2015. смањен за 15%. Корисници су највећи број питања постављали у вези с банкарским услугама и поступком принудне наплате.

Финансијска едукација грађана

У 2016. години одржана је 71 едукативна трибина широм Србије, у којима су активно учествовале филијале Народне банке Србије. Трибинама је присуствовало 2.600 грађана, а одржано је укупно 146 презентација.

У 2016. години интензивирано је одржавање трибина намењених предузетницима и пољопривредницима, па је на 14 трибина намењених овој циљној групи присуствовало укупно 450 предузетника и пољопривредника.

Одговорено је на 1.768 питања грађана који су посетили регионалне канцеларије за финансијску едукацију и подељено укупно 216.000 штампаног едукативног материјала.

Сајт намењен корисницима финансијских услуга www.tvojnovac.nbs.rs редовно је ажуриран новим текстовима у вези са злоупотребом платних картица, њиховим коришћењем у иностранству, електронским банкарством, јемством, украденим или изгубљеним чековима, кредитима и сл.

Планови за 2017. годину

У 2017. години наставиће се спровођење активности из домена заштите и информисања корисника финансијских услуга.

Поред тога, наставиће се усаглашавање прописа са законодавством ЕУ у области заштите корисника, као и с другим активностима ради унапређења права и интереса корисника.

Планом активности за 2017. годину предвиђен је наставак организовања трибина и радионица у вези с финансијским производима и услугама за грађане, предузетнике, мала и средња предузећа и удружења. Планира се израда новог едукативног материјала, као и сарадња с домаћим и међународним институцијама и удружењима која се баве финансијском едукацијом.

III.4.6. Друштвена одговорност

Друштвена одговорност Народне банке Србије огледа се у бризи за добробит припадника шире друштвене заједнице. Народна банка Србије је током 2016. реализовала 18 хуманитарних и волонтерских акција које су имале за циљ прикупљање помоћи за угрожено становништво и локалну заједницу, као и инклузију особа са хендикепом. У тим акцијама прикупљено је 437.000 динара, а највећи део тих средстава дониран је у новцу, храни и одећи.

У традиционалним хуманитарним активностима прикупљено је и подељено више од две тоне намирница најугроженијим категоријама становништва.

У складу с вишегодишњом праксом, у Београду, Новом Саду, Ужицу, Нишу и Крагујевцу организовано је пет хуманитарних изложби радова деце и омладине са хендикепом, као и старијих особа, ради инклузије и прикупљања средстава за програме који подстичу њихов развој.

Запослени у Народној банци Србије донирали су преко 200 новогодишњих пакетића деци и омладини са сметњама у развоју из дневног боравка „Невен” у Панчеву, деци корисника Народне кухиње Српске православне цркве из Београда и штићеницима Дома за децу и омладину без родитељског старања „Петар Радовановић” из Ужица.

Под слоганом „Свим срцем”, волонтери Народне банке Србије успешно су реализовали акције у Цветојевцу и Голубинцима, где су сређивали запуштено и руинирано двориште школе, као и имање Животне и радне заједнице за особе са инвалидитетом „Оаза”.

У сарадњи са Удружењем параплегичара и квадриплегичара Баната из Зрењанина, на теренима Пословно-рекреативног центра Народне банке Србије у Београду одржан је инклузивни спортски турнир с члановима Удружења и члановима стонотениске секције Народне банке Србије.

Задужбини „Доситеј Обрадовић” и у 2016. су дониране плакате, чиме је Народна банка Србије наставила да учествује у активностима усмереним на подстицање стваралаца који свој рад посвећују развоју културе и очувању културног наслеђа.

Као вид подршке раду најважнијих државних институција, Министарству унутрашњих послова Републике Србије дониран је *Docucenter Expert* – уређај за експертизу заштићених производа (новчаница, личних докумената и др.).

Народна банка Србије је наставила да усмерава своје активности ка очувању окружења у коме послује и заштити животне средине, а друштвено одговорно понашање према здравијој животној средини део је свакодневног функционисања Народне банке Србије.

Такво опредељење укључује интегрисано управљање отпадом, уз посебан акценат на смањење његовог стварања и одлагање и збрињавање на безбедан и одговоран начин. У складу с тим, Народна банка Србије наставила је да разврстава отпад на месту настанка, правилно обележава и привремено складишти, транспортује, продаје и предаје оператеру на крајње збрињавање. У 2016. преко овлашћених оператера збринуто је око 70 тона опасног отпада, чиме је на минимум смањен ризик од загађивања животне средине. Свесна да се рециклажом штеде сировински ресурси и енергија, Народна банка Србије је током 2016. године продала 190 тона неопасног отпада оператерима који секундарне сировине враћају у поновну употребу.

Опасне хемикалије се употребљавају, складиште и обележавају у складу с прописима, при чему Народна банка Србије тежи коришћењу еколошки прихватљивих материја. У 2016. години направљен је нов магацин хемикалија по свим стандардима и захтеваним прописима за правилно руковање, складиштење и одлагање опасних хемикалија.

Посебна пажња посвећује се контроли отпадних вода. Завод за израду новчаница – Топчидер поседује постројење за обраду отпадних вода, при чему се редовно контролише њихов квалитет. Захваљујући добром вођењу технолошког поступка, све вредности испитиваних параметара отпадних вода

које се упуштају у збирни колектор градске канализације у 2016. години налазе се у оквиру дозвољених вредности.

Од 2008. у канцеларијама Народне банке Србије посебно се одваја и прикупља папир, ПЕТ амбалажа и мешани отпад. Учествовањем у еколошко-хуманитарној акцији прикупљања чепова, коју реализује у сарадњи са Удружењем „Чеп за хендикеп“, Народна банка Србије помаже набавку ортопедских помагала за особе са хендикепом широм Србије. Током 2016. године прикупљено је преко 1.000 килограма чепова.

Активности Народне банке Србије усмерене су на подизање еколошке свести шире јавности. У 2016. издата је брошура „Водич за сервисере и извођаче радова – Правилник понашања“, у којој је један део посвећен заштити животне средине и правилима понашања у складу с праксом која ће довести до уштеде ресурса, енергије и смањења отпада.

Планови за 2017. годину

У 2017. у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер планира се избацивање старих хемикалија за развијање офсет плоча и смањење опасног отпада из тог процеса.

III.5. Управљање

III.5.1. Управљање људским ресурсима

Организационе промене и број запослених у 2016. години

Изменама и допунама Правилника о унутрашњој организацији Народне банке Србије у 2016. години извршене су следеће измене:

- у Дирекцији за рачуноводство и финансије, у Одељењу за рачуноводство, ужа организациона јединица Одсек за аналитичке евиденције променила је назив у Група за материјално и погонско књиговодство;
- у Дирекцији за опште послове, у Одељењу за одржавање, утврђена је ужа организациона јединица под називом Група за одржавање хигијене објеката и простора;
- у Управи за надзор над финансијским институцијама, у Сектору за надзор над обављањем делатности осигурања, у Одељењу за посредни надзор над пословањем друштава за осигурање и других субјеката, организациона јединица Група за посредни надзор над другим субјектима у делатности осигурања променила је назив у Одсек за посредни надзор над другим субјектима у делатности осигурања.

Табела III.5.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2015.			31. децембар 2016.			Промена (у %)
	Неодређено време	Одређено време	Укупно (2+3)	Неодређено време	Одређено време	Укупно (5+6)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Основне организационе јединице	1.135	113	1.248	1.177	74	1.251	0,2
Управа за надзор над финансијским институцијама	180	13	193	192	19	211	9,3
Филијала у Београду	95	0	95	96	2	98	3,2
Филијала у Новом Саду	102	4	106	104	4	108	1,9
Филијала у Нишу	37	2	39	35	4	39	0,00
Филијала у Крагујевцу	42	3	45	41	3	44	-2,2
Филијала у Ужицу	29	5	34	28	15	43	26,5
ЗИН	545	69	614	546	19	565	-8,0
Укупно у НБС:	2.165	209	2.374	2.219	140	2.359	-0,6

Извор: НБС.

Квалификациона и старосна структура запослених

У погледу квалификационе структуре запослених, а у складу са одредбама Закона о високом образовању које се односе на врсту и степен образовања, на дан 31. децембра 2016. године у Народној банци Србије било је 17 запослених с трећим степеном високог образовања, 871 запослени с другим степеном високог образовања и 243 запослена с првим степеном високог образовања. Са средњим образовањем била су 993 запослена, а са основним 95 запослених.

Табела III.5.1.2. Број запослених по квалификационој структури

31. децембар 2016.						
Организациони део	Високо образовање			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	III степен	II степен	I степен			
1	2	3	4	5	6	7
Основне организационе јединице	12	539	149	419	58	1.177
Управа за надзор над финансијским институцијама	4	162	15	11	0	192
Филијала у Београду	0	11	10	73	2	96
Филијала у Новом Саду	0	19	9	72	4	104
Филијала у Нишу	0	11	4	19	1	35
Филијала у Крагујевцу	0	11	4	25	1	41
Филијала у Ужицу	0	7	2	16	3	28
ЗИН	1	111	50	358	26	546
Укупно у НБС:	17	871	243	993	95	2.219

Извор: НБС.

Када је у питању полна структура, као и претходних година, и даље је већи број запослених женског пола (55,4%) у односу на запослене мушког пола (44,6%).

Табела III.5.1.3. Полна структура запослених по организационим јединицама

31. децембар 2016.				
Организациони део	Мушкарци		Жене	
Основне организационе јединице	515	41,2	736	58,8
Управа за надзор над финансијским институцијама	69	32,7	142	67,3
Филијала у Београду	32	32,7	66	67,3
Филијала у Новом Саду	43	39,8	65	60,2
Филијала у Нишу	18	46,2	21	53,8
Филијала у Крагујевцу	21	47,7	23	52,3
Филијала у Ужицу	15	34,9	28	65,1
ЗИН	340	60,2	225	39,8
Укупно у НБС:	1.053	44,6	1.306	55,4

Извор: НБС.

Као и у претходних неколико година, у погледу старосне структуре, две најзаступљеније категорије запослених у 2016. години су запослени старости између 50 и 60 година (38,8%) и између 40 и 50 година (31,4%). Просечна старост запослених је 48,4 године.

Табела III.5.1.4. Старосна структура запослених

Организациони део	31. децембар 2016.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Основне организационе јединице	0	62	208	389	413	105	1.177	48,1
Управа за надзор над финансијским институцијама	0	28	78	43	36	7	192	41,5
Филијала у Београду	0	0	9	26	54	7	96	52,5
Филијала у Новом Саду	0	4	12	30	54	4	104	50,1
Филијала у Нишу	0	0	3	10	18	4	35	52,8
Филијала у Крагујевцу	0	0	5	6	21	9	41	53,6
Филијала у Ужицу	0	1	2	6	18	1	28	52,6
ЗИН	0	15	72	186	247	26	546	49,4
Укупно у НБС:	0	110	389	696	861	163	2.219	48,4
У %	0,0	5,0	17,5	31,4	38,8	7,3	100,0	

Извор: НБС.

Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених у Народној банци Србије

Народна банка Србије је у 2016. години, ради унапређења знања и вештина, омогућила запосленима похађање академских и струковних студија, стручних обука за стицање и одржавање професионалних звања и сертификата, учешће на семинарима, радионицама, конференцијама, као и студијске посете одговарајућим финансијским институцијама у иностранству. Такође, запослени су у току 2016. године похађали онлајн обуке које су организовали Међународно удружење супервизора осигурања (*IAIS*) и ММФ. У складу с потребама посла, запослени су похађали и наставу страних језика, која је, поред стандардних курсева, обухватала и пословне курсеве, као и курсеве из области финансија и рачуноводства.

У 2016. години организована је дводневна регионална радионица „Посебна дијагностичка испитивања – искуство Народне банке Србије”, уз учешће 18 представника централних банака и агенција за банкарство из земаља региона.

У оквиру подршке Европске комисије земљама кандидатима за чланство у ЕУ, кроз програм ТАЕКС, организоване су три експертске посете Пољске агенције за супервизију финансијских услуга и Италијанске комисије за

надзор над пензијским фондовима, као и једна студијска посета запослених у Народној банци Србије централној банци Француске.

У складу са закљученим споразумима о пословној сарадњи у домену усавршавања запослених, Народна банка Србије је пружила стручну помоћ запосленима у Централној банци Црне Горе и Народној банци Републике Македоније и организовала пет посета, у току којих су запослени у Народној банци Србије пренели колегама из партнерских институција своје знање и искуство.

Током 2016. петоро приправника је завршило стручну обуку и положило приправнички испит, док је шесторо приправника, уз надзор ментора, започело стручно оспособљавање. Народна банка Србије је у периоду јул–август организовала летњу праксу за 49 студената завршних година факултета универзитета у земљи и иностранству.

III.5.1.5. Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених

2016.	
Вид образовања, стручног оспособљавања и усавршавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена	2
Студије другог степена – мастер и специјалистичке студије	4
Студије трећег степена – докторске студије	4
Стручно оспособљавање	
Стручна обука, лиценце, сертификати	30
Обука за приправнике	6
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања и конференције у земљи	97
Семинари, радионице, саветовања, студијске посете и конференције у иностранству	123
Регионални семинари у НБС	13
Онлајн обуке	8
Интерне радионице и обуке	49
Настава страних језика	127
Летња пракса	
Пракса студената универзитета из земље и иностранства у периоду јул–август	49

Извор: НБС.

Планови за 2017. годину

Ради повећања ефикасности у обављању послова, планира се наставак активности у вези са обуком, развојем и мотивацијом запослених у Народној банци Србије.

Као и претходних година, Народна банка Србије планира да организује летњу праксу за студенте завршних година студија првог и другог степена на високошколским установама у Републици Србији, као и за студенте који студирају на универзитетима у иностранству.

III.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима

Регулаторни оквир за рад интерне ревизије у Народној банци Србије успостављен је Законом о Народној банци Србије, Статутом Народне банке Србије и унутрашњим општим актима која ближе уређују послове интерне ревизије и начин њиховог обављања.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом, који усваја Савет гувернера. О резултатима извештава руководиоца основне организационе јединице, гувернера и руководство Народне банке Србије надлежно за послове који су били предмет ангажовања. Поред тога, о извршеним активностима у области интерне ревизије тромесечно се извештава Савет гувернера преко Одбора за ревизију.

У току 2016. године обављено је 17 ревизија. Предмети ревизије обухватили су поједине пословне процесе у области монетарних операција, девизног пословања, међународне сарадње, платних система, супервизије информационих система, израде новчаница и кованог новца, послова с готовином, економских истраживања и статистике, информационе технологије и рачуноводства.

У процесима који су били предмет ревизије у 2016. години нису идентификовани налази високог ризика, 65% идентификованих налаза чине налази средњег ризика, а 35% налази ниског ризика. С руководством основних организационих јединица које су надлежне за примену препорука усаглашено је 67 препорука које се односе на предузимање потребних активности ради отклањања недостатака и унапређења пословних процеса. У току 2016. године извршена је провера статуса примене 159 препорука из претходних година, при чему је утврђено да је 114 препорука у потпуности примењено.

У 2016. години настављено је праћење реализације пројекта израде продукционог информационог система у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и о резултатима напретка на пројекту сачињена су два извештаја. У оквиру редовне тромесечне активности, извршене су анализе усаглашености података о стању нето девизних резерви Народне банке Србије за потребе праћења извршења програма с ММФ-ом.

Ради обезбеђења и унапређења квалитета рада, а у складу са захтевима међународних стандарда за обављање интерне ревизије, у току 2016. године организована је екстерна процена квалитета интерне ревизије, коју је обавио тим из централне банке Холандије.

Планови за 2017. годину

У 2017. акценат ће, као и претходних година, бити на реализацији Годишњег плана о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије за 2017. годину, који је усвојио Савет гувернера. Такође, планиране су измене и допуне интерних аката којима су уређени послови интерне ревизије у

Народној банци Србије (Правилник о интерној ревизији Народне банке Србије, Упутство за рад Интерне ревизије, процедуре и инструкције) ради унапређења процеса рада и усклађивања с променама у међународним стандардима. Поред тога, континуираним усавршавањем, стицањем и одржавањем стручних сертификата наставиће се с јачањем кадровских капацитета.

III.5.3. Информационо-комуникациона технологија

Народна банка Србије је у 2016. години у домену апликативног развоја имплементирала нова и допунила постојећа апликативна решења за подршку пословању Народне банке Србије и примену донете законске регулативе.

Током 2016. године настављен је рад на даљем унапређењу инфраструктуре и сервиса информационо-комуникационе технологије. Извршена је миграција на нови систем за масовно складиштење података (*storage*). Концепт виртуализације је константно унапређиван новим сервисима и побољшаван имплементацијом новог хардвера и софтвера, имплементирани су унапређени системи заштите инфраструктуре, извршена је миграција појединих система на новије верзије.

Путем јединственог система за бележење захтева корисника, телефонским позивом на број контакт центра или мејлом, реализовао је 4.711 једноставнијих захтева, 6.605 сложенијих захтева и 3.318 инцидента интерних корисника, као и екстерних корисника, кроз техничку подршку у вези са инсталацијом, коришћењем и одржавањем софтвера за обављање мењачких послова. Кроз наведене једноставније и сложеније захтеве, крајњим корисницима је додељена различита информатичка опрема (радне станице, монитори, штампачи, факс уређаји и остало). Такође, реализовано је 260 накнада за активацију стандардне и мрежне верзије софтвера за мењачке послове (нови овлашћени мењачи), као и 2.600 накнада за коришћење и одржавање стандардне и мрежне верзије софтвера за мењачке послове (стари овлашћени мењачи).

Планови за 2017. годину

Најзначајнији послови које Народна банка Србије у области информационо-комуникационих технологија у 2017. години планира су: завршетак иновирања постојећег система за размену мејл-порука, увођење нових система за обезбеђивање безбедности, праћење и надзор, архивирање података, увођење процеса класификације података, миграција верзија оперативних система и база на новије верзије, увођење новог корисничког оперативног система *Microsoft Windows 10* и канцеларијског софтверског пакета *Microsoft Office 2016*.

У домену апликативног развоја, планира се завршетак започетих пројеката развоја софтвера, реализација нових апликативних решења за подршку пословању Народне банке Србије и примену донете законске регулативе, као и унапређење извештајних система применом нових технологија, уз технички неопходне миграције апликација.

IV. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ

IV.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије

Народна банка Србије по својој функцији није профитна институција, већ институција која мора да обезбеди остваривање законом постављених циљева обезбеђења ценовне и финансијске стабилности на одржив начин, уз што мање трошкове за све економске субјекте. Због тога се и наша успешност, као и свих других централних банака у свету, не цени према томе какав је финансијски резултат остварен у једној години, већ колико смо успешни у остваривању својих законом дефинисаних циљева и обезбеђењу стабилних услова пословања и инвестирања.

У извештају о финансијском положају Народне банке Србије на дан 31. децембра 2016. године (Билансу стања) исказана је актива – имовина Републике Србије, коју, ради остварења циљева и обављања својих функција, користи Народна банка Србије, односно пасива – укупне обавезе и капитал Народне банке Србије, у укупном износу од 1.419,6 млрд динара.

У структури активе, највећи део укупних средстава, 88,8%, односи се на девизне резерве којима управља Народна банка Србије. Девизне резерве, уз мањи износ динарских средстава, у зависности од облика у коме се налазе, приказане су на следећим билансним позицијама: готовина и текући рачуни код банака (187,5 млрд динара), депозити код банака (206,7 млрд динара), злато и остали племенити метали (82,6 млрд динара), финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању (775,2 млрд динара) и средства у *SDR* (9,1 млрд динара).

Поред девизних резерви, у активи Биланса стања налази се и чланска квота Републике Србије у ММФ-у у износу од 103,1 млрд динара. Вредност некретнина, постројења, опреме, инвестиционих некретнина и нематеријалних улагања које Народна банка Србије користи у свом пословању износи 21,9 млрд динара.

Табела IV.1.1. **Биланс стања**
(у хиљадама RSD)

	31. 12. 2016	31. 12. 2015.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	202.213.819	127.120.152
Злато и остали племенити метали	82.555.050	69.629.745
Депозити	206.672.592	225.987.945
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	775.159.641	841.623.792
Финансијска средства расположива за продају	10.735.222	10.337.918
Финансијска средства која се држе до доспећа	2.877.822	-
Кредити и пласмани	1.261.628	1.267.937
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	112.236.035	73.934.754
Нематеријална улагања	77.144	132.720
Некретнине, постројења и опрема	21.413.972	22.267.836
Инвестиционе некретнине	467.609	467.609
Остала средства	3.971.720	3.879.348
УКУПНО АКТИВА	1.419.642.254	1.376.649.756
ПАСИВА		
Обавезе		
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	5.433	25.526
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	496.486.485	518.301.660
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	256.890.975	291.482.873
Обавезе према ММФ-у	112.038.645	82.642.213
Резервисања	1.260.355	1.152.519
Текуће пореске обавезе	408.113	281.322
Готов новац у оптицају	159.227.574	139.818.039
Остале обавезе	2.666.493	1.833.740
Укупно обавезе	1.028.984.073	1.035.537.892
Капитал		
Државни капитал	157.945.159	146.512.991
Резерве	183.522.896	160.268.039
Добитак	49.190.126	34.330.834
Губитак	-	-
Укупно капитал	390.658.181	341.111.864
УКУПНО ПАСИВА	1.419.642.254	1.376.649.756

Извор: НБС.

Укупна актива Народне банке Србије је у 2016. години увећана за 3,1%, или за 43,0 млрд динара.

У пасиви су исказане обавезе Народне банке Србије у износу од 1.029,0 млрд динара и капитал у износу од 390,7 млрд динара.

Обавезе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2016. односе се пре свега на:

- обавезе према банкама и другим финансијским организацијама, које су пре свега настале по основу спровођења монетарне политике (утврђивања обавезне резерве банака и спровођења операција на отвореном тржишту) у износу од 496,5 млрд динара, што је за 4,2% мање у односу на претходну годину;

- обавезе према држави и другим депонентима по основу трансакционих и осталих депозита у динарима и страниј валути у износу од 256,9 млрд динара, што је за 11,9% мање у односу на претходну годину;

- обавезе према ММФ-у у износу од 112,0 млрд динара, што је за 35,6% више у односу на 2015. годину; у току 2016. године у потпуности је отплаћен износ повучених (искоришћених) средстава стендбај аранжмана;

- обавезе према трансакторима за готов новац у оптицају у износу од 159,2 млрд динара.

Народна банка Србије је у 2016. години остварила укупну добит након опорезивања у износу од преко 49 милијарди динара. У складу са одредбама Закона о Народној банци Србије, добит која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви, а која је у 2016. износила 13,7 милијарди динара, расподељује се тако да 10% улази у основни капитал Народне банке Србије, 20% у посебне резерве Народне банке Србије, док се 70% ове добити преноси у буџет Републике Србије. Народна банка Србије је по том основу у буџет Републике Србије пренела део добити у износу од 9,6 милијарди динара.

Најзначајнији приходи и расходи које је Народна банка Србије остварила у 2016. години обављањем функција утврђених Законом о Народној банци Србије јесу приходи и расходи по основу камата. Приходи од камата износили су 9,7 млрд динара, а расходи 4,7 млрд динара. Остварен нето приход по основу камата у 2016. износио је 5,0 млрд динара, или за 0,5 млрд динара мање него у 2015. години.

Народна банка Србије је остварила и приходе по основу накнада и провизија, у укупном износу од 4,3 млрд динара, који се највећим делом односе на накнаде и провизије предвиђене Одлуком о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Од укупног износа осталих пословних прихода Народне банке Србије, у износу од 20,6 млрд динара, на приходе из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер односи се 6,2 млрд динара.

Други пословни расходи које је Народна банка Србије имала у свом пословању су: трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (4,5

млрд динара), трошкови амортизације (1,6 млрд динара) и остали пословни расходи (4,9 млрд динара), а највећим делом их чине трошкови производње Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.

Народна банка Србије је у 2016. забележила нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле (35,5 млрд динара), нето расход по основу обезвређења финансијских средстава (0,03 млрд динара), као и нето губитак по основу финансијских средстава намењених трговању (4,2 млрд динара).

Табела IV.1.2. **Биланс успеха**

(у хиљадама RSD, за период од 1. јануара до 31. децембра)

	2016.	2015.
Приходи од камата	9.706.927	12.338.198
Расходи камата	-4.661.111	-6.814.693
Нето расход по основу камата	5.045.816	5.523.505
Приходи од накнада и провизија	4.302.793	4.029.867
Расходи накнада и провизија	-610.029	-893.905
Нето приход по основу накнада и провизија	3.692.764	3.135.962
Нето губитак по основу финансијских средстава намењених трговању	-4.202.245	-8.260.771
Нето добитак по основу заштите од ризика	2.858	23.977
Нето приход/(расход) од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	35.465.803	37.042.629
Остали пословни приходи	20.643.672	5.980.850
Нето (расход)/приход по основу обезвређења/умањења обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки	-32.071	1.658.100
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	-4.492.047	-4.352.663
Трошкови амортизације	-1.632.334	-1.652.379
Остали расходи	-4.898.997	-4.491.936
ДОБИТАК/(ГУБИТАК) ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	49.593.219	34.607.274
Порез на добитак	-408.113	-281.322
ДОБИТАК/(ГУБИТАК) НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	49.185.106	34.325.952

Извор: НБС.

IV.2. Рачуноводствени принципи и стандарди

Рачуноводствени принципи и стандарди које Народна банка Србије примењује у припремању, презентацији и обелодањивању финансијских извештаја дефинисани су рачуноводственим политикама Народне банке Србије, које су у складу с Међународним рачуноводственим стандардима и Међународним стандардима финансијског извештавања.

Циљ рачуноводствених политика Народне банке Србије јесте да финансијски извештаји објективно и поштено приказују имовински положај, успешност пословања и промену финансијског положаја Народне банке Србије.

Рачуноводствене политике односе се на процењивање средстава, обавеза и капитала, као и на утврђивање резултата пословања и исказивање ових позиција у финансијским извештајима.

Рачуноводствене политике примењене приликом признавања, вредновања и приказивања најзначајнијих позиција биланса стања и биланса успеха дате су у наставку.

Приходи и расходи по основу камата

Приходи и расходи по основу камата, укључујући затезну камату, остале приходе и остале расходе везане за каматоносну активу, односно каматоносну пасиву, обрачунати су по начелу узрочности прихода и расхода применом ефективне каматне стопе.

Приходи и расходи по основу накнада и провизија

Приходи и расходи по основу накнада за банкарске услуге и расходи по основу накнада и провизија исказују се у тренутку доспећа за наплату, односно када су остварени.

Пословне промене настале у страним валутама чији се курсеви објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачунате су у динаре применом званичног средњег курса који важи на дан трансакције, док се за валуте чији се курсеви не објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачун врши применом одговарајућег унакрсног курса Народне банке Србије који важи на дан трансакције.

Монетарна средства и обавезе у страној валути на дан биланса стања прерачунати су у динаре по званичном средњем курсу динара који је важио на тај дан (за стране валуте чији се курс објављује на званичној курсној листи Народне банке Србије), односно по одговарајућем курсу Народне банке Србије (за стране валуте чији се курс не објављује на овој листи).

Позитивне или негативне курсне разлике настале приликом прерачуна пословних трансакција у страној валути и приликом прерачуна монетарних позиција биланса стања исказаних у страној валути евидентиране су у корист или на терет биланса успеха, као приходи/расходи по основу курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле.

Финансијски инструменти

Народна банка Србије класификује своју финансијску имовину и обавезе у следеће категорије: финансијска имовина по фер вредности кроз биланс

успеха, кредити и потраживања, ХоВ које се држе до доспећа и финансијска имовина расположива за продају. Класификација зависи од сврхе стицања финансијске имовине и обавеза. Руководство утврђује класификацију имовине и обавеза приликом почетног признавања, а евентуалне накнадне рекласификације врше се само ако су задовољени одређени специфични услови за одређену категорију финансијског инструмента.

Финансијска имовина по фер вредности кроз биланс успеха

Ова категорија финансијске имовине обухвата дужничке ХоВ у које Народна банка Србије улаже средства девизних резерви којима управља. Односи се на ХоВ дефинисане као хартије по фер вредности кроз биланс успеха приликом почетног признавања и ХоВ којима се тргује.

Кредити и потраживања

Кредити и потраживања су недериватна финансијска имовина с фиксним или одредивим отплатама која нису котирана на активном тржишту. Кредити и потраживања се вреднују по амортизованом трошку умањеном за трошкове обезвређења. Кредити се посебно исказују, а потраживања у оквиру осталих средстава.

Хартије од вредности које се држе до доспећа

ХоВ које се држе до доспећа су улагања у дужничке хартије, где Народна банка Србије има чврсту намеру и могућност да ове хартије држи до њиховог доспећа. Ове хартије се вреднују по амортизованом трошку умањеном за трошкове обезвређења.

Финансијска имовина расположива за продају

Финансијска имовина расположива за продају јесте недериватна имовина која је или класификована директно у ову категорију или не спада ни у једну другу категорију. Учешћа у капиталу међународних финансијских институција исказана су по фер вредности, која је деноминована у страниој валути. Ефекти промена девизних курсева укључени су у биланс успеха у оквиру прихода и расхода од курсних разлика и ефеката валутне клаузуле. Учешћа у капиталу правних субјеката у земљи исказана су по фер вредности, ако је она утврдива. Ако она није утврдива, ова учешћа су исказана по набавној вредности умањеној за исправку вредности по основу обезвређења.

ХоВ расположиве за продају, а за које постоји активно берзанско тржиште, усклађују се с тржишном ценом на крају сваког месеца. Промене у тржишној вредности учешћа у капиталу и ХоВ расположивих за продају исказују се у оквиру капитала, као резерва по основу ХоВ расположивих за

продају. Добици и губици по основу продаје ових ХоВ евидентирају се у билансу успеха.

Финансијске обавезе по амортизованом трошку

Финансијске обавезе по репо трансакцијама вреднују се по амортизованом трошку. Разлика између трошка и откупне вредности призната је у билансу успеха у периоду позајмице на бази методе ефективне каматне стопе.

Датум признавања и утврђивање вредности финансијских инструмената

Редовне куповине и продаје пласмана признају се на дан трансакције – датум на који Банка плаћа за куповину или прима средства по основу продаје имовине. Сви пласмани, изузев финансијских средстава по фер вредности кроз биланс успеха, почетно се признају по фер вредности увећаној за трошкове трансакције.

Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха почетно се признају по фер вредности, а трошкови трансакције се евидентирају у билансу успеха. Средства се искњижавају када права по основу којих се стичу приливи по основу инвестиција истекну или су пренета и када Банка суштински пренесе све ризике и користи по основу власништва.

Финансијска средства расположива за продају и финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха накнадно се вреднују по фер вредности.

Кредити, потраживања и ХоВ које се држе до доспећа вреднују се по амортизованом трошку на бази методе ефективне каматне стопе.

Добици и губици који настају по основу промене фер вредности финансијских средстава по фер вредности кроз биланс успеха, укључујући и приходе од камата, евидентирају се у билансу успеха, у периоду у коме настају. Дивиденде по основу акција расположивих за продају евидентирају се у билансу успеха у тренутку када се оствари право Банке на дивиденду.

Фер вредност финансијских средстава који се котирају на берзи утврђују се на бази важеће тржишне вредности. У случају финансијских инструмената за које не постоји активно тржиште (не котирају се на берзи) и чије се фер вредности стога не могу поуздано утврдити, Народна банка Србије врши процену њихове фер вредности коришћењем информација о скоријим трансакцијама на тржишту овим инструментима коришћењем методе дисконтованих новчаних токова или коришћењем *option pricing* модела.

Умањење финансијске имовине

Финансијска имовина, осим средстава исказаних по фер вредности кроз биланс успеха, процењена је за показатеље умањења на сваки датум биланса

стања. Процена умањења финансијске имовине врши се појединачно за сваку ставку финансијске имовине. Банка не врши процену умањења финансијске имовине на групној основи. Финансијска имовина је умањена тамо где је доказано да су, као резултат једног или више догађаја који су се десили након почетног признавања финансијске имовине, процењени будући новчани токови инвестиције измењени.

Објективан доказ умањења може укључити: значајне финансијске тешкоће издаваоца или корисника, кашњење или немогућност отплате камате или главнице или могућност да ће дужник пасти под стечај, ликвидацију или финансијску реорганизацију. При оцени постојања доказа о умањењу финансијске имовине, руководство Банке, осим финансијског положаја дужника, разматра и нето продајну вредност евентуалних средстава обезбеђења.

За акције које се не котирају на берзи, а класификоване су као расположиве за продају, значајан или продужен пад у фер вредности вредносног папира испод његовог трошка сматра се објективним доказом умањења.

За финансијску имовину исказану по амортизованом трошку, износ умањења је разлика између књиговодствене вредности имовине и садашње вредности процењених будућих новчаних токова, која се добија дисконтовањем будућих новчаних токова сваког финансијског средства оригиналном ефективном каматном стопом.

Књиговодствена вредност финансијске имовине умањује се индиректно, кроз употребу исправке вредности, за сву финансијску имовину осим за финансијска средства вреднована по фер вредности и исказује се у оквиру расхода по основу обезвређења финансијских средстава. Уколико се током наредне године смањи износ признатог губитка услед обезвређења, које настаје као последица неког догађаја који се десио након раније признатог обезвређења, претходно признат губитак по основу обезвређења смањује се кориговањем рачуна исправке вредности, а износ корекције се признаје у билансу успеха.

У случају инструмената капитала, у оквиру финансијских средстава расположивих за продају, губици од умањења претходно признати кроз биланс успеха се не поништавају кроз биланс успеха, већ се признају директно у капитал.

Престанак признавања

Финансијска средства престају да се признају када Банка изгуби контролу над уговореним правима над тим инструментима, што се дешава када су права коришћења инструмената реализована, истекла, напуштена или уступљена. Финансијска обавеза престаје да се признаје када обавеза престане да постоји.

IV.3. Изложеност и управљање ризицима

Основни финансијски ризици којима се Народна банка Србије излаже у свакодневном пословању су:

- кредитни ризик,
- ризик ликвидности,
- каматни ризик, и
- девизни ризик.

Као и у случају већине других централних банака, сама природа пословања Народне банке Србије и њене функције излажу је низу оперативних и репутационих ризика.

С обзиром на то да Народна банка Србије за основни циљ има одржавање стабилности цена и очување финансијске стабилности, њен оквир за управљање финансијским ризицима разликује се у односу на друге, комерцијалне финансијске институције. Већина финансијских ризика Народне банке Србије настаје по основу управљања девизним резервама и операција на финансијском тржишту.

Управљање девизним резервама врши се на основу Стратешких смерница за управљање девизним резервама, које утврђује Извршни одбор. Смерницама се дефинишу критеријуми за пласирање девизних резерви, циљеви коришћења девизних резерви, глобални оквири за пласмане и др. На основу тих смерница, Инвестициони комитет Народне банке Србије припрема предлог Тактичких смерница за управљање девизним резервама и доставља их на усвајање Извршном одбору.

Кредитни ризик

Основна изложеност Народне банке Србије кредитном ризику настаје пре свега по основу управљања девизним резервама. При пласирању девизних резерви Народна банка Србије се руководи начелима ликвидности и сигурности.

Анализа и мерење кредитног ризика портфолија Народне банке Србије врши се у складу са општеприхваћеним методама, укључујући захтеве за минимални кредитни рејтинг.

ХоВ у које се улаже морају имати минимални кредитни рејтинг Аа3 за државне и Аа2 за обвезнице јавног сектора и обвезнице покривене средствима обезбеђења према агенцији *Moody's*, односно рејтинг АА– за државне и АА за обвезнице јавног сектора и обвезнице покривене средствима обезбеђења према агенцији *Standard & Poor's*.

Банке код којих Народна банка Србије пласира депозите, уколико нису покривени колатералом, морају имати минимални композитни кредитни рејтинг АА–. За сваку банку одређује се индивидуални кредитни лимит на основу кредитног рејтинга банке, искуства у раду с тим банкама и анализе

њиховог пословања. Индивидуални кредитни лимити одређују се у Листи издавалаца ХоВ и банака код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије, коју усваја Извршни одбор.

Банке код којих Народна банка Србије пласира депозите који су покривени средствима обезбеђења (репо депозити) морају имати: минимални дугорочни кредитни рејтинг А3 према агенцији *Moody's*, односно рејтинг А– према агенцији *Standard & Poor's* и колатерал одговарајућег квалитета, односно мора се састојати од хартија које су обухваћене глобалним оквиром Народне банке Србије за улагање.

Пласмани код централних банака, *BIS*-а и међународних финансијских институција нису ограничени.

Изузетак од претходних ставова чине средства на редовним текућим рачунима Народне банке Србије код банака које немају наведени рејтинг, а користе се за потребе обављања платног промета са иностранством.

Табела IV.3.1. Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по регионима

(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2016)

	Србија	Европска унија	Америка и Канада	Остало	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	119.974.247	82.036.767	96.993	105.812	202.213.819
Депозити код банака	19.740	91.021.986	17.242.536	98.388.330	206.672.592
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	7.046	519.109.938	249.888.519	6.154.138	775.159.641
Финансијска средства расположива за продају	13	530	-	10.734.679	10.735.222
Финансијска средства која се држе до доспећа	2.877.822	-	-	-	2.877.822
Кредити	1.261.628	-	-	-	1.261.628
Остала средства	451.809	3.652	10	19.531	475.002
Укупно 31. децембар 2016.	124.592.305	692.172.873	267.228.058	115.402.490	1.199.395.726
Укупно 31. децембар 2015.	76.029.810	702.863.290	298.413.599	129.453.859	1.206.760.558

Извор: НБС.

Ризик ликвидности

Ризик ликвидности се односи на могућност одржавања уредности у плаћању и наплаћивању према уговореним роковима.

Народна банка Србије процењује ризик ликвидности тако што прати могућности финансирања. Поред тога, као део стратегије управљања ризиком ликвидности, Банка поседује портфолио ликвидне активе, као што су средства на рачунима код иностраних банака и обвезнице које су емитовале најразвијеније земље, међународне финансијске институције, федералне јединице најразвијенијих земаља и финансијске институције с подршком тих

држава, као и обвезнице издате на основу првокласног средства обезбеђења, а у складу са смерницама за управљање девизним резервама.

Табела IV.3.2. **Изложеност ризику ликвидности**

(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2016)

	До једног месеца	Од 1 до 3 месеца	Од 3 месеца до 1 године	Од 1 до 5 година	Преко 5 година	Без рока	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	202.213.819	-	-	-	-	-	202.213.819
Депозити	83.551.962	83.528.458	37.943.033	-	19.740	1.629.399	206.672.592
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	6.835.171	67.959.149	175.229.305	519.313.179	5.815.791	7.046	775.159.641
Финансијска средства расположива за продају	-	-	-	-	-	10.735.222	10.735.222
Финансијска средства која се држе до доспећа	-	1.056.475	1.587.642	233.705	-	-	2.877.822
Кредити	130	31	344	3.453	667.229	590.441	1.261.628
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	22.655	-	-	-	112.213.380	112.236.035
Остала средства	452.632	-	-	13	-	22.357	475.002
	293.053.714	152.566.768	214.760.324	519.550.350	6.502.760	125.197.845	1.311.631.761
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	-	-	-	-	-	5.433	5.433
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	278.552.886	-	-	4.975.804	-	212.957.795	496.486.485
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	189.144.536	9.136.950	15.100.662	-	3.305.127	40.203.700	256.890.975
Обавезе према ММФ-у	-	3.192	-	-	-	112.035.453	112.038.645
Готов новац у опцијају	-	-	-	-	-	159.227.574	159.227.574
Остале обавезе	1.035.865	-	-	-	-	483.051	1.518.916
	468.733.287	9.140.142	15.100.662	4.975.804	3.305.127	524.913.006	1.026.168.028
Рочна неусклађеност на дан:							
31. децембра 2016.	-175.679.573	143.426.626	199.659.662	514.574.546	3.197.633	-399.715.161	285.463.733
Кумулативна неусклађеност на дан 31. децембра 2016.	-175.679.573	-32.252.947	167.406.715	681.981.261	685.178.894	285.463.733	-
31. децембра 2015.	-209.236.874	105.962.513	258.255.735	527.076.387	4.559.613	-439.913.859	246.703.516
Кумулативна неусклађеност на дан 31. децембра 2015.	-209.236.874	-103.274.361	154.981.374	682.057.761	686.617.375	246.703.516	-

Извор: НБС.

Каматни ризик

Народна банка Србије утврђује каматне стопе на репо послове и (динарску и девизну) обавезну резерву како би постигла своје законом дефинисане циљеве – ценовну и финансијску стабилност и пружала подршку економској политици Владе Републике Србије, не доводећи у питање своје законом дефинисане циљеве. Поред тога, држава и државне институције држе своје депозите у динарима и страној валути код Народне банке Србије. С

друге стране, каматоносна актива, углавном у иностранству, изложена је знатним ризицима по основу промена тржишних каматних стопа. То све може да утиче на промену финансијске позиције, те стога Народна банка Србије правилима пласирања, пре свега девизних резерви, тежи да ограничи евентуалне губитке по основу тржишних ризика.

Табела IV.3.3. **Изложеност ризику од промене каматних стопа**

(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2016)

	Каматоносне позиције	Некаматоносне позиције	Укупно
Финансијска средства			
Готовина и текући рачуни код банака	82.019.843	120.193.976	202.213.819
Депозити	206.576.995	95.597	206.672.592
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	775.152.595	7.046	775.159.641
Финансијска средства расположива за продају	-	10.735.222	10.735.222
Финансијска средства која се држе до доспећа	2.877.822	-	2.877.822
Кредити	670.984	590.644	1.261.628
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	9.103.006	103.133.029	112.236.035
Остала средства	-	475.002	475.002
	1.076.401.245	235.230.516	1.311.631.761
Финансијске обавезе			
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	-	5.433	5.433
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	234.578.831	261.907.654	496.486.485
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	45.437.115	211.453.860	256.890.975
Обавезе према ММФ-у	8.636.228	103.402.417	112.038.645
Готов новац у оптицају	-	159.227.574	159.227.574
Остале обавезе	-	1.518.916	1.518.916
	288.652.174	737.515.854	1.026.168.028
Нето изложеност на дан			
31. децембра 2016.	787.749.071	(502.285.338)	285.463.733
31. децембра 2015.	784.216.913	(537.513.397)	246.703.516

Извор: НБС.

Девизни ризик

Народна банка Србије је изложена девизном ризику због промена у девизним курсевима. Претежни део активе и пасиве биланса Народне банке Србије деноминован је у иностранској валути, што омогућава Народној банци Србије да, у случају потребе, одговори захтевима у погледу одржања екстерне ликвидности земље и ублажи краткорочне осцилације курса динара. Да би минимизирала девизне ризике на средњи рок, Народна банка Србије настоји да валутну структуру активе усклади са очекиваним девизним

обавезама. У кратком року то може да доведе до позитивних и негативних курсних разлика, које се евидентирају у билансу успеха.

Табела IV.3.4. **Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза**
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2016)

	EUR	USD	SDR	Остале валуте	Укупно стране валуте	RSD	Укупно
Финансијска средства							
Готовина и текући рачуни код банака	173.411.085	6.648.509	-	7.482.614	187.542.208	14.671.611	202.213.819
Депозити	101.518.925	100.825.672	-	4.308.255	206.652.852	19.740	206.672.592
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	446.531.335	294.229.668	-	34.391.592	775.152.595	7.046	775.159.641
Финансијске средства расположива за продају	531	-	10.734.678	-	10.735.209	13	10.735.222
Финансијска средства која се држе до доспећа	266.202	-	-	-	266.202	2.611.620	2.877.822
Кредити и пласмани	-	590.441	-	-	590.441	671.187	1.261.628
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	112.236.035	-	112.236.035	-	112.236.035
Остала средства	56.708	26	-	461	57.195	417.807	475.002
	721.784.786	402.294.316	122.970.713	46.182.922	1.293.232.737	18.399.024	1.311.631.761
Финансијске обавезе							
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању	-	-	-	-	-	5.433	5.433
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	220.049.365	7.170.963	-	3.551	227.223.879	269.262.606	496.486.485
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	96.490.751	25.029.293	520	492.375	122.012.939	134.878.036	256.890.975
Обавезе према ММФ-у	-	-	112.038.645	-	112.038.645	-	112.038.645
Готов новац у опцијају	-	-	-	-	-	159.227.574	159.227.574
Остале обавезе	594.358	9.928	-	80.058	684.344	834.572	1.518.916
	317.134.474	32.210.184	112.039.165	575.984	461.959.807	564.208.221	1.026.168.028
Нето изложеност на дан:							
31. децембра 2016.	404.650.312	370.084.132	10.931.548	45.606.938	831.272.930	-545.809.197	285.463.733
31. децембра 2015.	402.499.175	372.870.656	1.399.997	49.390.061	826.159.889	-579.456.373	246.703.516

Извор: НБС.

IV.4. Извештај независног ревизора

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Beograd
Srbija

Tel.: +381 (0)11 20 50 500
Fax: +381 (0)11 20 50 550
www.kpmg.com/rs

Извештај независног ревизора

SAVETU GUVERNERA

NARODNA BANKA SRBIJE

Izvršili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja Narodne banke Srbije koji se sastoje od bilansa stanja na dan 31. decembar 2016. godine, bilansa uspeha, izveštaja o ostalom rezultatu, izveštaja o promenama na kapitalu i izveštaja o tokovima gotovine za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomena, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i druge napomene.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i poštenu prezentaciju priloženih finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, i za uspostavljanje takvih internih kontrola za koje rukovodstvo utvrdi da su neophodne za pripremu finansijskih izveštaja, koji ne sadrže materijalno značajne greške, nastale bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu.

Odgovornost revizora

Naša odgovornost je da na osnovu izvršene revizije izrazimo mišljenje o priloženim finansijskim izveštajima. Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji Republike Srbije i standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji. Ovi standardi zahtevaju da se pridržavamo etičkih zahteva i da reviziju planiramo i obavimo na način koji nam omogućuje da steknemo razumni nivo uveravanja da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno značajne greške.

Revizija obuhvata obavljanje procedura u cilju prikupljanja revizorskih dokaza o iznosima i obelodanjivanjima u finansijskim izveštajima. Izbor procedura zavisi od naše procene, uključujući i procenu rizika od materijalno značajnih grešaka u finansijskim izveštajima, nastalih bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu. U proceni rizika uzimamo u obzir interne kontrole, koje su relevantne za sastavljanje i poštenu prezentaciju finansijskih izveštaja, sa ciljem kreiranja odgovarajućih revizorskih procedura, ali ne i za svrhe izražavanja mišljenja o efektivnosti primenjenih internih kontrola. Takođe, revizija obuhvata i ocenu adekvatnosti primenjenih računovodstvenih politika i opravdanosti značajnih procenjivanja, koje je rukovodstvo izvršilo, kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Smatramo da su revizorski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i pružaju osnov za izražavanje našeg mišljenja.

Mišljenje

Po našem mišljenju, priloženi finansijski izveštaji daju istinit i pošten pregled finansijskog položaja Narodne banke Srbije na dan 31. decembra 2016. godine, rezultata njenog poslovanja i tokova gotovine za godinu koja se završava na taj dan u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Beograd, 13. mart 2017. godine

KPMG d.o.o. Beograd

Dusan Tomić
Dusan Tomić
Ovlašćeni revizor

IV.5. Годишњи финансијски извештаји⁴³

Биланс стања

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС СТАЊА

На дан 31. децембра 2016. године
(У хиљадама динара)

	Напомена	31. децембар 2016.	31. децембар 2015. кориговано (напомена 4)	1. јануар 2015. кориговано (напомена 4)
АКТИВА				
Готовина и текући рачуни код банака	13, 3.4	202.213.819	127.120.152	48.277.580
Злато и остали племенити метали	14, 3.5	82.555.050	69.629.745	68.082.719
Депозити	15, 3.6	206.672.592	225.987.945	279.975.777
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању	16, 3.3, 3.7	775.159.641	841.623.792	798.670.029
Финансијска средства расположива за продају	17, 3.3	10.735.222	10.337.918	9.717.496
Финансијска средства која се држе до доспећа	18, 3.3	2.877.822	-	-
Кредити и пласмани	19, 3.3	1.261.628	1.267.937	1.223.715
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	20	112.236.035	73.934.754	73.770.910
Нематеријална улагања	21, 3.9	77.144	132.720	142.049
Некретнине, постројења и опрема	21, 3.9	21.413.972	22.267.836	22.652.403
Инвестиционе некретнине	21, 3.9	467.609	467.609	899.730
Остала средства	22	3.971.720	3.879.348	4.068.744
УКУПНО АКТИВА		1.419.642.254	1.376.649.756	1.307.481.152
ПАСИВА				
Обавезе				
Финансијске обавезе по фер вредности кроз биланс успеха намењене трговању		5.433	25.526	-
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	23	496.486.485	518.301.660	472.972.921
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	24	256.890.975	291.482.873	300.976.958
Обавезе према Међународном монетарном фонду	25	112.038.645	82.642.213	93.987.065
Резервисања	26	1.260.355	1.152.519	1.071.023
Текуће пореске обавезе	27, 3.11	408.113	281.322	180.649
Готов новац у оптицају	28	159.227.574	139.818.039	130.468.547
Остале обавезе	29	2.666.493	1.833.740	1.011.365
Укупно обавезе		1.028.984.073	1.035.537.892	1.000.668.528
Капитал				
Државни капитал		157.945.159	146.512.991	119.049.539
Резерве		183.522.896	160.268.039	105.290.256
Добитак		49.190.126	34.330.834	82.472.829
Укупно капитал	30	390.658.181	341.111.864	306.812.624
УКУПНО ПАСИВА		1.419.642.254	1.376.649.756	1.307.481.152

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер

Г.бр. 2159 4
13.3.2017.

⁴³ Финансијски извештаји за 2016. с напоменама, које чине њихов саставни део, достављају се Народној скупштини до 30. јуна 2017. и објављују на интернет презентацији Народне банке Србије.

Биланс успеха

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2016. године
(У хиљадама динара)

	Напомена	2016.	2015.
Приходи од камата		9.706.927	12.338.198
Расходи камата		(4.661.111)	(6.814.693)
Нето приход по основу камата	5, 3.1	5.045.816	5.523.505
Приходи од накнада и провизија		4.302.793	4.029.867
Расходи накнада и провизија		(610.029)	(893.905)
Нето приход по основу накнада и провизија	6, 3.1	3.692.764	3.135.962
Нето губитак по основу финансијских средстава намењених трговању	7, 3.3	(4.202.245)	(8.260.771)
Нето добитак по основу заштите од ризика		2.858	23.977
Нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	3.2	35.465.803	37.042.629
Остали пословни приходи	8	20.643.672	5.980.850
Нето (расход)/приход по основу обезвређења/умањења обезвређења финансијских средстава и кредитно ризичних ванбилансних ставки	9, 3.3	(32.071)	1.658.100
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	10, 3.12	(4.492.047)	(4.352.663)
Трошкови амортизације	11, 3.9	(1.632.334)	(1.652.379)
Остали расходи	12	(4.898.997)	(4.491.936)
		49.593.219	34.607.274
ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА			
Порез на добит	27, 3.11	(408.113)	(281.322)
ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	30	49.185.106	34.325.952

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Ђорђевић Табаковић
Гувернер

Г.бр. 2159
13.3.2017.

Извештај о укупном резултату

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОСТАЛОМ РЕЗУЛТАТУ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2016. године

(У хиљадама динара)

	2016.	2015.
Добитак периода	49.185.106	34.325.952
Компоненте осталог резултата које не могу бити рекласификоване у губитак или добитак:		
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалних улагања и основних средстава	-	6.535
Смањење ревалоризационих резерви по основу нематеријалних улагања и основних средстава	(5.020)	(4.882)
Актуарски (губици)/добити	(43.334)	6.789
Компоненте осталог резултата које могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Позитивни ефекти промене вредности по основу финансијских средстава расположивих за продају/(нереализовани губици по основу хартија од вредности расположивих за продају)	404.545	(40.035)
Укупан остали резултат периода	356.191	(31.593)
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	49.541.297	34.294.359

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер

ГБР, 2159
13.3.2017.

Извештај о променама на капиталу

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2016. године
(У хиљадама динара)

	Државни капитал	Посебне резерве	Ревалоризационе резерве	Резерве по основу финансијских средстава расположивих за продају	Актуарски добитци-резервисање за отпремине	Нераспоређени добитак	Укупно
Стање на дан 1. јануара 2015. године							
Стање на почетку године	119.049.539	83.546.266	15.536.856	6.035.677	171.457	82.472.829	306.812.624
Расподела добитка из претходне године	27.463.452	55.009.377	-	-	-	(82.472.829)	-
Укупан позитиван остатак резултат периода	-	-	6.535	-	6.789	-	13.324
Укупан негативан остатак резултат периода	-	-	-	(40.036)	-	-	(40.036)
Пренос са резерви на резултат услед укидања резерви	-	-	(4.882)	-	-	4.882	-
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	34.325.952	34.325.952
Стање на дан 31. децембра 2015. године	146.512.991	138.555.643	15.538.509	5.995.641	178.246	34.330.834	341.111.864
Стање на дан 1. јануара 2016. године							
Стање на почетку године	146.512.991	138.555.643	15.538.509	5.995.641	178.246	34.330.834	341.111.864
Расподела добитка из претходне године (напомена 30)	11.432.168	22.898.666	-	-	-	(34.330.834)	-
Укупан позитиван остатак резултат периода	-	-	-	766.237	-	-	766.237
Укупан негативан остатак резултат периода	-	-	-	(361.692)	(43.334)	-	(405.026)
Пренос са резерви на резултат услед укидања резерви	-	-	(5.020)	-	-	5.020	-
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	49.185.106	49.185.106
Стање на дан 31. децембра 2016. године	157.945.159	161.454.309	15.533.489	6.400.186	134.912	49.190.126	390.658.181

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Извештај о токовима готовине**НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ****ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ**

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2016. године
(У хиљадама динара)

	Напомена	2016.	2015.
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ			
Приливи од камата		11.882.822	12.512.702
Приливи од накнада		3.225.067	3.028.423
Приливи од осталих пословних активности		22.277.463	11.662.782
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку		97.301	99.324
Приливи готовине из пословних активности		37.482.653	27.303.231
Одливи по основу камата		(5.408.564)	(8.186.870)
Одливи по основу накнада		(603.943)	(900.116)
Одливи по основу трошкова пословања		(18.937.289)	(16.276.577)
Одливи готовине из пословних активности		(24.949.796)	(25.363.563)
(Смањење) /повећање узетих депозита		(29.256.735)	6.766.428
(Повећање)/смањење кредита и пласмана		(4.059.933)	50.170.151
Смањење /(повећање) финансијских средстава намењених трговању и осталих хартија од вредности које нису намењене инвестирању		66.218.348	(43.410.070)
Смањење пласмана и повећање узетих депозита		32.901.680	13.526.509
Плаћени порез на добит		(348.354)	(180.649)
Нето прилив готовине из пословних активности		45.086.183	15.285.528
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА			
Приливи од продаје нематеријалних улагања и основних средстава		1.118	-
Одливи за куповину нематеријалних улагања и основних средстава		(575.150)	(813.088)
Нето одлив готовине из активности инвестирања		(574.032)	(813.088)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА			
Нето приливи по основу узетих краткорочних кредита		2.400.151	22.772.882
Нето прилив готовине из активности финансирања		2.400.151	22.772.882
Нето повећање готовине		46.912.302	37.245.322
Готовина и готовински еквиваленти на почетку периода		128.938.720	54.650.769
Курсне разлике, нето		35.465.803	37.042.629
ГОТОВИНА И ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА КРАЈУ ПЕРИОДА	2 (б)	211.316.825	128.938.720

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић

Гувернер

Г.бр. 2159
13.3.2017. 6

IV.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

Приходи и расходи

Укупни приходи остварени у Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер у 2016. години износили су 7.382,4 млн динара, или за 12,3% више него у 2015, док су укупни расходи износили 5.060,6 млн динара, или за 10,5% више него у претходној години.

Табела IV.6.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а
(у млн RSD)

	2015.	2016.	Индекс 2016/2015.
Укупни приходи ЗИН-а	6.572,2	7.382,4	112,3
Приходи по радном налогу:	6.272,1	7.219,1	115,1
Производи за НБС	989,0	1.003,1	101,4
Производи за домаће тржиште	5.050,3	5.817,7	115,2
Производи за извоз	232,8	398,3	171,1
Остали оперативни и финансијски приходи	300,1	163,3	54,4
Укупни расходи ЗИН-а	4.580,1	5.060,6	110,5
Степен покривености укупних расхода приходима	143,5	145,9	-

Извор: НБС.

Позитиван финансијски резултат пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер у 2016. години, укључујући интерну реализацију, износи 2.321,2 млн динара. Без прихода од интерне реализације, финансијски резултат износи 1.318,7 млн динара.

Управљање, сагледавање и процена оправданости трошкова дало је као резултат њихову оптимизацију, па без обзира на процентуално увећање у односу на 2015. годину, њихов удео у укупним приходима смањен је за 1,2% у односу на претходну годину.

Као резултат континуираног праћења кретања залиха и стандарда потрошње репроматеријала остварене су уштеде у набавкама, као и њихово краткорочно конвертовање у други, ликвиднији облик обртних средстава.

У складу с новим стратешким опредељењем руководства да Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер представља профитни центар с дефинисаним технолошким целинама, у 2016, након вишегодишњег залагања, стартовала је с радом нова апликација „ПИС” (Производни информациони систем), као стратешки пројекат који имплементира механизме за планирање и управљање комплексним процесима производње, уз поштовање технолошких стандарда, као и међународних рачуноводствених стандарда.

Структура прихода

Највећи приход (5.817,7 млн динара, односно 78,8% укупних прихода) Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер остварио је на домаћем тржишту. Приходи од производа за домаће тржиште већи су за 15,2% од прихода остварених у претходној години.

Приходи од извозних послова износили су 398,3 млн динара, или 5,4% укупно остварених прихода, и већи су за 71,1% у односу на претходну годину. На знатан раст извоза превасходно је утицала правовремена реакција на околности страног тржишта.

У структури оперативних прихода на домаћем и страном тржишту доминирају приходи од израде и персонализације платних картица, као и приходи од заштићених производа.

Табела IV.6.2. **Структура укупних прихода**
(у млн RSD)

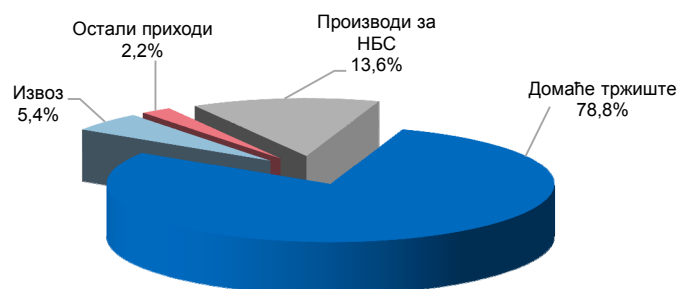
	2015.	2016.	Индекс 2016/2015.
Приходи из оперативног пословања	6.272,1	7.219,1	115,1
Производи за НБС	989,0	1.003,1	101,4
Новчанице	697,8	649,4	93,1
Оптицајни ковани новац	273,0	343,5	125,8
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали производи и услуге за НБС	18,2	10,2	56,0
Домаће тржиште и извоз	5.283,1	6.216,0	117,7
Услуге припреме	4,9	11,0	224,7
Новчанице и други производи	124,7	294,5	236,2
Оптицајни и пригодни ковани новац	-	44,7	-
Остали ковани производи и услуге	414,0	416,8	100,7
Вредносни производи	901,3	849,2	94,2
Заштићени производи	1.101,4	1.129,9	102,6
Књиге, публикације и промотивни материјал	9,6	7,3	76,0
Остали производи	844,0	857,2	101,6
Персонализација	1.883,2	2.605,4	138,3
Остали (финансијски) приходи	300,1	163,3	54,4
Укупни приходи	6.572,2	7.382,4	112,3

Извор: НБС.

Интерни приходи, тј. приходи од „производа за Народну банку Србије”, износили су 1.003,1 млн динара, или 13,6% укупно остварених прихода, и већи су у односу на претходну годину за 1,4%, што је последица плана и програма израде и издавања новчаница и кованог новца Народне банке Србије.

Само 0,4% укупно фактурисане вредности у 2016. години није наплаћено у уговореном року.

Графикон IV.6.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2016.

Извор: НБС.

Структура расхода

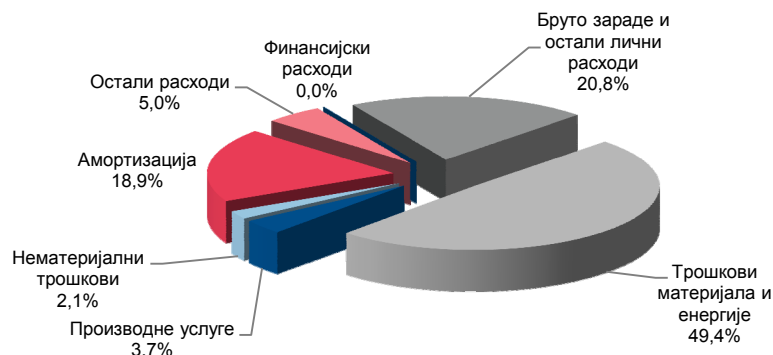
У структури укупних расхода, највеће је учешће расхода из оперативног пословања: трошкова основног материјала и енергије (49,4%), бруто зарада и осталих личних расхода (20,8%) и амортизације (18,9%). Учесће наведених расхода у укупним приходима, као што је већ поменуто, мање је у односу на претходну годину.

Табела IV.6.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2015.	2016.	Индекс 2016/2015.
Финансијски расходи	0,9	0,7	77,8
Бруто зараде и остали лични расходи	1.029,5	1.054,1	102,4
Трошкови материјала и енергије	1.915,9	2.499,5	130,5
Производне услуге	219,1	188,4	86,0
Нематеријални трошкови	110,8	106,5	96,1
Амортизација	951,0	956,7	100,6
Остали расходи	352,9	254,7	72,2
Укупни расходи	4.580,1	5.060,6	110,5

Извор: НБС.

Графикон IV.6.2. Структура укупних расхода ЗИН-а у 2016. години

Извор: НБС.

Планови за 2017. годину

Планирани приходи из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер за 2017. (укључујући и позитивне промене вредности залиха) износе 7.328 млн динара, што је за 17,3% више у односу на план претходне године.

Како је Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер својом посвећеношћу знатно премашио планирани резултат пословања у претходној пословној години, мотивисан је и спреман да, као производна организациона јединица Народне банке Србије, изналажењем свих могућих начина упошљавања људских и технолошких потенцијала, и даље тежи сталном напретку и остварењу квалитетнијих и бољих резултата.

ДОДАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Публикације Народне банке Србије

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народне банке Србије
Извештај о монетарној политици
Годишњи извештај о стабилности финансијског система
Извештај о инфлацији
Статистички билтен

Анализе и извештаји

Извештај о динаризацији финансијског система Србије
Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака
Анализа исплативости динарске и девизне штедње
Трендови у кредитној активности
Извештај о резултатима анкете о инфлационим очекивањима

Извештаји из области контроле и надзора

Банкарски сектор у Србији
Сектор финансијског лизинга у Србији
Сектор осигурања у Србији
Сектор добровољних пензијских фондова у Србији
Извештај о раду Центра за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга
Анализа одговора на упитнике достављене банкама о њиховим активностима из области спречавања прања новца – полугодишњи
Анализа одговора на упитнике достављене даваоцима финансијског лизинга о њиховим активностима из области спречавања прања новца
Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама
Надгледање платног система у 2014. години

Повремене публикациије

Стручни радови РС
Методолошки материјали
Посебна издања – *SEEMHN*

Списак графикана и табела

Графикони

II.1.1.	Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа	28
II.1.2.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	29
II.1.3.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	30
II.1.4.	Кретање цена	33
II.1.5.	Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији	34
II.2.2.1.	Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима	52
II.2.2.2.	Укупна премија према врстама осигурања	53
II.2.3.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	60
II.2.4.1.	Структура aktive давалаца финансијског лизинга	63
II.2.4.2.	Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	64
II.2.7.1.	Кључни макроекономски ризици	72
II.2.7.2.	Адекватност капитала банкарског сектора	73
II.2.7.3.	Покриће бруто <i>NPL</i> резервама за процењене губитке, земље региона	74
II.2.7.4.	Комбиновани показатељ у осигурању	75
II.4.2.1.	Финансијска стабилност банкарског сектора Србије у поређењу с просеком региона	82
II.4.2.2.	Индекс финансијског стреса (<i>FSIX</i>) и раст БДП-а	83
II.4.2.3.	Кретање показатеља системског стреса	83
III.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	88
III.1.2.	Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути	91
III.1.3.	Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице	92
III.1.4.	Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице	92
III.1.5.	Принос портфеља у оригиналној валути	93
III.1.6.	Принос портфеља и "бенчмарка" у оригиналној валути у 2016. години	93
III.1.7.	Укупан принос портфеља и "бенчмарка" прерачунат у динаре, по тромесечјима	94
III.1.8.	Структура инвестиционог портфеља	94
III.3.1.1.	Вредност промета у међународном клирингу	109
IV.6.1.	Структура укупних прихода ЗИН-а у 2016.	169
IV.6.2.	Структура укупних расхода ЗИН-а у 2016.	170

Табеле

II.2.1.1.	Структура финансијског система	35
II.2.1.2.	Власничка структура банкарског сектора у 2016.	36
II.2.1.3.	Распоред банака по вредности билансне суме	36
II.2.1.4.	Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	37
II.2.1.5.	Степен концентрације (<i>HHI</i>)	37
II.2.1.6.	Структура активе банака на дан 31. децембра 2016.	38
II.2.1.7.	Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2016.	39
II.2.1.8.	Структура капитала банака	40
II.2.1.9.	Распоред банака по висини ванбилансне суме	40
II.2.1.10.	Валутна структура биланса и ванбиланса	41
II.2.1.11.	Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2016.	41
II.2.1.12.	Структура <i>NPL</i>	42
II.2.1.13.	Класификација активе банака	43
II.2.1.14.	Показатељи пословања банака	44
II.2.1.15.	Финансијски резултат банака	44
II.2.1.16.	Показатељи профитабилности банкарског сектора	45
III.1.1.	Вредност изложена ризику (<i>VaR</i>) на дан 31. децембра 2016.	95
III.1.2.	Стрес-тест на дан 31. децембра 2016.	95
III.2.1.1.	Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	97
III.2.1.2.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)	98
III.2.1.3.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама RSD)	98
III.2.3.1.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	101
III.2.3.2.	Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду	102
III.2.3.3.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	103
III.2.3.4.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	104
III.2.3.5.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	105
III.2.3.6.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	106
III.3.1.1.	Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему	108
III.3.1.2.	Вредност промета и број плаћања у клиринг систему	108
III.4.5.1.	Број притужби по даваоцима финансијских услуга у 2016.	135
III.4.5.2.	Број посредовања у 2016.	136
III.5.1.1.	Упоредни преглед броја запослених	140
III.5.1.2.	Број запослених по квалификационој структури	141
III.5.1.3.	Полна структура запослених по организационим јединицама	141
III.5.1.4.	Старосна структура запослених	142
III.5.1.5.	Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених	143

IV.1.1.	Биланс стања	148
IV.1.2.	Биланс успеха	150
IV.3.1.	Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по регионима	156
IV.3.2.	Изложеност ризику ликвидности	157
IV.3.3.	Изложеност ризику од промене каматних стопа	158
IV.3.4.	Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза	159
IV.6.1.	Укупни приходи и расходи ЗИН-а	167
IV.6.2.	Структура укупних прихода	168
IV.6.3.	Структура укупних расхода	169

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556